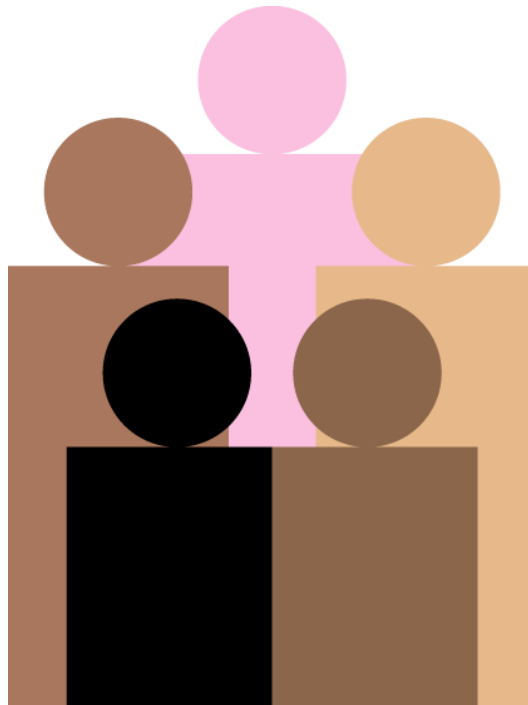

Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða

***Nemendur með íslensku sem annað tungumál
í grunnskólum – upplifun fagfólks skólanna***

Október 2010

**Hulda Karen Daniëlsdóttir
Ari Klængur Jónsson
Hilma Hólmfríður Sigurðardóttir**

Efnisyfirlit

ÚTDRÁTTUR.....	10
Aðdragandi	11
I. Inngangur	12
II. Aðferð	13
Úrtak og gagnasöfnun	13
Uppbygging skýrslunnar	13
III. Bakgrunnur og reynsla	14
IV. Þjónusta við skóla og símenntun starfsfólks	20
V. Samstarf.....	28
VI. Nám og kennsla.....	31
VII. Móðurmál	46
VIII. Móttaka.....	55
IX. Gagnkvæm félagsleg aðlögun.....	65
X. Samantekt	73
Heimildir	81

Myndayfirlit

Bakgrunnur og reynsla

Mynd III 1 Í hvaða kjördæmi er skólinn þinn?	14
Mynd III 2 Fjöldi nemenda alls	15
Mynd III 3 Hversu margir nemendur með íslensku sem annað tungumál stunda nám við skólann?	16
Mynd III 4 Hvaða hugtök eru oftast notuð í skólanum til að aðgreina þennan hóp nemenda?	16
Mynd III 5 Hversu mikla reynslu hefur skólinn af móttöku og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?	17
Mynd III 6 Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig í móttöku nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál?	17
Mynd III 7 Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?	18
Mynd III 8 Ef merkt var við HVORKI VEL NÉ ILLA, FREKAR ILLA eða MJÖG ILLA, ...	18
Mynd III 9 Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig við að stuðla að gagnkvæmri félagslegri aðlögun nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál og nemendanna sem fyrir eru?	19
Mynd III 10 Hafa kennarar í skólanum unnið þróunarverkefni sem tengjast einhverju ofangreindu?	19

Þjónusta við skóla og símenntun starfsfólks

Mynd IV 1 Hefur skólinn fengið utanaðkomandi aðstoð, vegna nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál, í tengslum við eitthvað ofangreint (hér er ekki átt við túlkun)?	20
Mynd IV 2 Hefur aðstoð og fræðsla kennsluráðgjafa verið veitt með einhverjum ofangreindum hætti?	22
Mynd IV 3 Hafa kennarar eða annað starfsfólk skólans sérhæft sig í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál, með einhverjum ofangreindum hætti?	22
Mynd IV 4 Hefur fræðsla um fjölmenningu/millimenningu farið fram í skólanum fyrir einhverja ofangreinda aðila?	23
Mynd IV 5 Er þörf fyrir þjálfun eð fræðslu m móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?	23

Mynd IV 6 Er þörf fyrir þjálfun í hvernig megi styðjast við þjónustu túlka?	24
Mynd IV 7 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um gagnkvæma félagslega aðlögun nemenda með íslensku sem annað tungumál og þeirra sem fyrir eru?	24
Mynd IV 8 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?	25
Mynd IV 9 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um fjölmenningarlega kennslu og millimenningu?	25
Mynd IV 10 Er þörf fyrir nars konar þjálfun eða fræðslu?	26
Mynd IV 11 Hvers konar efni á opnum vef myndi nýtast skólanum best?	27
Mynd IV 12 Hafa starfsmenn skólans fengið þjálfun í hvernig nýta megi þjónustu túlka?	27
Mynd IV 13 Nýtir skólinn túlkaþjónustu?	27

Samstarf

Mynd V 1 Er gert ráð fyrir samstarfi kennara sem kenna íslensku sem annað tungumál (oft utan bekkjar) og umsjónar- og greinakennara?	29
Mynd V 2 Er gert ráð fyrir föstum samstarfstímum ofangreindra aðila í stundaskrá?	29
Mynd V 3 Er starfrækt teymi um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólanum?	29
Mynd V 4 Hverjir sitja í því teymi?	29
Mynd V 5 Hefur skólinn þinn mikið eða lítið samstarf við leikskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?	30
Mynd V 6 Er mikið eða lítið samstarf á milli skólans þíns og framhaldsskóla	30

Nám og kennsla

Mynd VI. 1 Hver ber helst ábyrgð á nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál?	32
Mynd VI. 2 Hafa nemendur með íslensku sem annað tungumál og nemendur	32
Mynd VI. 3 Eru upplýsingar í skólanámskránni um kennslu í íslensku sem öðru tungumáli?	33
Mynd VI. 4 Ef já, eru þær aðgengilegar á heimasíðu skólans?	33
Mynd VI. 5 Er í þínum skóla lítið á	33
Mynd VI. 6 Eru nemendur með íslensku sem annað tungumál teknir út úr almennum bekkjartímum	34
Mynd VI. 7 Ef já, úr hvaða tímum eru þeir helst teknir?	34

Mynd VI. 8 Hvað miðast kennslan í íslensku sem öðru tungumáli við margar kennslustundir á viku?	35
Mynd VI. 9 Miðast kennslan í íslensku sem öðru tungumáli við hversu lengi nemendur hafa dvalið hér á landi?	35
Mynd VI. 10 Miðast tímafjöldinn við stöðu nemenda í íslensku sem öðru tungumáli og þarfir þeirra?	35
Mynd VI. 11 Er lagt mat á stöðu nemenda í hinum ýmsu fögum og íslensku sem öðru tungumáli	36
Mynd VI. 12 Er nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál kennt einum sér eða í hópum?	36
Mynd VI. 13 Vinna nemendur með íslensku að móðurmáli og nemendur með íslensku sem.....	37
Mynd VI. 14 Fá einhverjir nemendur í skólanum með íslensku sem annað tungumál	37
Mynd VI. 15 Hvaða greiningartæki eru helst notuð til að greina hin ýmsu frávik hjá nemendum	38
Mynd VI. 16 Eru einstaklingsnámskrár gerðar fyrir nemendur með íslensku sem annað tungumál?	38
Mynd VI. 17 Eru viðfangsefni íslenskukennslunnar (íslenska sem annað tungumál)	39
Mynd VI. 18 Er unnið með heildstæð og þemabundin verkefni?	39
Mynd VI. 19 Er samvinnunám lítið eða mikið stundað í skólanum?	39
Mynd VI. 20 Hver eftirtalinna kennsluaðferða er notuð til að kenna nemendum með íslensku sem annað tungumál umskráningu (að lesa úr bókstafstáknum)? (Merkið við þá möguleika sem við eiga).....	42
Mynd VI. 21 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál alltaf, oft, stundum eða aldrei eitthvað ofangreint?	42
Mynd VI. 22 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál	44
Mynd VI. 23 Ef já, hverjir veita þann stuðning?	44
Mynd VI. 24 Hver kennir nemendum sem teknir eru út úr tímum	45
Mynd VI. 25 Hvar í skólahúsnæðinu er nemendum kennd íslenska sem annað tungumál?	45

Móðurmál

Mynd VII. 1 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál	46
Mynd VII. 2 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál	47
Mynd VII. 3 Fá foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál afhentan bæklinginn	47

Mynd VII. 4 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að styðja börn sín í námi með því að útvega þeim kennslu-, fræði-, eða yndislestrarbækur á eigin móðurmáli? 48	48
Mynd VII. 5 Vinna nemendur verkefni á.....	48
Mynd VII. 6 Er kunnátta í móðurmáli nemenda, sem hafa íslensku sem annað tungumál,.....	49
Mynd VII. 7 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál kennslu í móðurmáli sínu?	50
Mynd VII. 8 Ef já, hvaða tungumál er það?	50
Mynd VII. 9 Ef nei, hvers vegna ekki?	50
Mynd VII. 10 Fá nemendur kennslu í hinum	51
Mynd VII. 11 Vinna tvítyngdir einstaklingar við skólann sem kennarar,.....	52
Mynd VII. 12 Eru tvítyngdu starfsmennirnir með kennararéttindi frá upprunalandi?	52
Mynd VII. 13 Hafa þeir fengið viðurkenningu frá menntamálaráðuneytinu á kennararéttindum frá upprunalandi?	53
Mynd VII. 14 Hafa þeir numið við íslenskan háskóla?.....	53
Mynd VII. 15 Hvernig vinna tvítyngdu starfsmennirnir á vettvangi? (merkið við það sem við á).....	54
Mynd VII. 16 Hvaða tungumál eiga tvítyngdu starfsmennirnir að móðurmáli? (merkið við það sem við á)	54

Móttaka

Mynd VIII. 1 Hefur skólinn unnið móttökuáætlun?	55
Mynd VIII. 2 Ef já, er hún aðgengileg á heimasíðu skólans?	55
Mynd VIII. 3 Er áætluninni framfylgt þegar nemendur með íslensku sem annað tungumál hefja nám við skólann?.....	55
Mynd VIII. 4 Er áætluninni einnig framfylgt þegar nemendur með íslensku að móðurmáli hefja nám við skólann?.....	56
Mynd VIII. 5 Er móttökuteymi starfrækt	56
Mynd VIII. 6 Ef já, hverjir eru í móttökuteyminu? (Merkið við það sem við á)	57
Mynd VIII. 7 Eru upplýsingar í skólanámskrá um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?	57
Mynd VIII. 8 Ef já, eru upplýsingarnar aðgengilegar á heimasíðu skólans?	57
Mynd VIII. 9 Nýta stjórnendur og kennarar við skólann sér <i>Handbók um móttöku innflytjenda í grunnskóla Reykjavíkur</i> ?	58
Mynd VIII. 10 Hefur skólinn nýtt sér aðra móttökuáætlanir?.....	58

Mynd VIII. 11 Eru upplýsingar um skólann til á einhverjum ofangreindum tungumálum?	58
Mynd VIII. 12 Er upplýsingaefnið.....	58
Mynd VIII. 13 Fá foreldrar afhent upplýsingaefni á eigin móðurmáli um skólastarfið í móttökuviðtali?.....	59
Mynd VIII. 14 Nýtir skólinn sér þjónustu túlka í tengslum við móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?	59
Mynd VIII. 15 Fá foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál kynningu á skólanum og skólastarfinu?	60
Mynd VIII. 16 Eru skólareglurnar til á erlendum tungumálum?	60
Mynd VIII. 17 Eru skólareglurnar til á myndrænu formi?.....	60
Mynd VIII. 18 Eru merkingar í skólanum.....	60
Mynd VIII. 19 Fá foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál afhentar upplýsingar um útivistarreglur?	61
Mynd VIII. 20 Eru bekkjarfélagar undirbúnir undir komu nýrra nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann?	61
Mynd VIII. 21 Eru kennarar undirbúnir undir komu nemenda erlendis frá?	62
Mynd VIII. 22 Eru aðrir starfsmenn undirbúnir undir komu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann?	62
Mynd VIII. 23 Fá nemendur og starfsfólk	62
Mynd VIII. 24 Kynna kennarar og stjórnendur sér bakgrunnsmenningu nemenda með íslensku sem annað tungumál?	63
Mynd VIII. 25 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál og foreldrar þeirra upplýsingar hjá skólanum um íslenskt samfélag?	63
Mynd VIII. 26 Fá foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál upplýsingar hjá skólanum um eitthvað ofangreint?	64
Mynd VIII. 27 Er lögð áhersla á virk samskipti skóla og heimilis	64
Mynd VIII. 28 Fer skólinn þess á leit við foreldra nemenda með íslensku sem annað tungumál að þeir sýni skólanum gögn svo sem einkunnir, greiningargögn og annað í tengslum við nám nemenda í upprunalandi þeirra?	65

Gagnkvæm félagsleg aðlögun

Mynd IX. 1 Er starfrækt teymi í skólanum sem skipuleggur gagnkvæma félagslega aðlögun? ...	66
--	----

Mynd IX. 2 Hefur áætlun um fjölmennningarlega kennslu verið unnin í skólanum?	66
Mynd IX. 3 Er áætluninni framfylgt?.....	66
Mynd IX. 4 Eru upplýsingar í skólanámskrá um	66
Mynd IX. 5 Er unnið með viðfangsefnið í lífsleikni o.fl. greinum?	67
Mynd IX. 6 Hafa námskeið í fjölmenningu/millimenningu verið haldin í skólanum?	67
Mynd IX. 7 Fá nemendur og foreldrar með íslensku sem annað tungumál kynningu í skólanum á félagsstarfi og tómstundatilboðum í sveitarfélaginu?	67
Mynd IX. 8 Verða nemendur með íslensku sem annað tungumál í meira eða minna mæli en aðrir nemendur fyrir einhverju ofangreindu?.....	68
Mynd IX. 9 Taka nemendur með íslensku sem annað tungumál mikinn eða lítinn þátt í félags- og tómstundastarfi í sveitarfélaginu?	68
Mynd IX. 10 Ef þeir taka lítinn eða engan þátt, hverjar eru helstu ástæður þess? (Merkið við þá möguleika sem eiga við)	69
Mynd IX. 11 Eru nemendur með	69
Mynd IX. 12 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að heimsækja skólann?.....	70
Mynd IX. 13 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að taka þátt í foreldrafélagi skólans?	70
Mynd IX. 14 Fá fjölskyldur nemenda með íslensku sem annað tungumál íslenska stuðningsaðila?	70
Mynd IX. 15 Er foreldrafélag skólans hvatt til að.....	71
Mynd IX. 16 Eru vinahópar starfræktir í bekkjum skólans?.....	71
Mynd IX. 17 Reyna kennarar með markvissum hætti að koma á sambandi á milli nemenda með íslensku sem annað tungumál og bekkjarfélaga þar sem einn eða fleiri nemendur aðstoða við aðlögunina og námið?	72
Mynd IX. 18 Er stuðningskerfi fyrir hendi í skólanum.....	72

Töfluyfirlit

Bakgrunnur og reynsla

Tafla III. 1 Starf þeirra sem svara könnun	15
--	----

Þjónusta við skóla og símenntun starfsfólks

Tafla IV. 1 Hvert hefur skólinn helst snúið sér eftir aðstoð og ráðgjöf vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?	21
Tafla IV. 2 Hvert leitar skólinn eftir túlkþjónustu?	28

Samstarf

Tafla V. 1 Hversu mikið samstarf er á milli starfsfólks skólans og eftirtalinna aðila vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?	31
--	----

Nám og kennsla

Tafla VI. 1 Hvaða námsbækur, námsgögn og leiðir eru notuð í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?	40
Tafla VI. 2 Er mikil eða lítil áhersla lögð á að þjálfa ofangreint hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál?	41
Tafla VI. 3 Hverjar eftirfarandi matsaðferða er helst notast við til að meta þekkingu, færni, frammistöðu og framfarir nemenda?	43

Móðurmál

Tafla VII. 1 Reyna kennarar að nálgast námsefni á móðurmáli nemenda á einhvern ofangreindan hátt?	49
Tafla VII. 2 Hvernig, hvenær og hvar fer kennsla í/á móðurmáli nemenda fram? (Merkið við allt sem við á)	51

ÚTDRÁTTUR

Könnunin var lögð fyrir á vormánuðum árið 2009. Grunnskólarnir sem samþykktu þátttöku voru 148 og af þeim svöruðu 122 könnuninni. Svarhlutfall var því 82,4%, þ.e. 70% allra grunnskóla landsins.

Tilgangur könnunarinnar er að safna upplýsingum um vinnuna sem unnin er í skólunum vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál og veita sérfræðingum möguleika á að nýta niðurstöður hennar í þjónustu við skólana. Vonast er til að niðurstöðurnar nýtist stjórnvöldum og skóla-samfélaginu við stefnumótun og skipulagningu á móttöku, námi og kennslu nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál og einnig aðlögun þeirra og hinna sem fyrir eru að breyttu skólasamfélagi.

Helstu niðurstöður eru þær að almenn ánægja virðist vera með störf skólanna þó skýr þörf fyrir fræðslu og þjálfun komi fram. Mikið er lagt upp úr móttöku nemenda með annað tungumál en íslensku og jákvætt viðhorf er gagnvart móðurmáli þeirra.

Svarendur telja algengara að nemendur með íslensku sem annað tungumál verði fyrir fordómum eða séu afskiptir innan skólanna en aðrir nemendur en verði í svipuðum mæli fyrir höfnun eða einelti.

Aðdragandi

Aðdragandinn að könnuninni sem fjallað er um í þessari skýrslu er önnur könnun sem unnin var árið 2005 á Fræðslumiðstöð Reykjavíkur. Með henni var kannað skipulag og áherslur í móttöku, félagslegri aðlögun og námi nemenda sem kunna enga eða mjög takmarkaða íslensku þegar þeir setjast á skólabekk í íslenskum grunnskólum. Í könnuninni var einnig skoðað skipulag og áherslur í kennslu þessara nemenda. Þátttakendur í könnuninni voru grunnskólar í öðrum sveitarfélögum en Reykjavík, sem notið höfðu ráðgjafar Hulda Karenar Daníelsdóttur, kennsluráðgjafa í nýbúafræðslu á Fræðslumiðstöð Reykjavíkur. Helstu niðurstöður könnunarinnar frá 2005 má nálgast á eftirfarandi slóð:

<http://samband.outcome.is/files/1004403615Konnun06.ppt>.

Árið 2009 stýrði Hulda Karen, nú kennsluráðgjafi og verkefnastjóri á Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða, sambærilegri en umfangsmeiri könnun. Í henni tóku þátt grunnskólar í öllum sveitarfélögum landsins.

Við gerð spurningalistans sem lagður var fram í könnuninni 2009 var stuðst við spurningar könnunarinnar frá árinu 2005. Einnig var menntamálaráðuneytinu, innflytjendaráði, Menntasviði Reykjavíkurborgar, Jöfnunarsjóði sveitarfélaga, Menntavísindasviði Háskóla Íslands, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, fjölmenningatrymi Þjónustumiðstöðvar Miðborgar og Hlíða og starfandi kennsluráðgjöfum nokkurra sveitarfélaga boðið að leggja til spurningar sem áhugi væri að fá svarað.

Hanna Ragnarsdóttir, dósent og Elsa Sigríður Jónsdóttir, lektor á Menntavísindasviði, Dröfn Rafnsdóttir, kennsluráðgjafi í Reykjanesbæ, Arnbjörg Eiðsdóttir, kennsluráðgjafi á Þjónustumiðstöð Breiðholts, Lára Kristín Sturludóttir, verkefnastjóri á skrifstofu rannsókna og þjónustumats á Velferðarsviði Reykjavíkurborgar, fjölmenningatrymið á Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða og fleiri aðilar lásu spurningalistann yfir. Þeim og öllum öðrum sem komu að könnuninni á einhvern hátt er þakkað kærlega fyrir sitt framlag.

Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða fjármagnaði könnunina og var hún gerð í samstarfi við Velferðarsvið. Lára Kristín Sturludóttir, verkefnastjóri á Velferðarsviði sá um rafræna uppsetningu og dreifingu könnunarinnar og söfnun gagna.

I. Inngangur

Tilgangur könnunarinnar er eftirfarandi:

- Að safna upplýsingum um skipulag og áherslur í móttöku, gagnkvæmri félagslegri aðlögun og námi og kennslu nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál.
- Að gera sérfræðingum mögulegt að nýta niðurstöður hennar til þess að þjónusta skóla á markvissari hátt.
- Að hún nýtist stjórnvöldum og skólasamfélaginu við stefnumótun og skipulagningu á móttöku, námi og kennslu nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál. Einnig er mikilvægt að hún nýtist við stefnumótun og skipulagningu á aðlögun allra nemenda að breyttu skólasamfélagi, öðrum nemendum og starfsfólki.

Könnunin er umfangsmikil og því miður er það Þjónustumiðstöðinni um megn að fjármagna frekari úrvinnslu könnunargagnanna. Því er gripið til þess ráðs að afhenda Rannsóknastofu í fjölmenningarfræðum við Háskóla Íslands skýrsluna ásamt öllum frum- og fylgigögnum sem tengjast könnuninni. Vonast er til að Rannsóknastofan geti unnið áfram að úrvinnslu gagnanna.

Skýrslunni er skipt í 10 kafla. Fyrst er gerð grein fyrir aðdraganda könnunarinnar, síðan er inngangur og kafli um aðferðir. Næst er fjallað um bakgrunn og reynslu skólanna, þjónustu við skóla og símenntun starfsfólks. Samstarf innan og utan skólanna vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál er umfjöllunarefni kaflans um samstarf og síðan tekur við nokkuð langur kafli um nám og kennslu. Móttöku, móðurmáli og gagnkvæmri félagslegri aðlögun eru gerð skil í næstu köflum þar á eftir og í lok skýrslunnar er fjallað um niðurstöður.

Uppsetningu nokkurra spurninga var breytt á lokastigi könnunarinnar og eru svör við þeim þess vegna ekki marktæk. Spurningarnar og svörin við þeim eru engu að síður aðgengileg í viðauka. Í viðauka eru einnig spurningalisti könnunarinnar og tölvupóstur til svarenda með ábendingum um hvernig best sé að vinna hana.

Skýrslan var unnin í samstarfi Þjónustumiðstöðvar Miðborgar og Hlíða, Fjölmenningarseturs og Mannréttindaskrifstofu Reykjavíkurborgar. Höfundar skýrslunnar eru Ari Klængur Jónsson, verkefnastjóri hjá Fjölmenningarsetri, Hilma Hólmfríður Sigurðardóttir, félagsráðgjafi á Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða og Hulda Karen Daníelsdóttir, kennsluráðgjafi og verkefnastjóri, einnig á Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða.

Sigtryggi Jónssyni, framkvæmdastjóra Þjónustumiðstöðvar Miðborgar og Hlíða og Önnu Kristinsdóttur, mannréttindastjóra Reykjavíkurborgar er þakkað sérstaklega fyrir að styðja við þetta verkefni.

II. Aðferð

Úrtak og gagnasöfnun

Grunnskólarnir sem samþykktu þátttöku voru 148 og af þeim svöruðu 122 könnuninni. Svarhlutfall var því 82,4%, þ.e. 70% allra grunnskóla landsins. Skólarnir voru misjafnir að stærð og gerð og í sumum þeirra voru nemendur með íslensku sem annað tungumál hlutfallslega margir en í öðrum voru einungis nemendur sem eiga íslensku að móðurmáli.

Skólastjórnendum var kynnt efni könnunarinnar með tölvupósti og þeir beðnir um að senda rannsakendum netfang tengiliðs sem best þekkti málaflokkinn og gæti svarað könnuninni fyrir hönd skólans. Gagnasöfnun stóð frá 11. til 22. maí 2009, en á þeim tíma gátu þátttakendur svarað rafrænni könnun. Svarendum var einnig gefinn kostur á að undirbúa sig undir að svara könnuninni með því að skoða spurningarnar á PDF skjali sem þeim hafði verið sent með tölvupósti. Spurningalistinn og tölvubréf send þátttakendum eru aðgengileg í viðauka.

Könnunin var nafnlaus og því er ekki hægt að rekja svör til einstakra þátttakenda eða skóla.

Uppbygging skýrslunnar

Spurningalistinn samanstóð af 134 spurningum ásamt undirspurningum. Spurningarnar voru flestar lokaðar, þ.e. gefnir voru svarmöguleikar. Þó voru nokkrar spurningar opnar þar sem svarendur gátu dýpkað svör sín. Svör við flestum spurningum eru aðgengileg í töflum og myndum.

Ekki áttu allar spurningar við alla svarendur og þar sem sumir slepptu ákveðnum spurningum er misjafnt hve mörg svör liggja á bak við hverja spurningu. Í einstaka tilfellum voru svarendur beðnir um að merkja við allt sem við átti og þá gat hlutfall svara orðið yfir 100%.

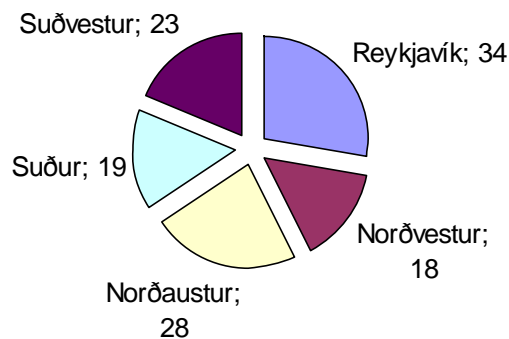
Þar sem ekki gafst kostur á að greina svör þátttakenda eftir bakgrunnspáttum eða skoða hvort marktækur munur væri á svörum eftir staðsetningu skóla, stöðu innan skólanna, fjölda nemenda

með íslensku sem annað tungumál í skólum eða öðru verður skýrslan ásamt öllum frum- og fylgigögnum afhent Rannsóknastofu í fjölmenningsfræðum hjá Menntavísindasviði Háskóla Íslands. Með því verður mögulegt að vinna áfram með efnið og kanna svör þátttakenda frekar. Það er von þeirra sem standa að könnuninni að hún muni nýtast í áframhaldandi rannsóknir.

III. Bakgrunnur og reynsla

Hér verða kynntir bakgrunnspættir sem einkenndu skólana og skoðuð reynslan sem þeir hafa af starfi með nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál.

Svörum þátttakenda var skipt upp í landshluta út frá kjördæmaskipan. Í Reykjavík svöruðu 34 skólar könnuninni, í Norðausturkjördæmi voru þeir 28, 23 í Suðvesturkjördæmi, 19 í Suðurkjördæmi og 18 í Norðvesturkjördæmi.

Mynd III 1 Í hvaða kjördæmi er skólinn þinn?

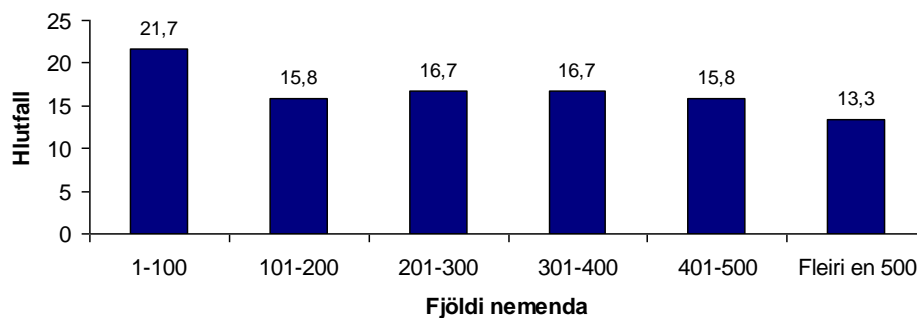
Eins og komið hefur fram svöruðu 122 skólar könnuninni af þeim 148 sem höfðu samþykkt þátttöku, en það gerir 82,4% svarhlutfall. Flestir svaendur voru deildarstjórar (40) eða skólastjórnendur (36). Því næst kennarar sem kenna íslensku sem annað tungumál (31) og sérkennarar (30). Færri gengdu öðrum störfum innan skólanna eins og sést á töflu III.1 Þátttakendur gátu merkt við fleiri en einn valmöguleika og því ber fjölda svara ekki saman við fjölda þátttakenda.

Tafla III.1. Starf þeirra sem svara könnun			
	Fjöldi	Hlutfall	Hlutfall
Deildarstjóri	40	25,8%	
32,8%			
Skólastjórnandi	36	23,2%	
29,5%			
Kennari – ísl. sem annað tungumál	31	20,0%	
16,4%			
Sérkennari	30	19,4%	
24,6%			
Umsjónarkennari	5	3,2%	
4,1%			
Leiðbeinandi	5	3,2%	
4,1%			
Teymi um svörun	5	3,2%	
4,1%			
Annað	3	1,3%	
2,5%			
Alls	155	100,0%	
118,1%			

*Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall yfir 100%

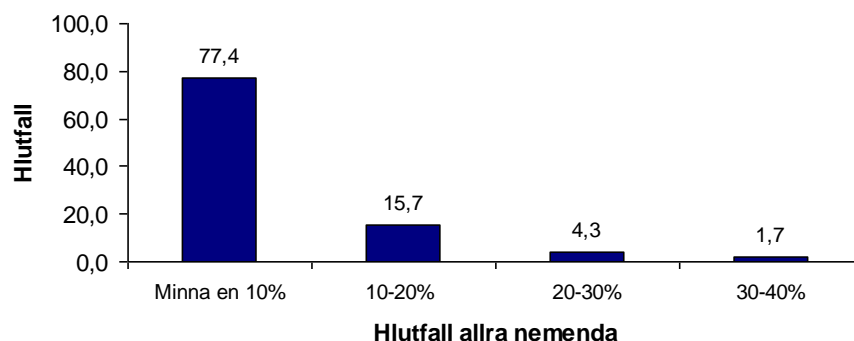
Tafla III. 1 Starf þeirra sem svara könnun

Fjöldi nemenda innan skólanna dreifðist nokkuð jafnt. Tæplega 22% sögðust vinna í skóla þar sem nemendafjöldinn taldi 100 nemendur eða færri. Rúmlega 13% sögðu fleiri en 500 nemendur stunda nám við skólann en flestir sögðu nemendafjöldann vera á bilinu 101-500 börn. Á mynd III.2. má sjá hvernig svarhlutfallið dreifðist.

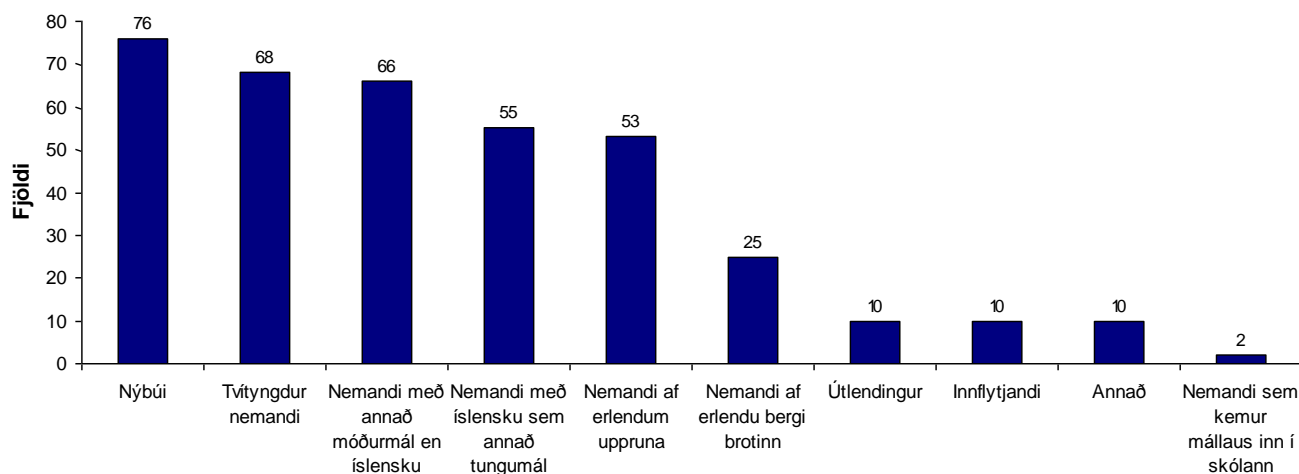
Mynd III 2 Fjöldi nemenda alls

Þátttakendur voru spurðir um fjölda nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólunum. Þegar hlutfallið var reiknað út frá fjölda nemenda í viðkomandi skóla kom í ljós að flestir svöruðu að minna en 10% nemenda skólans hefðu íslensku sem annað tungumál. Eins og sjá má á mynd III.3. sögðu þrír af hverjum fjórum að slíkt væri tilfellið. Einungis sex af hundraði sögðu að hlutfallið í þeirra skóla væri 20% eða hærra.

Mynd III 3 Hversu margir nemendur með íslensku sem annað tungumál stunda nám við skólann?

Flestir þátttakendur (76) sögðu hugtakið nýbúi oftast notað í sínum skóla til að skilgreina nemendur með íslensku sem annað tungumál. Margir sögðu jafnframt að hugtakið tvítyngdur nemandi (68), nemandi með annað móðurmál en íslensku (66), nemandi með íslensku sem annað tungumál (55) og nemandi af erlendum uppruna (53) væri notað í sínum skóla. Þátttakendur voru beðnir um að merkja við fimm algengustu hugtökin af fyrirfram gefnum svarmöguleikum. Nánari útlistun svara má sjá á mynd III.4.

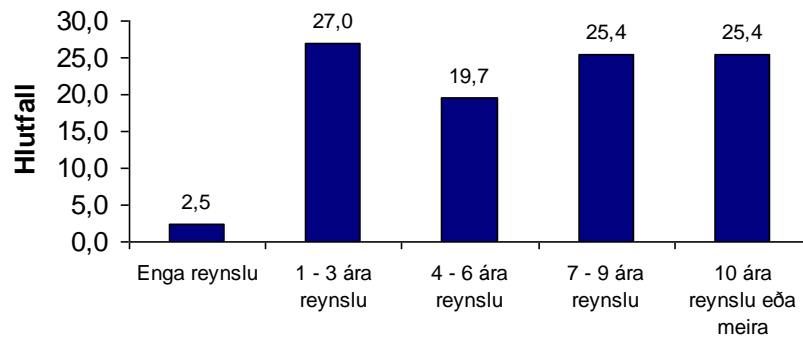

Mynd III 4 Hvaða hugtök eru oftast notuð í skólanum til að aðgreina þennan hóp nemenda?
Vinsamlegast merkið við 5 algengustu hugtökin

Þátttakendur voru spurðir út í reynslu skólanna af móttöku og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál. Flestir sögðu skólana hafa einhverja reynslu af slíku, allt frá eins árs til tíu

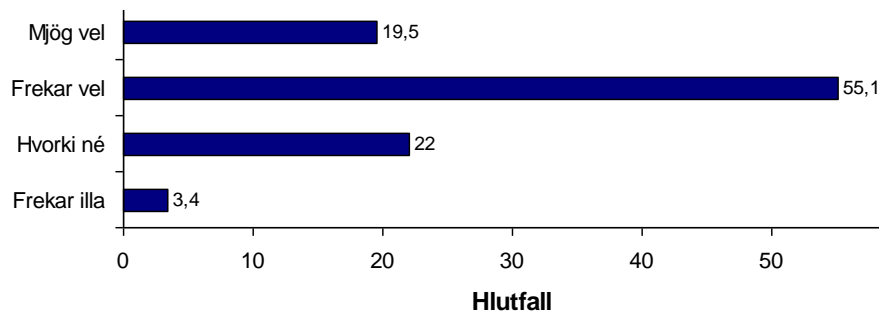

eða fleiri ára reynslu. Einungis 2,5% sögðu sinn skóla ekki hafa neina slíka reynslu eins og sjá má á mynd III.5.

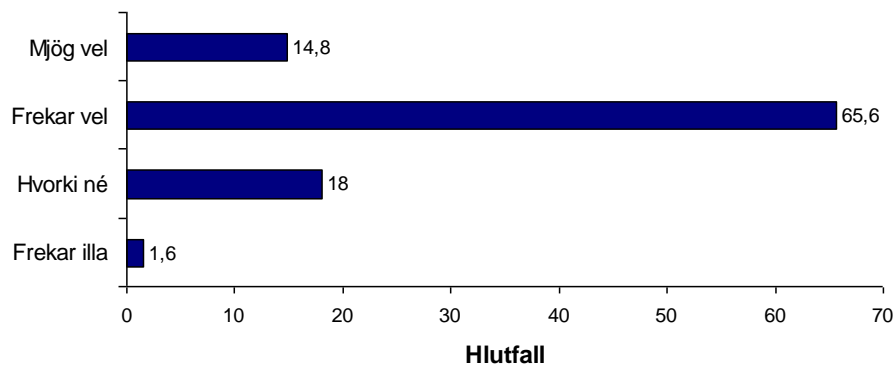
Mynd III 5 Hversu mikla reynslu hefur skólinn af móttöku og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Aðspurðir sögðu þrír af hverjum fjórum að þeim fyndist sinn skóli standa sig frekar eða mjög vel í móttöku nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál. Á mynd III.6. má sjá að 3,4% töldu sinn skóla standa sig frekar illa.

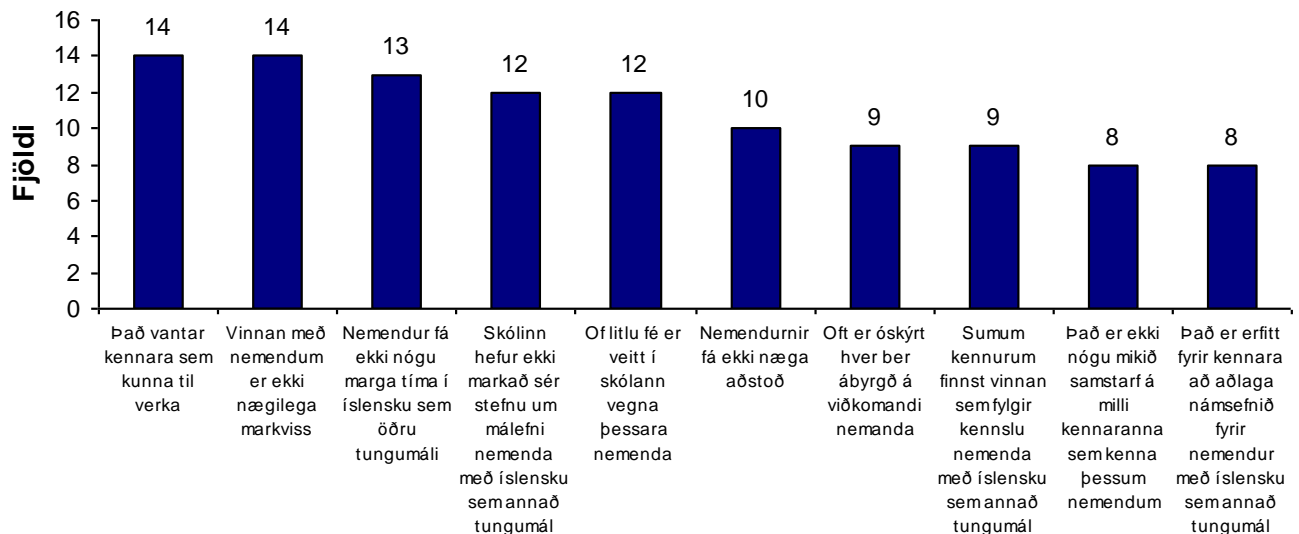
Mynd III 6 Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig í móttöku nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál?

Stór hluti virðist ánægður með kennsluhættina í íslensku sem öðru tungumáli í sínum skóla. Einungis 1,6% töldu skólann standa sig frekar illa, en 18% töldu sig ekki geta lagt mat á það hvort skólinn stæði sig vel í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál.

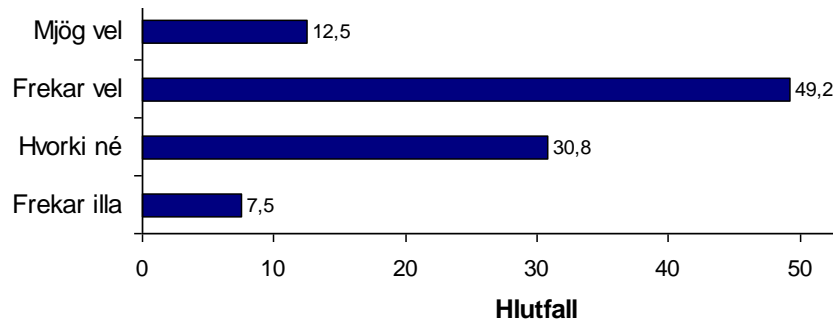
Mynd III 7 Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Þeir svarendur sem sögðu sinn skóla standa sig frekar illa eða hvorki vel né illa voru spurðir út í ástæðu þess og beðnir um að merkja við fimm af fyrirfram gefnum valmöguleikum. Flestir nefndu vöntun á kennurum sem kynnu til verka (14) og að vinna með nemendum væri ekki nægjanlega markviss (14). Þá nefndu margir að nemendur fengju ekki nógu marga tíma í íslensku sem öðru tungumáli (13), að skólinn hefði ekki markað sér stefnu um málefni nemenda með íslensku sem annað tungumál (12) og að of litlu fé væri veitt í skólann vegna þessara nemenda (12).

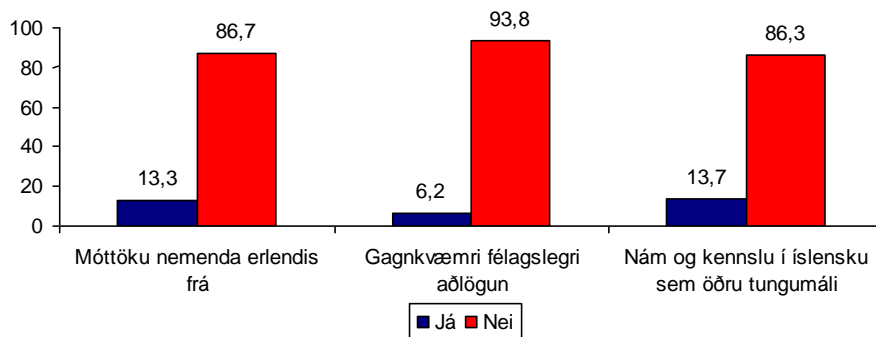
Mynd III 8 Ef merkt var við HVORKI VEL NÉ ILLA, FREKAR ILLA eða MJÖG ILLA, hverjar eru mikilvægustu ástæður þess?

Svarendur voru spurðir hvernig þeim þætti skólinn hafa staðið sig við að stuðla að gagnkvæmri félagslegri aðlögun nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál og þeirra sem fyrir eru. Meirihlutinn var þeirrar skoðunar að skólinn stæði sig frekar eða mjög vel (61,7%). Tæp átta af hundraði taldi skólann sinn standa sig frekar illa eins og sjá má á mynd III.9.

Mynd III 9 Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig við að stuðla að gagnkvæmri félagslegri aðlögun nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál og nemendanna sem fyrir eru?

Svarendur sögðu fáa kennara í sínum skóla hafa unnið þróunarverkefni sem tengjast gagnkvæmri félagslegri aðlögun (6,2%), móttöku nemenda erlendis frá (13,3%) og námi og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli (13,7%). Sjá mynd III.10.

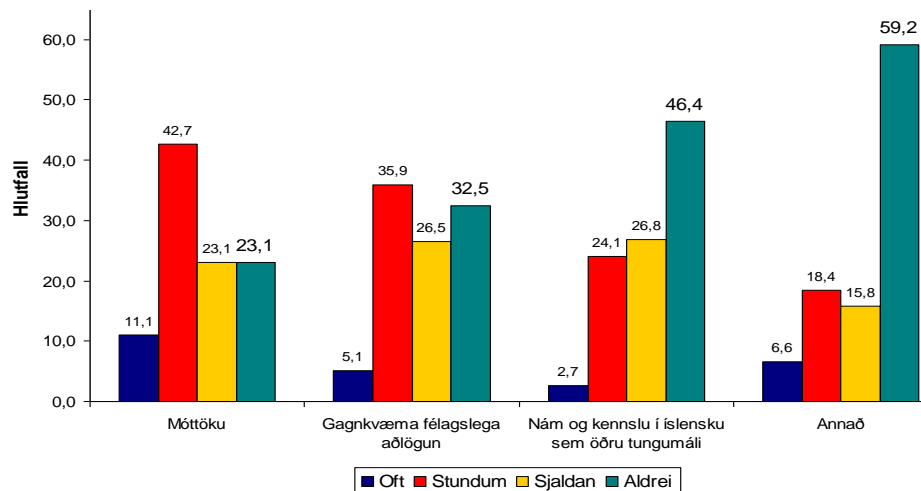

Mynd III 10 Hafa kennarar í skólanum unnið þróunarverkefni sem tengjast einhverju ofangreindu?

IV. Þjónusta við skóla og símenntun starfsfólks

Í þessum kafla er fjallað um aðstoð og þjónustu sem skólarnir hafa nýtt sér eða telja sig hafa þörf fyrir í tengslum við nemendur með íslensku sem annað tungumál. Einnig eru skoðaðir þættir sem tengjast símenntun og þörf starfsfólks skóla fyrir fræðslu og upplýsingar.

Eins og mynd IV.1. sýnir hefur um helmingur skólanna sótt sér aðstoð þegar kemur að móttöku nemenda og gagnkvæmri félagslegri aðlögun. Sjaldnar höfðu skólarnir fengið aðstoð vegna náms og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli, en 46% sögðu sinn skóla aldrei hafa fengið slíka aðstoð og tæp 3% höfðu fengið aðstoð oft.

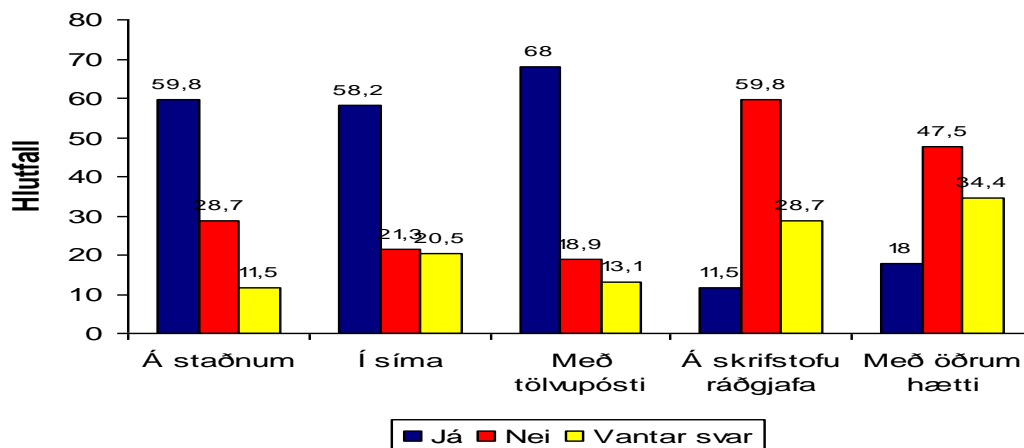

Mynd IV 1 Hefur skólinn fengið utanaðkomandi aðstoð, vegna nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál, í tengslum við eitthvað ofangreint (hér er ekki átt við túlkun)?

Túlkun var ekki undanskilin í spurningunni um hvert skólinn hefði snúið sér eftir aðstoð og ráðgjöf vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál. Nefndu 80% Alþjóðahúsið, 62% kennara við aðra skóla, 45% kennara við sama skóla og 39% InterCultural Ísland. Sjá töflu IV.1. Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því fór svarhlutfall yfir 100%.

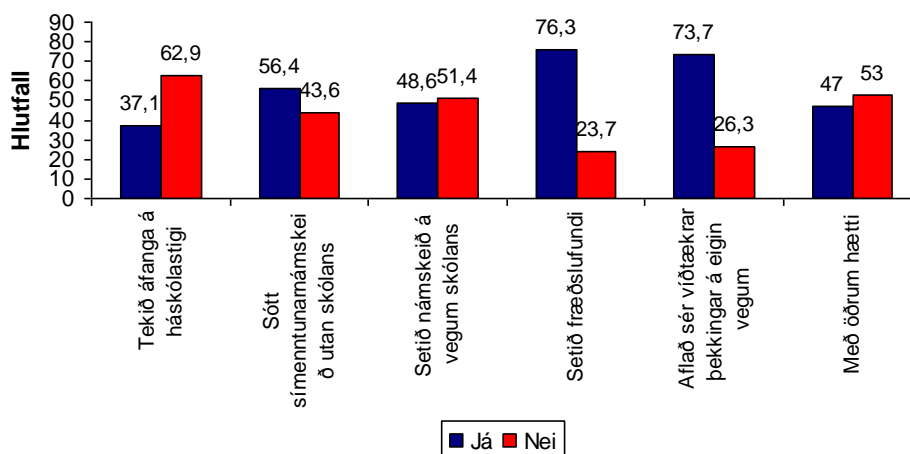
Tafla IV.1. Hvert hefur skólinn helst snúið sér eftir aðstoð og ráðgjöf vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?			
	Fjöldi	Hlutfall	Hlutfall
Alþjóðahús 80,3%	98		30,7%
Kennarar í öðrum skólum 61,5%	75		23,5%
Kennarar í sama skóla 45,1%	55		17,2%
InterCultural Ísland 39,3%	48		15,0%
Aðrir 12,3%	15		4,7%
Kennsluráðgjafi 11,5%	14		4,4%
Fjölmenningarsetur 6,6%	8		2,5%
Háskólakennarar 3,3%	4		1,3%
Erlendir sérfræðingar 1,6%	2		0,6%
Alls	319		100,0%
261,5%			
*Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall yfir 100%			
Tafla IV. 1 Hvert hefur skólinn helst snúið sér eftir aðstoð og ráðgjöf vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?			

Þrátt fyrir að aðeins um tæp 12% sögðust hafa leitað til kennsluráðgjafa eftir aðstoð og ráðgjöf eins og fram kemur í töflunni hér að ofan, svöruðu um 68% þátttakenda spurningunni um hvernig aðstoð og fræðsla kennsluráðgjafa hafi verið veitt. Af þeim sögðust 60% hafa fengið aðstoð og fræðslu kennsluráðgjafa á staðnum, 58% aðstoð og fræðslu í gegnum síma, en 68% svarenda nefndu að samskiptin hefðu farið fram með tölvupósti. Svarendur gátu merkt við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

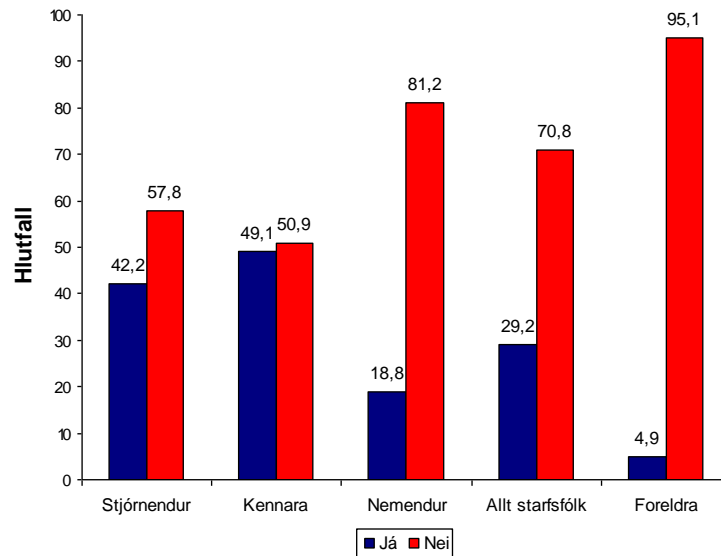
Mynd IV 2 Hefur aðstoð og fræðsla kennsluráðgjafa verið veitt með einhverjum ofangreindum hætti?

Í kringum þrír fjórðu sögðu kennara og annað starfsfólk hafa sérhæft sig á einhvern hátt í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál. Slík sérhæfing hafi þá helst farið fram með fræðslufundum (76%) eða með því að starfsfólk skólans aflaði sér viðtækrar þekkingar á eigin vegum (74%). Þá sagði rúmur helmingur (56%) að starfsfólk skólans hefði sótt símenntunarnámskeið utan skólans en tæpur helmingur (49%) að starfsfólkið hefði setið námskeið á vegum skólans. Rúm 37% sögðu að kennarar eða annað starfsfólk skólans hefði sérhæft sig með því að taka áfanga á háskólastigi. Þátttakendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

Mynd IV 3 Hafa kennarar eða annað starfsfólk skólans sérhæft sig í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál, með einhverjum ofangreindum hætti?

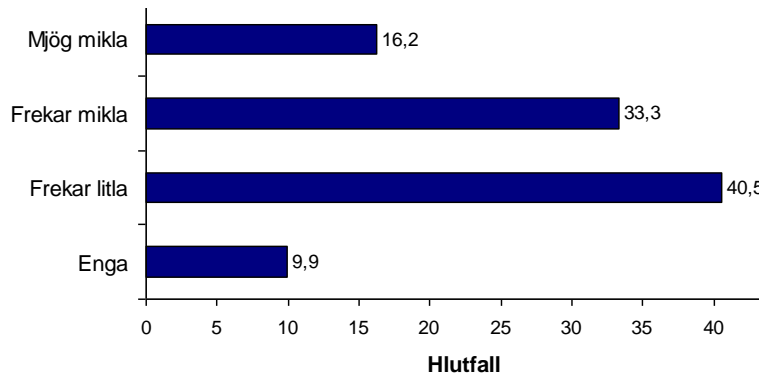
Spurt var hvort fjölmenningar- og millimenningarfræðsla hefði farið fram í skólanum fyrir stjórnendur, kennara, nemendur, allt starfsfólk og foreldra. Rúm 49% sögðu slíka fræðslu hafa farið fram fyrir kennara, 5% fyrir foreldra, 42% stjórnenda skólans og í 29% tilvika hefði allt starfsfólk skólans fengið fræðslu. Eins og mynd IV.4 sýnir sögðu 19% svarenda, nemendur hafa fengið fræðslu um fjölmenningu/ millimenningu.

Mynd IV 4 Hefur fræðsla um fjölmenningu/millimenningu farið fram í skólanum fyrir einhverja ofangreinda aðila?

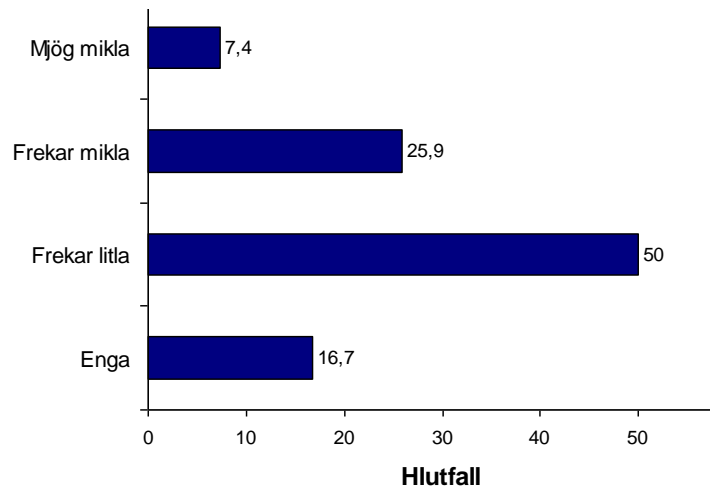
Svarendur voru beðnir um að meta hversu mikla eða litla þörf skólinn hefði fyrir ýmiss konar þjálfun eða fræðslu. Myndir IV.5 til IV.110 sýna svörin við þeirri spurningu.

Þegar spurt var um þörfina á þjálfun eða fræðslu um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál töldu 40% þörfina frekar litla en þriðjungur taldi hana frekar mikla. Tæp 10% töldu enga þörf á slíku, en rétt rúm 16% töldu að þörfina mjög mikla í sínum skóla.

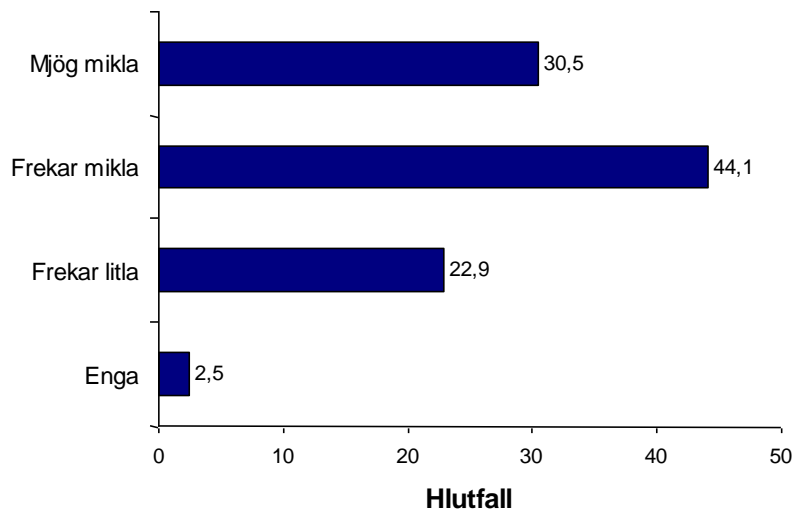
Mynd IV 5 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Helmingur taldi þörf fyrir þjálfun í að nota þjónustu túlka frekar litla og 16% enga þörf fyrir slíku þjálfun. Fjórðungur taldi þörfina frekar mikla í sínum skóla og ríflega 7% hana mjög mikla.

Mynd IV 6 Er þörf fyrir þjálfun í hvernig megi styðjast við þjónustu túlka?

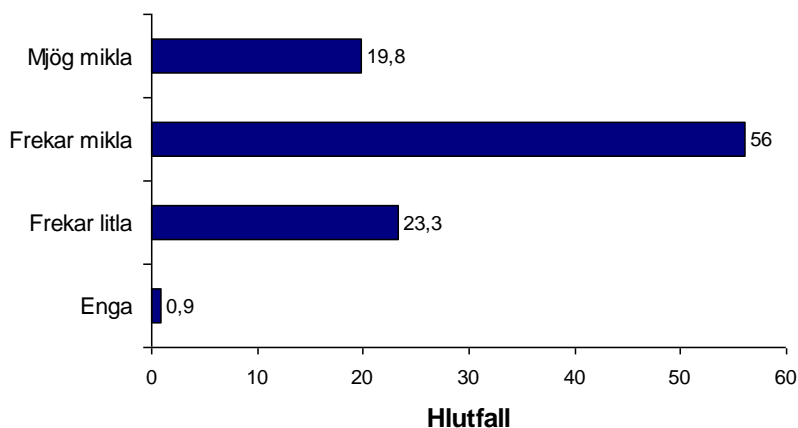
Svarendur töldu þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um gagnkvæma félagslega aðlögun. Þrír af hverjum fjórum töldu slíka þörf vera frekar eða mjög mikla, rétt tæp 23% töldu hana frekar litla en einungis 2,5% töldu enga þörf til staðar.

Mynd IV 7 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um gagnkvæma félagslega aðlögun nemenda með íslensku sem annað tungumál og þeirra sem fyrir eru?

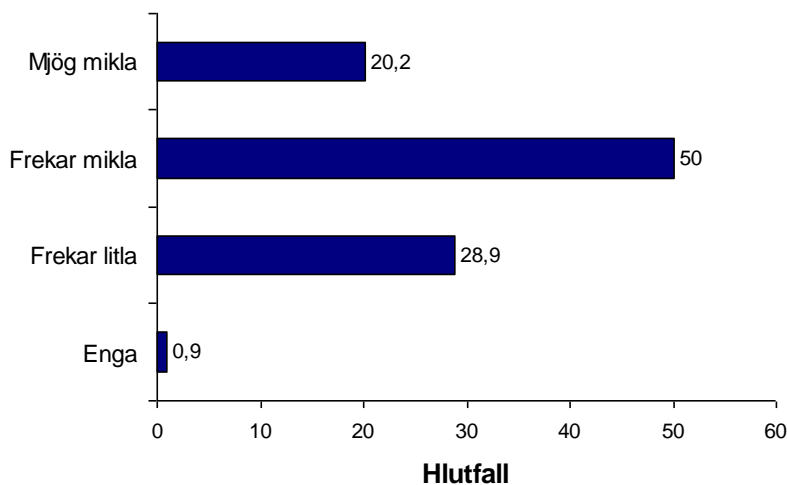

Þrír af hverjum fjórum töldu sinn skóla hafa frekar eða mjög mikla þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál. Tæpur fjórðungur (24,2%) taldi þörfina frekar litla eða enga.

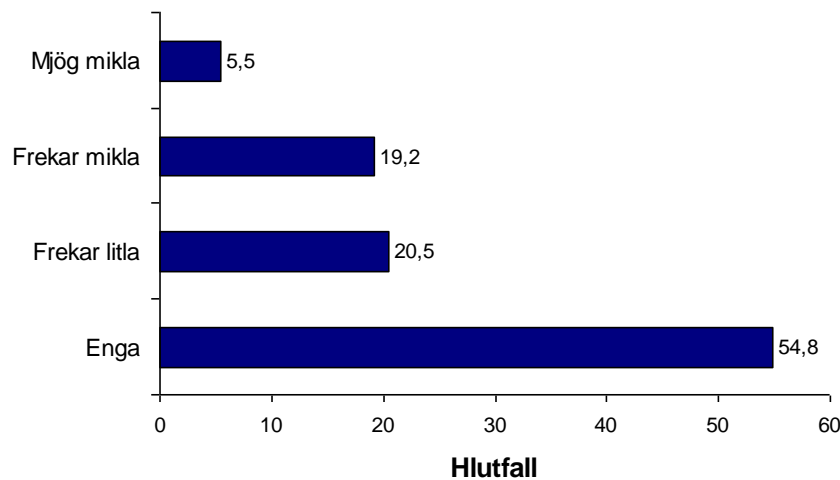
Mynd IV 8 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Helmingur taldi þörf skólans fyrir þjálfun eða fræðslu um fjölmennningarlega kennslu eða millimenningu frekar mikla og 20% hana mjög mikla. Tæp 29% töldu hana frekar litla og einungis 1% þörfina vera enga.

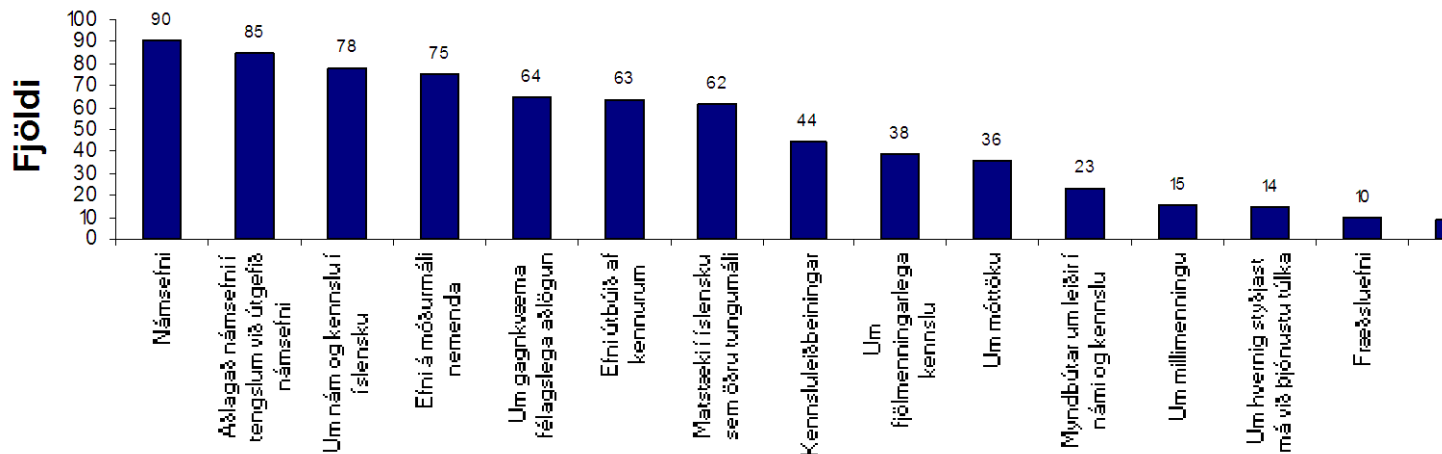
Mynd IV 9 Er þörf fyrir þjálfun eða fræðslu um fjölmennningarlega kennslu og millimenningu?

Aðspurðir sögðust þrír fjórðu telja þörf á annars konar þjálfun eða fræðslu en áður hefur verið nefnd frekar litla eða enga. Fjórðungur taldi frekar eða mjög mikla þörf á annars konar þjálfun eða fræðslu og nefndi m.a. eftirfarandi dæmi sem möguleg viðfangsefni: Að kynnst menningu nemendanna og hvernig best sé að vinna með forráðamönnum þeirra, aðferðir til að virkja foreldra barna af erlendum uppruna í foreldrasamfélaginu, aðlögun og kennslu fullorðinna einstaklinga sem eru af erlendu bergi brotnir, fræðsla frá bæjaryfirvöldum um samfélagið og þá þjónustu sem er í boði fyrir nýja íbúa. Einni nefndu aðspurðir fræðslu frá heilbrigðisyfirvöldum, lögreglu o.fl. og upplýsingar og meiri fræðslu um fyrsta tungumál og afleiðingar þess ef nemendur ná ekki að þroska og þróa orðaforða og hugtakaskilning á eigin móðurmáli.

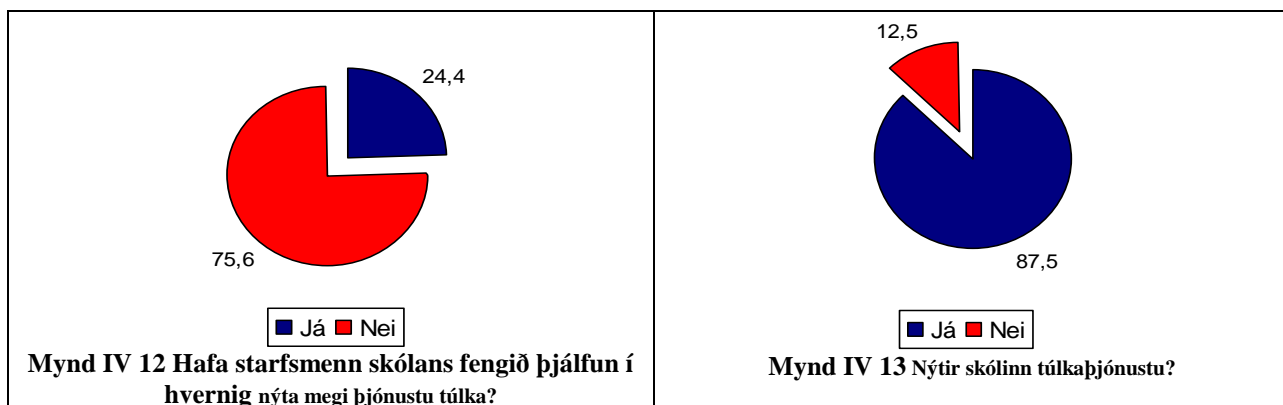
Mynd IV 10 Er þörf fyrir nnars konar þjálfun eða fræðslu?

Þátttakendur voru spurðir um hvers konar efni á opnum vef myndi nýtast skólunum best. Gefnir voru upp 15 valmöguleikar og svarið beðin um að merkja við 5 mikilvægustu atriðin. Flestir (90) nefndu að námsefni á opnum vef myndi nýtast sínum skóla best og litlu færri (85) töldu aðlagð námsefni í tengslum við útgefið efni Námsgagnastofnunar og annarra aðila nýtast best. Þá nefndu margir upplýsingar um nám og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli (78), efni á móðurmáli nemenda (75), upplýsingar um gagnkvæma félagslega aðlögun (64), efni útbúið af kennurum (64) og matstæki í íslensku sem öðru tungumáli (62).

Mynd IV 11 Hvers konar efni á opnum vef myndi nýtast skólanum best?

Ekki virðist vera mikið um að starfsmenn grunnskóla fái þjálfun í hvernig nýta megi þjónustu túlka. Aðeins fjórðungur sagði starfsmenn í sínum skóla hafa fengið slíka þjálfun þrátt fyrir að tæp 90% segðu sinn skóla nýta sér túlkaþjónustu.

Af þeim sem sögðu sinn skóla nýta sér túlkaþjónustu oft eða stundum virtust flestir leita til Alþjóðahúss eftir slíkri þjónustu (62). Þá sögðu 33 svarendur aðila sem búi í samfélaginu og tali tungumál nemenda og íslensku túlka oft eða stundum, 29 nefndu tvítyngdan kennara og 23 ættingja foreldra. Vinur foreldra var nefndur í 17 tilvikum en 20 svarendur sögðu börn oft eða stundum túlka fyrir önnur börn. Athygli vekur að 10 svarendur sögðu börn túlka fyrir fullorðna. Nánari útlistun á svörum er í töflu IV.2. en svarendur gátu merkt við allt sem við átti og því er hlutfall yfir 100%.

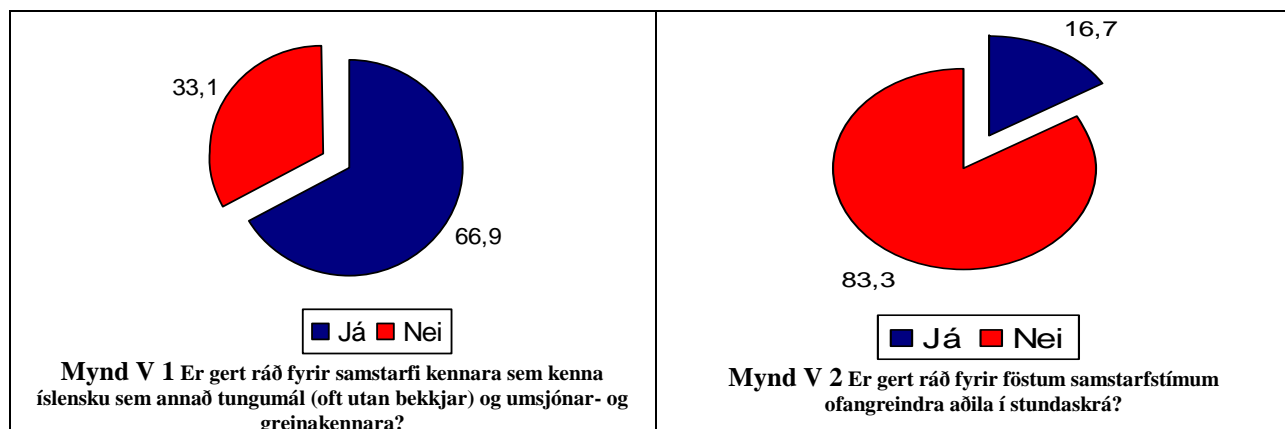
Tafla IV.2. Hvert leitar skólinn eftir túlkaþjónustu?				
	Oft	Stundum	Sjaldan	Aldrei
Alþjóðahús 11		40	22	16
InterCultural Ísland 40		8	7	2
Fjölmennigarsetur 46		3	5	2
Tvítýngdur kennari 30		12	17	7
Ættingi foreldra 22		5	18	17
Vinur foreldra 21		1	16	18
Einhver tvítýngdur 20		13	20	15
Börn fyrirfullorðna 34		1	9	14
Börn fyrir börn 24		4	16	17
Túlkur kemur á vettvang 7		47	16	10
Túlkun í gegnum síma 20		13	13	19
Túlkun í rituðu máli 18		13	21	16
Annað 26		1	3	1
Alls 319		161	181	154
*Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svarenda yfir 100%				

Tafla IV. 2 Hvert leitar skólinn eftir túlkaþjónustu?

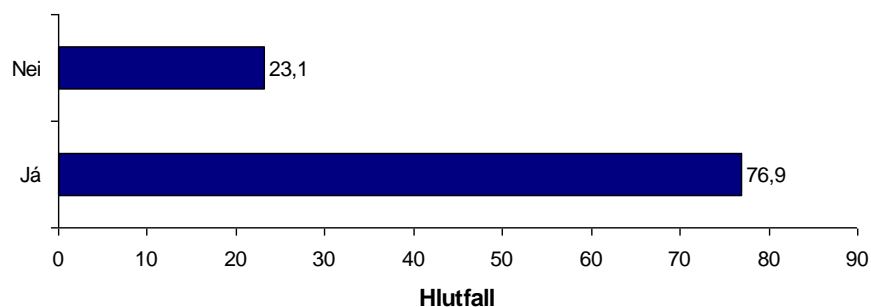
V. Samstarf

Hér er fjallað um hvort samstarf sé innan skólanna vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál og hvernig því sé háttað. Einnig er greint frá því hvort samstarf sé milli skólastiga og skólanna og annarra stofnana.

Þátttakendur voru spurðir hvort gert væri ráð fyrir samstarfi kennara sem kenna íslensku sem annað tungumál (oft utan bekkjar) og umsjónar- og greinakennara. Tveir þriðju sögðu gert ráð fyrir því. Almennt virðist ekki vera gert ráð fyrir slíku samstarfi í stundaskrá, því 83% töldu svo ekki vera.

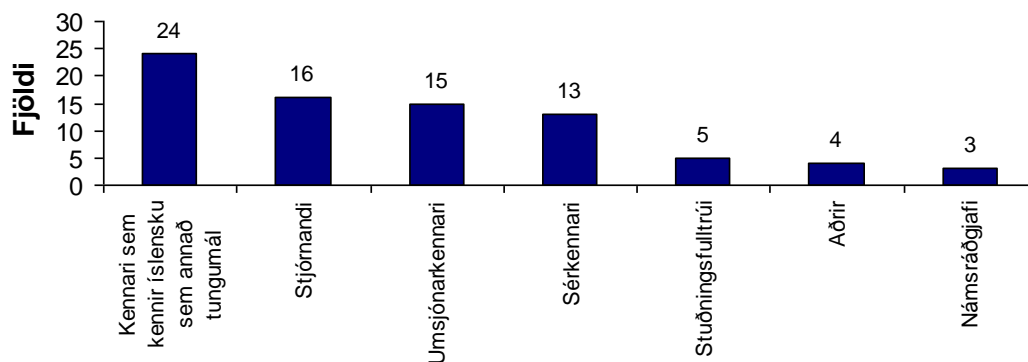

Þegar þátttakendur voru spurðir hvort starfrækt væru teymi um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólunum sögðu rúmlega þrír af hverjum fjórum svo vera.

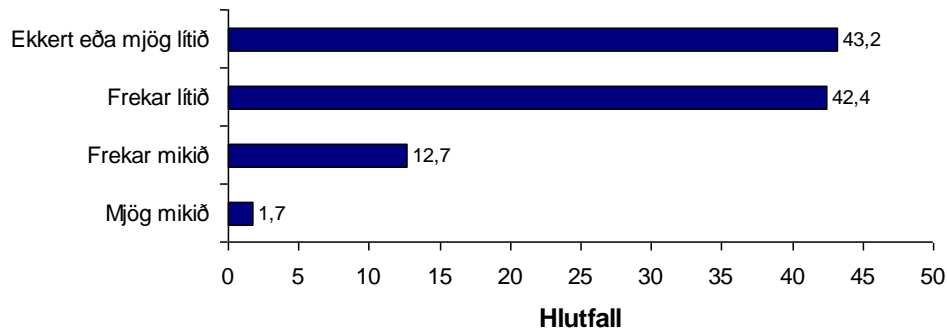
Mynd V 3 Er starfrækt teymi um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólanum?

Þá var spurt hverjir sætu í þeim teyimum og nefndu flestir kennara sem kenna íslensku sem annað tungumál (24), stjórnanda innan skólans (16) og umsjónarkennara (15).

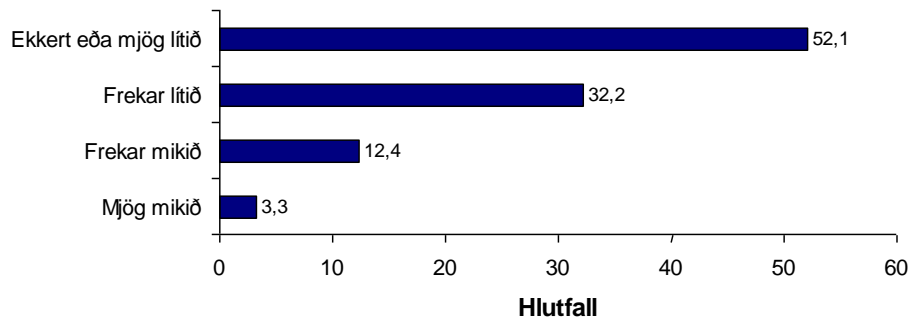
Mynd V 4 Hverjir sitja í því teymi?

Ekki virðist vera mikið samstarf á milli grunn- og leikskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál. Rétt rúm 43% sögðu sinn skóla hafa mjög lítið eða ekkert samstarf við leikskóla. Tæp 15% sögðu samstarf milli skólanna vera frekar eða mjög mikið.

Mynd V 5 Hefur skólinn þinn mikið eða lítið samstarf við leikskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Svör þátttakenda voru svipuð þegar spurt var um samstarf við framhaldsskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál. Rúmur helmingur sagði samstarf á milli skólastiganna vera mjög lítið eða ekkert og 32% að samstarfið væri frekar lítið. Rúmlega fimmtán af hundraði sögðu samstarfið vera frekar eða mjög mikið.

Mynd V 6 Er mikið eða lítið samstarf á milli skólans þíns og framhaldsskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Þátttakendur voru spurðir um samstarf starfsfólks skólans við ráðgjafa og aðra aðila vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál. Flestir nefndu námsráðgjafa sem samstarfsaðila sína 33,1%. Þá nefndu 23% að frekar eða mjög mikið samstarf væri við talmeinafræðinga og 22% við

starfsfólk heilbrigðisþjónustu. Þá er einnig nokkuð um samstarf við sálfræðinga, en 21% sögðu frekar eða mjög mikið samstarf við þá. Tæp 14% sögðust í samstarfi við félagsráðgjafa og 18% við frístundaráðgjafa eða aðra starfsmenn tómstundaúrræða. Minnst virðist samstarfið vera við þroskaþjálfara (8,4%) og starfsfólk íþróttafélaga (9%) samkvæmt svarendum. Nánari útlistingu á svörum er að finna í töflu V.1. en þátttakendur voru beðnir um að svara öllu sem við átti og því er svarhlutfall yfir 100%.

Tafla V.1. Hversu mikið samstarf er á milli starfsfólks skólans og eftirtalinna aðila vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?				
	Mjög mikið	Frekar mikið	Frekar lítið	Ekkert/mjög lítið
Félagsráðgjafa 62,7%		3,6%	10%	23,6%
Sálfræðinga 38,3%		3,5%	17,4%	40,9%
Þroskaþjálfara 74,1%		1,9%	6,5%	17,6%
Talmeinafræðinga 42,6%		4,3%	19,1%	33,9%
Námsráðgjafa 28,7%		12,2%	20,9%	38,3%
Starfsfólks heilbrigðisþjónustu 42,6%		7%	15,7%	34,8%
Starfsfólks íþróttafélaga 62,2%		1,8%	7,2%	28,8%
Frístundaráðgjafa/annarra 54,1%		1,8%	16,2%	27,9%
Alls 405,3%		63,1%	113,0%	245,8%

*Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svarenda yfir 100%

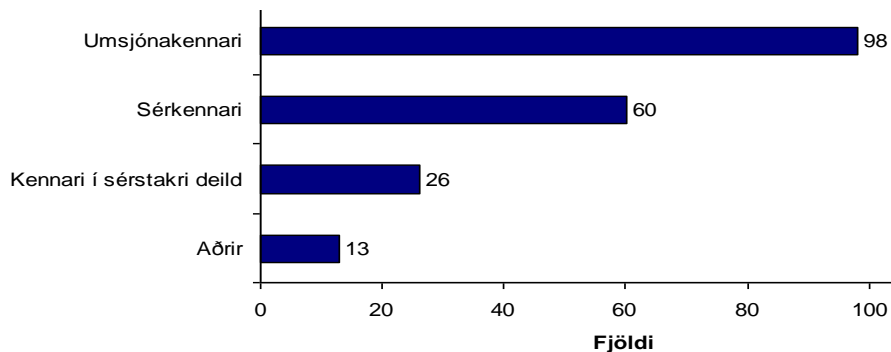
Tafla V. 1 Hversu mikið samstarf er á milli starfsfólks skólans og eftirtalinna aðila vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?

VI. Nám og kennsla

Í þessum kafla er fjallað um hvernig námi og kennslu er háttað hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál. Meðal annars er fjallað um upplýsingagjöf, námsgögn, kennsluhætti, fyrirkomulag kennslunnar, matsaðferðir og hvort nemendur fái stuðning við heimanám.

Það virðist algengast að umsjónarkennari (98) beri ábyrgð á nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál í grunnskólum. Nokkuð margir nefndu sérkennara (60) og í einhverjum tilvikum voru kennarar í sérstakri deild (26) með helstu ábyrgðina en (13) svarendur sögðu

ábyrgðina á höndum annarra aðila. Þátttakendur gátu merkt við fleiri en einn möguleika og því er svarhlutfall yfir 100%.

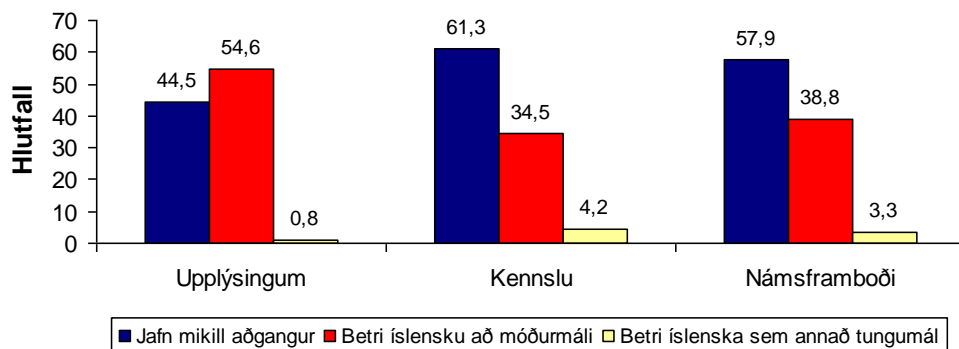

Mynd VI. 1 Hver ber helst ábyrgð á nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál?

Þátttakendur voru spurðir hvort nemendur með íslensku sem annað tungumál og nemendur með íslensku að móðurmáli hefðu jafnan aðgang að upplýsingum, kennslu og námsframboði. Rúmur helmingur (54,6%) taldi nemendur með íslensku að móðurmáli hafa betri aðgang að upplýsingum, en nánast enginn að nemendur með íslensku sem annað tungumál hefðu betri aðgang. Um 44% töldu hópana hafa jafnan aðgang að upplýsingum.

Rétt rúmur þriðjungur (34,3%) taldi nemendur með íslensku að móðurmáli hafa betri aðgang að kennslu en 4% nemendur með íslensku sem annað tungumál. Rúm 61% taldi aðgang hópanna jafnan.

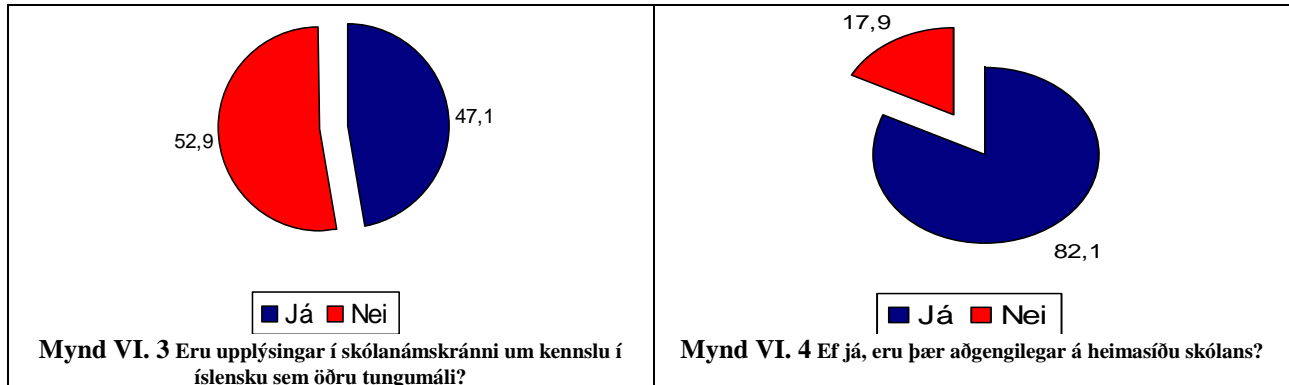
Um 58% töldu að hóparnir hefðu jafnan aðgang að námsframboði. Tæp 39% sögðu að nemendur með íslensku að móðurmáli hefðu betri aðgang samanborið við 3% sem töldu nemendur með íslensku sem annað tungumál hafa betri aðgang.

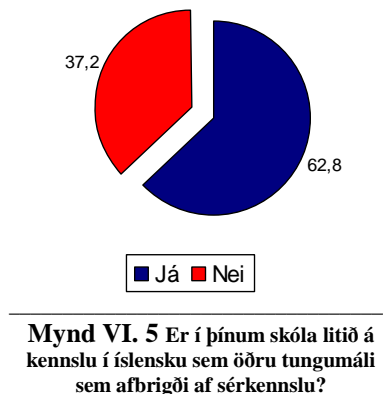
Mynd VI. 2 Hafa nemendur með íslensku sem annað tungumál og nemendur með íslensku að móðurmáli jafnan aðgang að ofangreindu?

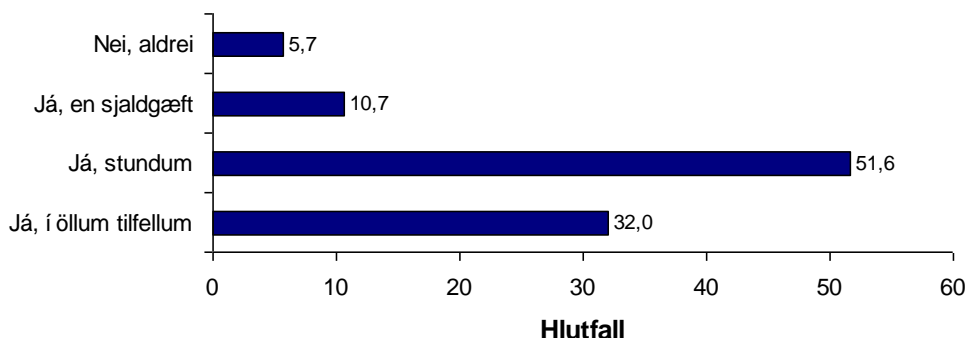
Aðspurðir sagði tæpur helmingur (47,1%) að upplýsingar væru í skólanámskrá um kennslu í íslensku sem öðru tungumáli og 82% sögðu upplýsingarnar aðgengilegar á vef skólans.

Það virðist nokkuð algengt að litið sé á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli sem afbrigði af sérkennslu því tæp 63% sögðu að slíkt væri tilfellið í sínum skóla.

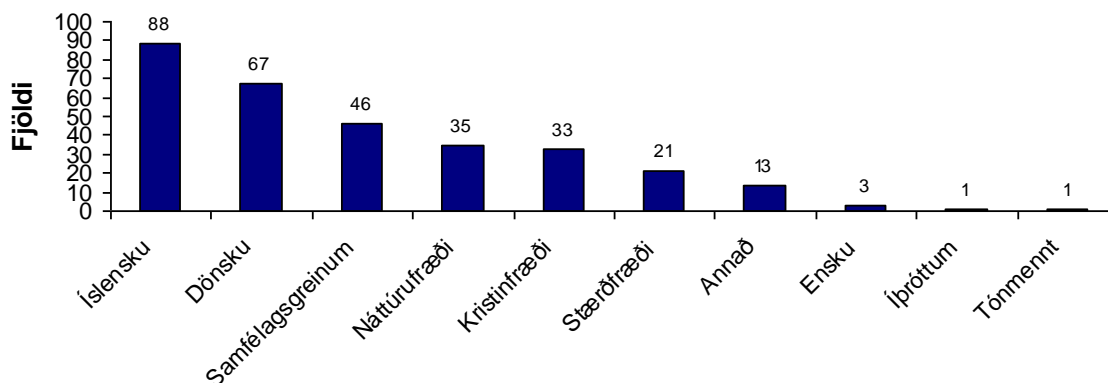

Nokkuð mikið virðist vera um að nemendur með íslensku sem annað tungumál séu teknir út úr almennum bekkjartímum og settir í tíma í íslensku sem öðru tungumáli. Rétt tæpur þriðjungur sagði slíkt vera gert í öllum tilfellum í sínum skóla og rúmur helmingur það stundum gert. Að auki sögðu tæplega 11% það vera gert í sínum skóla þó það væri sjaldgæft en tæplega sex af hundraði sögðu það aldrei gert.

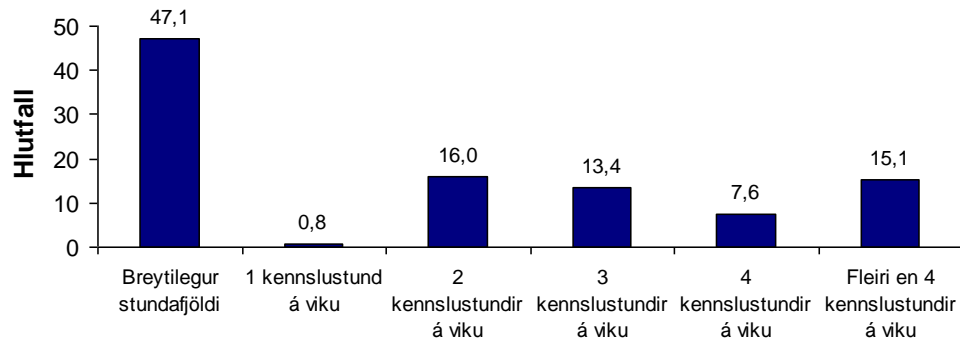
Mynd VI. 6 Eru nemendur með íslensku sem annað tungumál teknir út úr almennum bekkjartímum og settir í tíma í íslensku sem öðru tungumáli?

Svarendur voru beðnir um að merkja við þá tíma sem nemendur væru helst teknir úr þegar þeir væru settir í tíma í íslensku sem öðru tungumáli. Flestir merktu við íslensku (88), dönsku (67) og samfélagsgreinar (46). Þá merktu nokkuð margir við náttúrufræði (35), kristinfræði (33) og stærðfræði (21).

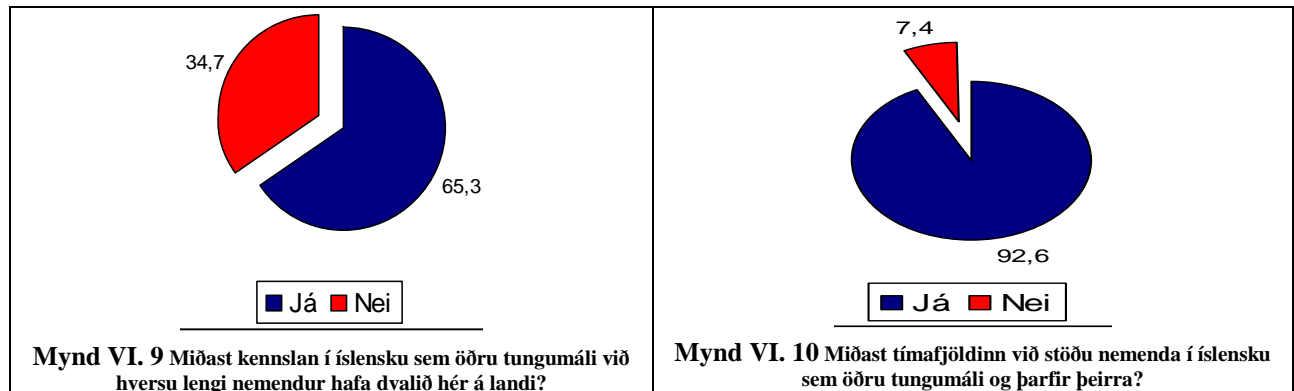
Mynd VI. 7 Ef já, úr hvaða tímum eru þeir helst teknir?

Þegar þátttakendur voru spurðir hvað kennslan í íslensku sem öðru tungumáli miðaðist við margar kennslustundir í viku sagði um helmingur (47,1%) að það væri breytilegt. Þeir sem gáfu upp stundafjölda sögðu langflestir það vera tvær klukkustundir á viku eða fleiri.

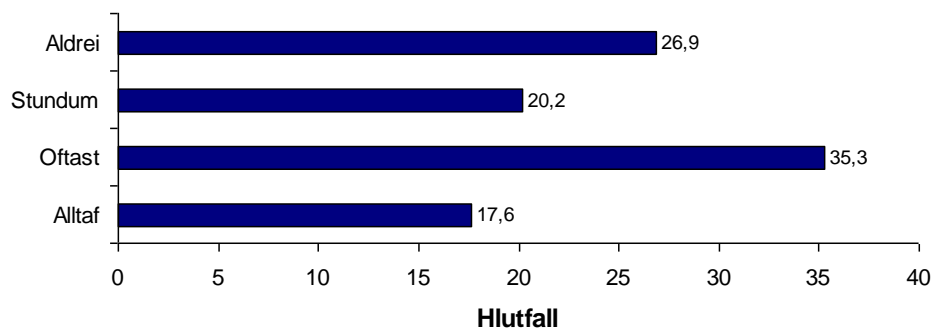

Mynd VI. 8 Hvað miðast kennslan í íslensku sem öðru tungumáli við margar kennslustundir á viku?

Íslenskukennslan virðist bæði taka mið af lengd dvalar á Íslandi sem og stöðu og þörfum nemenda. Aðspurðir sögðu tæplega tveir af hverjum þremur svarendum að kennslan í íslensku sem öðru tungumáli miðaðist við dvalartíma nemenda hér á landi og langflestir, eða tæp 93% sögðu jafnframt að tímafjöldinn í íslenskukennslunni tæki mið af stöðu nemenda í íslensku sem öðru tungumáli.

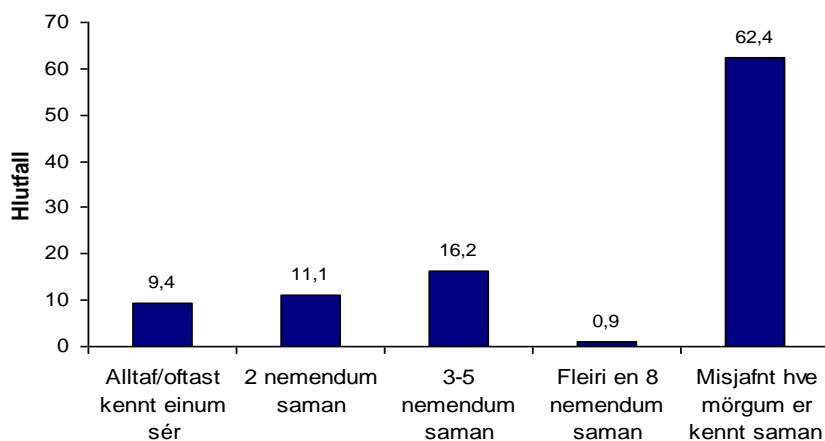
Rúm 17% sögðu alltaf lagt mat á stöðu nemenda í hinum ýmsu fögum sem og íslensku sem öðru tungumáli þegar þeir byrji í skólanum. Rétt rúm 35% sögðu það oftast gert og einn af hverjum fimm stundum. Fjórtíð hver svarandi sagði það aldrei gert.

Mynd VI. 11 Er lagt mat á stöðu nemenda í hinum ýmsu fögum og íslensku sem öðru tungumáli þegar þeir byrja í skólanum?

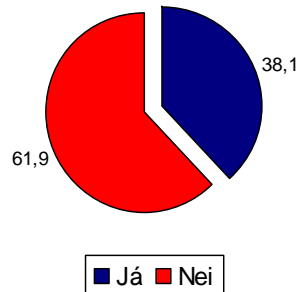
Í framhaldi af spurningunni hér fyrir ofan var spurt hvaða matstæki væru helst notuð til að meta stöðu nemendanna. Svarendur nefndu meðal annars upplýsingar frá foreldrum sem eru oft fengnar í gegnum túlka, vitnisburð skóla sem nemendur voru í áður, stöðu unglinga í stærðfræði og ensku sem er athuguð með skólaprófum og mat sem gert er á móðurmáli viðkomandi nemenda með aðstoð túlks ef aðstaða leyfir.

Aðspurðir sögðu yfir helmingur svarenda (62,4%) misjafnt hve mörgum nemendum með íslensku sem annað tungumál væri kennt saman. Rúm 16% sögðu 3-5 nemendum kennt saman og ellefu af hundraði tveimur nemendum. Tæplega tíundi hver svarandi sagði nemendum alltaf eða oftast kennt einum sér.

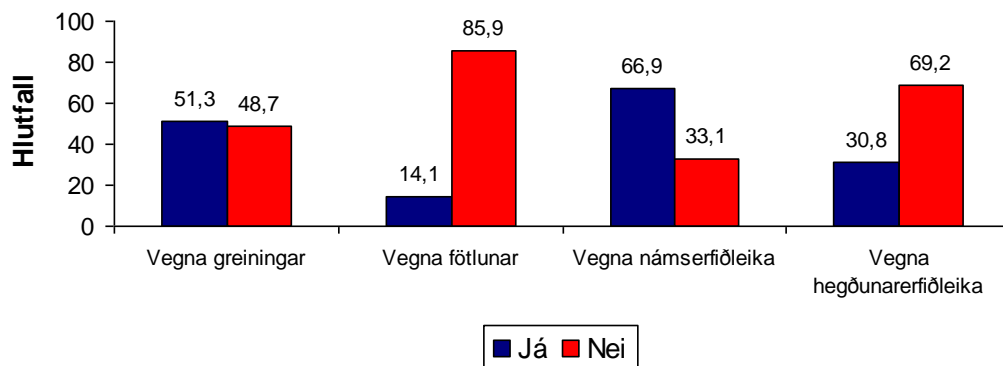
Mynd VI. 12 Er nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál kennt einum sér eða í hópum?

Fram kemur að í 38% tilvika vinni nemendur með íslensku sem annað tungumál og nemendur með íslensku að móðurmáli saman utan bekkjar eins og sést á mynd VI.13. Um 62% sögðu slíkt ekki tíðkast í sínum skóla.

Mynd VI. 13 Vinna nemendur með íslensku að móðurmáli og nemendur með íslensku sem annað tungumál saman í sérstökum tímum utan bekkjar?

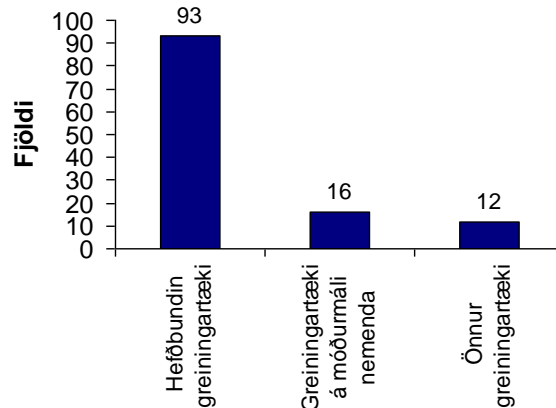
Þátttakendur voru spurðir hvort einhverjir nemendur með íslensku sem annað tungumál fengju sérkennslu vegna greiningar, fötlunar, námserfiðleika og/eða hegðunarerfiðleika. Tveir af hverjum þremur sögðu þá fá sérkennslu vegna námserfiðleika en fæstir nefndu að þeir fengju sérkennslu vegna fötlunar (14%). Yfir helmingur sagði þá fá sérkennslu vegna greiningar og þrír af hverjum tíu vegna hegðunarerfiðleika.

Mynd VI. 14 Fá einhverjir nemendur í skólanum með íslensku sem annað tungumál sérkennslu vegna einhvers sem skráð er hér fyrir ofan?

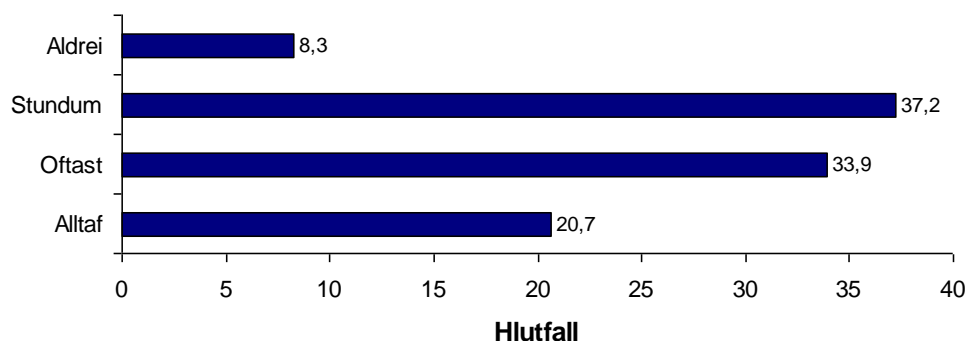
Þátttakendur voru spurðir um greiningartækin sem helst væru notuð til að greina hin ýmsu frávik nemenda með íslensku sem annað tungumál. Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti.

Flestir nefndu hefðbundin greiningartæki sem einnig væru notuð til þess að meta nemendur sem eiga íslensku að móðurmáli. Sextán sögðu að notast væri við greiningartæki á móðurmáli nemenda sem meta m.a. málþroska þeirra og tólf að notast væri við önnur greiningartæki. Þeir sem nefndu önnur greiningartæki nefndu m.a. WISC próf með aðstoð túlks, greiningar talmeinafræðings og myndir.

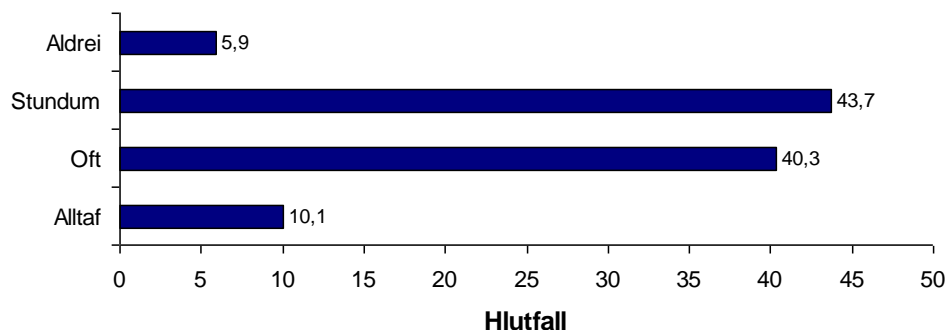
Mynd VI. 15 Hvaða greiningartæki eru helst notuð til að greina hin ýmsu frávík hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál ?

Nokkuð algengt virðist vera að einstaklingsnámskrár séu gerðar fyrir nemendur með íslensku sem annað tungumál. Yfir helmingur sagði einstaklingsnámskrár oftast eða alltaf gerðar og rúm 37% að stundum væru slíkar námskrár gerðar. Átta af hundraði sögðu þær aldrei gerðar.

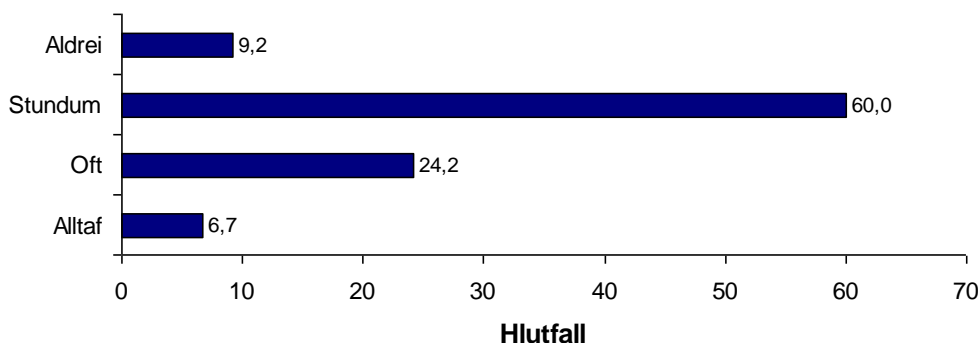
Mynd VI. 16 Eru einstaklingsnámskrár gerðar fyrir nemendur með íslensku sem annað tungumál?

Þegar þátttakendur voru spurðir hvort viðfangsefni íslenskukennslunnar (íslenska sem annað tungumál) væru samræmd og samþætt öðrum námsgreinum sagði helmingur það oftast eða alltaf gert. Tæpur helmingur (44%) sagði það stundum gert en sex af hundraði aldrei.

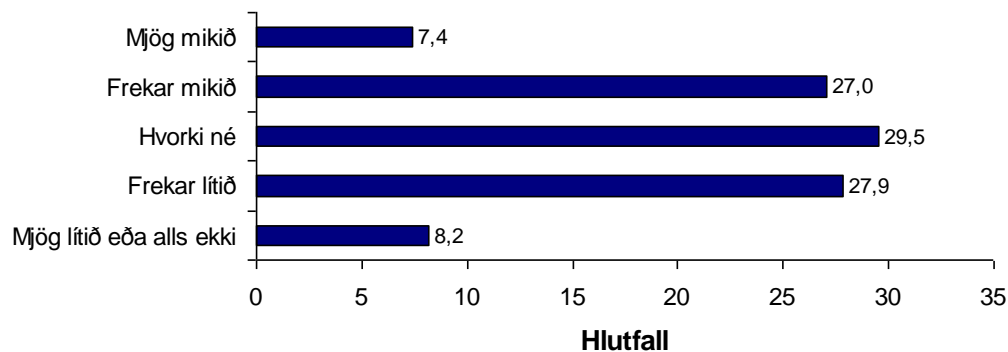
Mynd VI. 17 Eru viðfangsefni íslenskukennslunnar (íslenska sem annað tungumál) samræmd og samþætt öðrum námsgreinum?

Fjórdungur sagði oft unnið með heildstæð og þemabundin verkefni í sínum skóla, tæp 7% það alltaf gert, 60% sögðu það gert stundum, en níu af hundraði sögðu það aldrei gert í sínum skóla.

Mynd VI. 18 Er unnið með heildstæð og þemabundin verkefni?

Rétt rúmur þriðjungur sagði samvinnunám frekar eða mjög mikið stundað í þeirra skólum, en 36% sögðu samvinnunám lítið eða alls ekki stundað.

Mynd VI. 19 Er samvinnunám lítið eða mikið stundað í skólanum?

Þegar þátttakendur voru spurðir um námsbækur, námsgögn og leiðir sem notaðar væru til kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál nefndu flestir (96,6%) að þeir notuðu frekar eða mjög mikið það námsefni sem Námsgagnastofnun gefur út, eilítið færri nefndu vef Námsgagnastofnunar (94,6%), tölvuforrit (91,2%), tölvur (í ritun, læsi, upplýsingaöflun o.fl.) (89,6%), kennsluvefi (90%) og námsefni sem kennari býr til sjálfur (86,3%). Nánari útlistning á svörum er í töflu VI.1. Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

	Mjög mikið	Nokkuð mikið	Frekar lítið	Aldrei eða mjög lítið
Námsefni sem Námsgagnastofnun gefur út	56,3%	40,3%	2,5%	0,8%
Tölvuforrit	37,2%	54,0%	8,8%	---
Myndbönd	6,1%	16,2%	52,5%	25,3%
DVD diskar	6,9%	19,8%	47,5%	25,7%
Barnabækur	25,5%	52,7%	19,1%	2,7%
Dagblöð	5,1%	22,4%	51,0%	21,4%
Tímarit	6,2%	15,5%	57,7%	20,6%
Snældur/diskar til að þjálfra hlustun og tal	16,8%	52,3%	26,2%	4,7%
Hljóðbækur	16,2%	51,4%	26,7%	5,7%
Margmiðlunarefni	12,0%	42,0%	32,0%	14,0%
Fjölmennningarleg námsgögn	15,8%	30,5%	35,8%	17,9%
Kennsluvefir	39,1%	50,9%	8,2%	1,8%
Kötluvefurinn	21,2%	27,9%	24,0%	26,9%
Skólavefurinn	25,7%	56,6%	14,2%	3,5%
Vefur Námsgagnastofnunar	39,1%	55,5%	4,5%	0,9%
Hugtakalistar á vef Námsgagnastofnunar	26,2%	38,8%	26,2%	8,7%
Aðrir vefir	11,2%	36,7%	39,8%	12,2%
Leikræn tjáning	8,1%	21,2%	47,5%	23,2%
Sönglög	6,8%	25,2%	47,6%	20,4%
Rímur	3,2%	16,0%	40,4%	40,4%
Ljóð	3,1%	12,5%	46,9%	37,5%
Vettvangsferðir	12,4%	29,9%	41,2%	16,5%
Spil, námsspil o.fl.	27,5%	56,9%	14,7%	0,9%
Tölvur (í ritun, læsi, uppl.öflun o.fl.)	31,1%	58,5%	9,4%	0,9%
Orðabækur	35,4%	45,1%	14,2%	5,3%
Námsefni sem kennari útbýr	39,7%	46,6%	11,2%	2,6%
Greinabundið vefefni	6,5%	39,8%	39,8%	14,0%
Námsefni á Wikipedia á íslensku eða móðurmáli nemenda	7,2%	8,2%	38,1%	46,4%
Vefsíður ýmissa íslenskra grunnskóla	6,9%	24,5%	45,1%	23,5%

Tafla VI. 1 Hvaða námsbækur, námsgögn og leiðir eru notuð í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

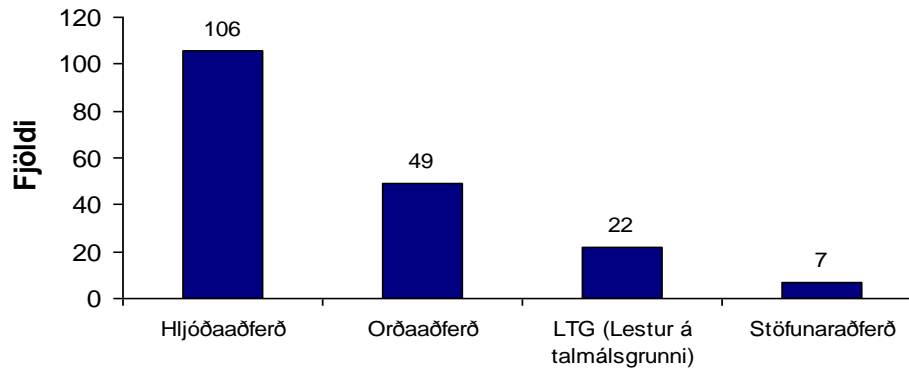

Þátttakendur voru beðnir um að leggja mat á það hvort mikil eða lítil áhersla væri lögð á þjálfun ýmissa þátta hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál. Flestir svarendur nefndu að mest áhersla (mjög eða frekar mikil) væri lögð á tal (99,1%), lesskilning (97,4%) og hlustun (94%). Nánari útlistning á svörum er í töflu VI.2. Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

	Mjög mikil áhersla	Frekar mikil áhersla	Frekar lítil áhersla	Mjög lítil/engin áhersla
Hljóðkerfisvitund	23,6%	53,6%	17,3%	5,5%
Hlustun	39,3%	54,7%	5,1%	0,9%
Tal	56,0%	43,1%	0,9%	---
Gagnvirkan lestur	24,5%	40,9%	30,9%	3,6%
Lesskilning	46,1%	51,3%	2,6%	---
Raddlestur	30,6%	45,0%	20,7%	3,6%
Leiðir til að ná inntaki texta kennslubóka	28,8%	56,8%	11,7%	2,7%
Ritun	19,5%	62,8%	15,9%	1,8%
Gagnrýna hugsun	9,3%	43,0%	39,3%	8,4%
Menningarfærni	10,4%	43,4%	36,8%	9,4%
Námstækni	9,2%	45,9%	37,6%	7,3%
Annað	11,9%	11,9%	33,3%	42,9%

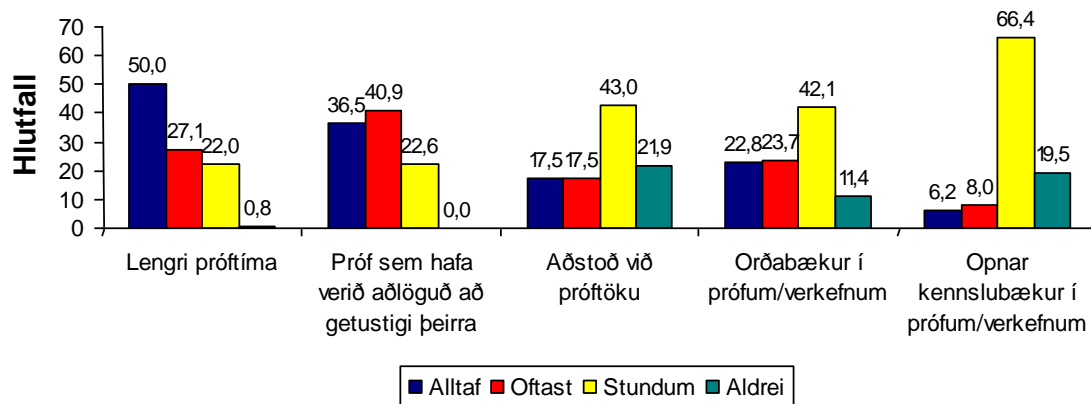
Tafla VI. 2 Er mikil eða lítil áhersla lögð á að þjálfra ofangreint hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál?

Þátttakendur fengu uppgefna nokkra valmöguleika og þeir spurðir hver eftirtalinna kennsluaðferða væri notuð til að kenna nemendum með íslensku sem annað tungumál umskráningu (að lesa úr bókstafstáknum). Langflestir sögðu hljóðaaðferð notaða (106), en einnig nefndu margir orðaaðferð (49). Þá sögðu 22 nota aðferðina LTG (lestur á talmálsgrunni). Aðeins 7 sögðust nota stöfunaraðferð. Svarendur voru beðnir um að merkja við alla þá möguleika sem við eiga, og því er svarhlutfall yfir 100%.

Mynd VI. 20 Hver ofangreindra kennsluaðferða er notuð til að kenna nemendum með íslensku sem annað tungumál umskráningu (að lesa úr bókstafstáknum)? (Merkið við þá möguleika sem við eiga).

Samkvæmt svarendum fá nemendur með íslensku sem annað tungumál í flestum tilfellum lengri próftíma (77,1%) og/eða próf sem eru alltaf eða oftast aðlöguð að getustigi þeirra (77,4%). Rúm 46% sögðu nemendur alltaf eða oftast fá að hafa orðabækur með sér í prófum eða verkefnum og 35% að þeir fengju alltaf eða oftast aðstoð við próftöku. Fæstir svarendur, eða 14% sögðu þá alltaf eða oftast fá að hafa opnar kennslubækur í prófum eða verkefnum en tveir þriðju sögðu að þeir fengju það stundum. Nánari útlistingu á svörum má sjá á mynd VI.21.

Mynd VI. 21 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál alltaf, oft, stundum eða aldrei eitthvað ofangreint?

Þátttakendur voru spurðir hverjar eftirfarandi matsaðferða (sjá töflu VI.3) væru helst notaðar þegar þekking, færni, frammistaða og framfarir nemenda væru metnar. Þátttakendur voru beðnir um að merkja við fimm algengustu aðferðirnar. Flestir svöruðu að sjálfsmat væri algengasta aðferðin (95), en stór hluti sagði matið vera munnlegt, þ.e. kennari spyr og nemendur svara (81).

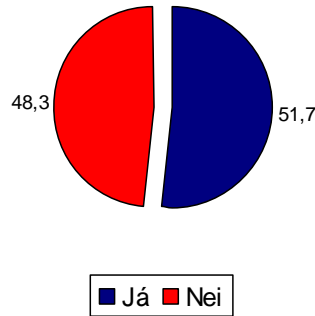
Þá sögðu nokkuð margir að ritgerðir væru metnar (68) og litlu færri (67) að stuðst væri við persónu-, framfaramöppur, tékklista o.fl.

Tafla VI.3. Hverjar eftirfarandi matsaðferða er helst notast við til að meta þekkingu, færni, frammistöðu og framfarir nemenda?	
	Alls
Sjálfsmat	
96	
Matið er munnlegt. Kennari spyr og nemendur svara	
81	
Ritgerðir eru metnar	
68	
Stuðst er við persónu-, framfaramöppur, tékklista o.fl.	
67	
Mat er lagt á virkni	
61	
Stuðst er við myndir og teikningar	
42	
Próf eru helst notuð	
35	
Stutt afmörkuð verkefni metin	
35	
Símat er helst notað	
32	
Heildstæð verkefni metin	
28	
Nemendum er gefinn kostur á að benda á, gera hring um eða teikna svör	
22	
Matið byggir helst á skriflegum verkefnum	
21	
Mat er lagt á ástundun	
21	
Mat er lagt á dagbækur	
19	
Verkleg vinna er metin	
14	
Nemendur sýna stundum fram á færni, kunnáttu, skilning og þekkingu á móðurmálinu	
13	
Nemendum er gefinn kostur á að velja um hvernig þeir koma kunnáttu, þekkingu, skilningi og færni sinni á framfæri	
6	
Jafningjamat	
3	
Stuðst er við hlutverkaleikir og aðra leiki	
2	
Stuðst er við hljóðupptökur/myndbandsupptökur	
1	
Annað	
1	
Alls	668

*Svarendur voru beðnir um að merkja við 5 algengustu aðferðirnar og því er hlutfall svarenda yfir 100%

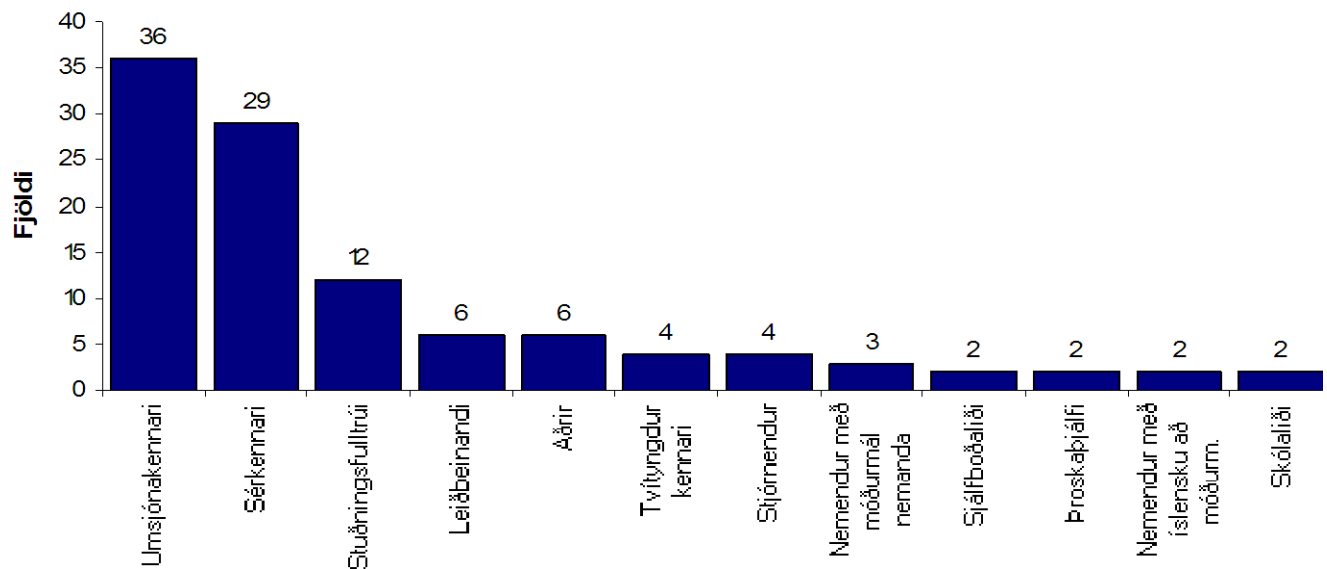
Tafla VI. 3 Hverjar eftirfarandi matsaðferða er helst notast við til að meta þekkingu, færni, frammistöðu og framfarir nemenda?

Skipting svara var nokkuð jöfn þegar spurt var hvort nemendur með íslensku sem annað tungumál fengju stuðning við heimanám í skólanum.

Mynd VI. 22 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál stuðning við heimanám í skólanum.

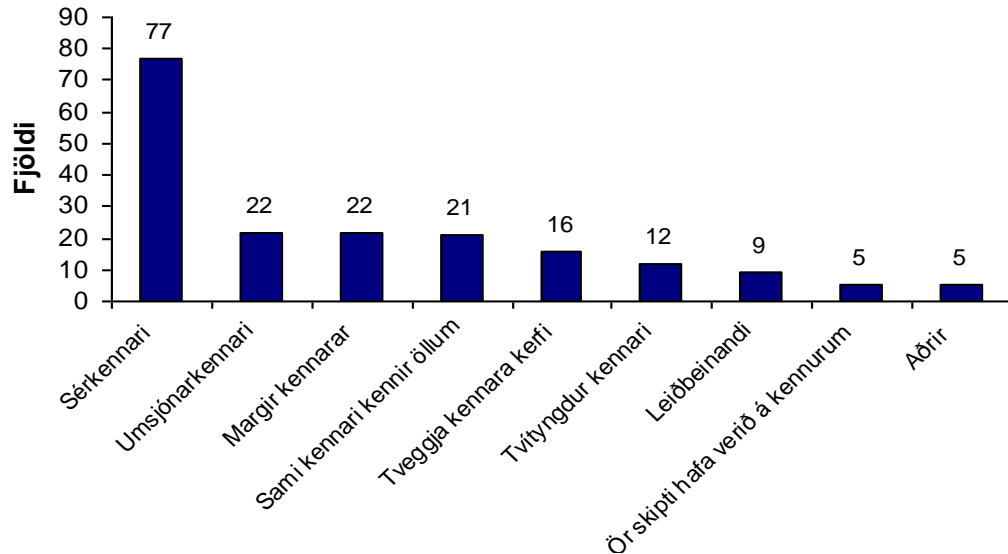
Af þeim sem svöruðu spurningunni hér að ofan játandi, sögðu flestir nemendurna fá stuðning við heimanám í skólanum og þá helst hjá umsjónarkennurum sínum, sérkennurum og stuðningsfulltrúum. Annað starfsfólk skólanna var sjaldan nefnt. Sjá mynd VI.23.

Mynd VI. 23 Ef já, hverjir veita þann stuðning?

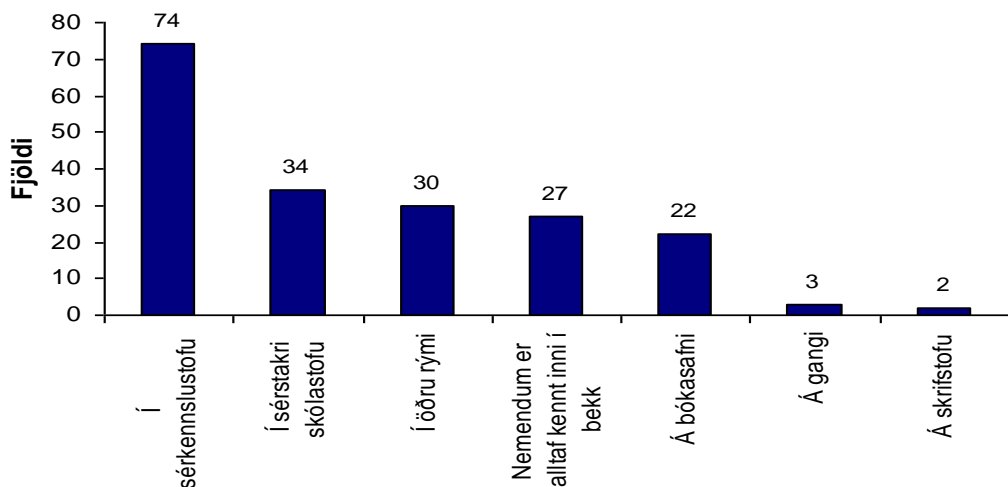
Þátttakendur voru spurðir hver kenndi nemendum íslensku sem annað tungumál þegar þeir væru teknir út úr almennum tímum. Sérkennarar (77) virðast oftast hafa það hlutverk, en nokkuð

margir nefndu einnig umsjónarkennara (22), að margir kennarar kæmu að kennslunni (22) og að sami kennari kenndi öllum nemendum (21). Aðrir möguleikar sem nefndir voru má sjá á mynd VI.24. Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

Mynd VI. 24 Hver kennir nemendum sem teknir eru út úr tímum íslensku sem annað tungumál?

Kennsla í íslensku sem öðru tungumáli virðist í flestum tilfellum fara fram í sérkennslustofum (74) eða sérstökum skólastofum sem einungis eru notaðar til þess (34). Álíka margir svarendur sögðu kennsluna fara fram í öðru rými skólanna (30), að nemendum væri alltaf kennt inni í bekk (27) og að kennslan færi fram á bókasafni (22). Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti.

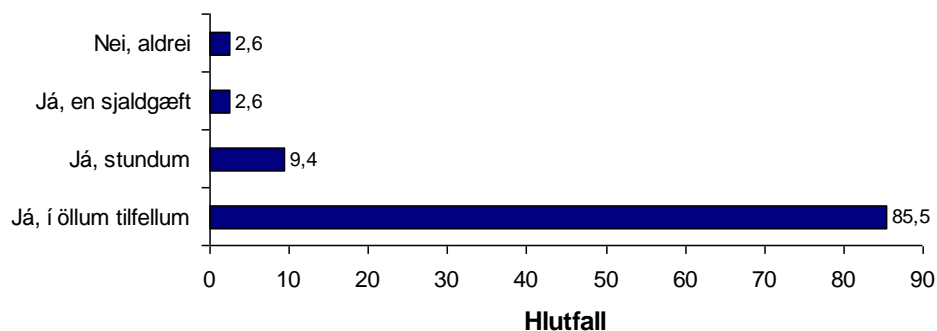

Mynd VI. 25 Hvar í skólahúsnæðinu er nemendum kennd íslenska sem annað tungumál?

VII. Móðurmál

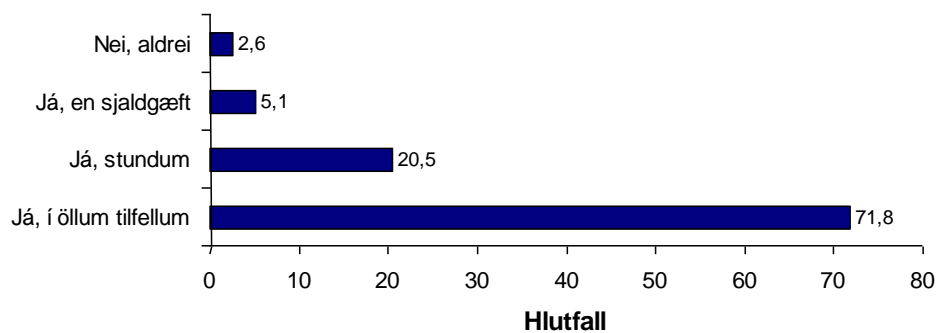
Móðurmál getur verið fyrsta mál barnins, málið sem því er tamast og talað er á heimili þess. Móðurmál margra tvítyngdra barna er tvítyngi. Það er mikilvægt að viðhalda móðurmáli nemenda því sé það ekki gert, getur það haft „...neikvæð áhrif á þróun læsis og námsframvindu í íslensku sem öðru máli. Móðurmálið er undirstaða alls annars tungumálanáms.“ (Birna Arnbjörnsdóttir, 2000).

Áhersla virðist lögð á að nemendur með íslensku sem annað tungumál í grunnskólum landsins viðhaldi móðurmáli sínu. Þátttakendur voru spurðir að því hvort foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál væru hvattir til að viðhalda móðurmáli barna sinna og aðstoða þau við að læra að lesa á móðurmálinu. Meirihluti (85,5%) sagði að í öllum tilfellum væru þeir hvattir til að viðhalda móðurmáli barna sinna og tæplega tíundi hver sagði það gert stundum.

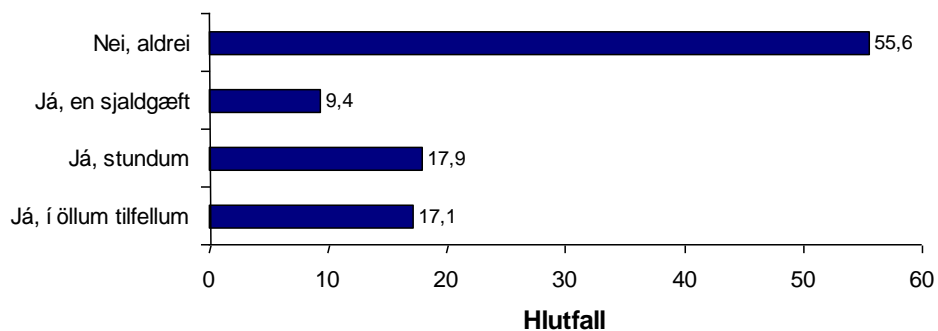
Mynd VII. 1 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að viðhalda móðurmáli nemenda?

Stór hluti (71,8%) sagði að foreldrar væru hvattir til að aðstoða börn sín við að lesa á móðurmálinu og fimmti hver að það væri stundum gert.

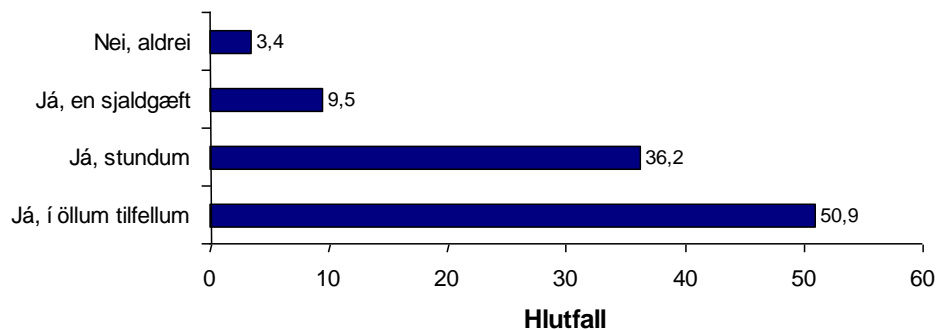
Mynd VII. 2 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að aðstoða börn sín við að læra að lesa á eigin móðurmáli?

Um það bil 35% sögðust afhenda foreldrum nemenda með íslensku sem annað tungumál bæklinginn *Spurningar og svör fyrir fjöltyngdar fjölskyldur*. Tæplega tíundi hver sagði sjaldgæft að foreldrar fengju bæklinginn og meira en helmingur (55,6%) sagði þá aldrei fá bæklinginn afhentan.

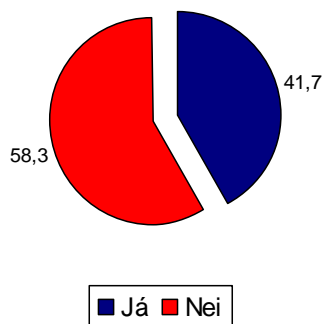
Mynd VII. 3 Fá foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál afhentan bæklinginn *Spurningar og svör fyrir fjöltyngdar fjölskyldur*?

Helmingur sagði foreldra nemenda með íslensku sem annað tungumál hvatta til þess að styðja við börn sín í námi með því að útvega þeim kennslu-, fræði- eða yndislestrarbækur á eigin móðurmáli. Nokkuð stór hluti (36,2%) sagði það stundum gert og tíundi hver það gert en vera sjaldgæft. Aðeins lítill hluti (3,4%) sagði það aldrei gert.

Mynd VII. 4 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að styðja börn sín í námi með því að útvega þeim kennslu-, fræði-, eða yndislestrarbækur á eigin móðurmáli?

Þátttakendur voru spurðir hvort nemendur ynnu verkefni á móðurmáli sínu og sögðu um 42% svo vera.

Mynd VII. 5 Vinna nemendur verkefni á móðurmáli sínu

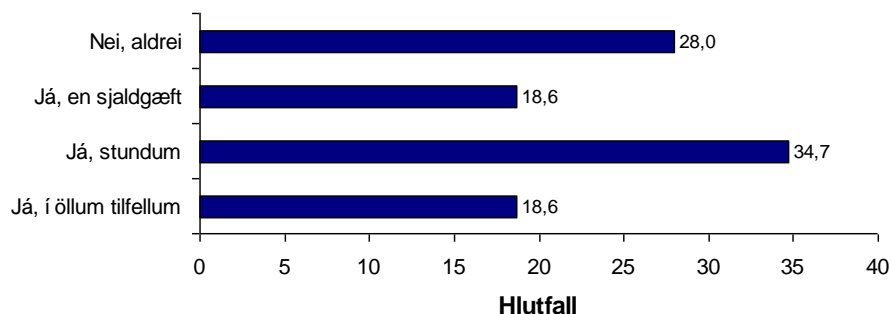
Tveir þriðju sögðust reyna að nálgast námsefni á móðurmáli nemenda á Netinu, 56% á íslenskum bókasöfnum, um 55% hjá foreldrum nemenda og 51% hjá nemendunum sjálfum. Nánari útlistun á svörum við þessari spurningu er í töflu VII.1. Svarendur voru beðnir um að merkja við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

	Oft	Stundum	Sjaldan	Aldrei
Á íslenskum bókasöfnum	17,3%	39,1%	20,9%	22,7%
Á erlendum bókasöfnum	2,2%	5,6%	20,0%	72,2%
Hjá foreldrum nemenda	10,0%	44,5%	20,0%	25,5%
Hjá nemendum	7,1%	43,4%	23,2%	26,3%
Á Netinu	26,4%	41,8%	15,5%	16,4%
Pantað erlendis frá	4,2%	14,6%	22,9%	58,3%
Hjá Tungumálaverinu í Laugalækjarskóla	5,9%	17,8%	22,8%	53,5%
Annars staðar	4,8%	6,3%	17,5%	71,4%

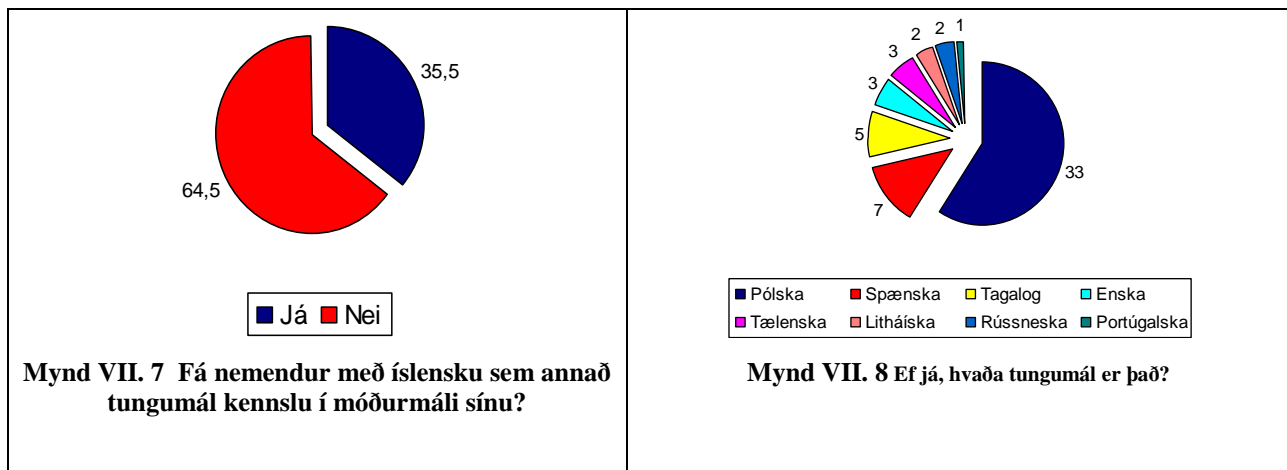
Tafla VII. 1 Reyna kennarar að nálgast námsefni á móðurmáli nemenda á einhvern ofangreindan hátt?

Spurt var hvort kunnátta í móðurmáli nemenda væri viðurkennd sem hluti af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli. Rétt rúmur helmingur (53,3%) sagði kunnáttu í móðurmáli alltaf eða stundum viðurkennda en tæpur fimmtungur (18,6%) það sjaldan gert. Nokkuð stór hluti (28%) sagði kunnáttuna aldrei vera viðurkennda sem hluta af skyldunámi í stað annars tungumáls.

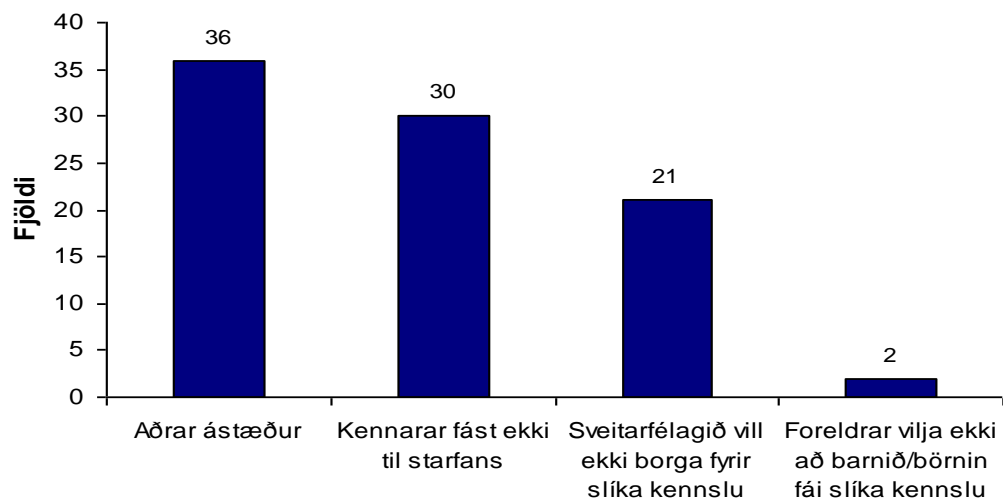

Mynd VII. 6 Er kunnátta í móðurmáli nemenda, sem hafa íslensku sem annað tungumál, viðurkennd sem hluti af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli?

Rúmur þriðjungur sagði nemendur fá kennslu á móðurmáli sínu. Af þeim sögðu 33 að boðið væru upp á kennslu á pólsku, 7 á spænsku, 5 nefndu tagalog, 3 ensku, þrír tælensku, 2 litháísku, 2 rússnesku og 1 portúgölsku.

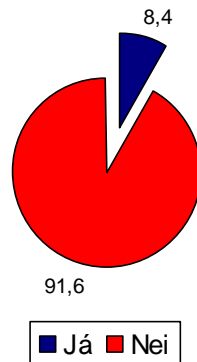

Tæplega tveir þriðju sögðu nemendur ekki fá slíka kennslu og gáfu þeir helst þær skýringar að kennarar fengjust ekki til starfsins (30), að sveitarfélagið vildi ekki borga fyrir slíka kennslu (21) og að margar aðrar ástæður lægju þar að baki (36).

Mynd VII. 9 Ef nei, hvers vegna ekki?

Nemendum í grunnskólum er sjaldan boðið upp á kennslu í hinum ýmsu fögum á móðurmáli sínu. Aðeins átta af hundraði sögðu nemendum boðið upp á slíkt og sögðu flestir að boðið væri upp á kennslu á pólsku (6) og spænsku (3). Einnig voru tungumálin litháíska og tagalog nefnd.

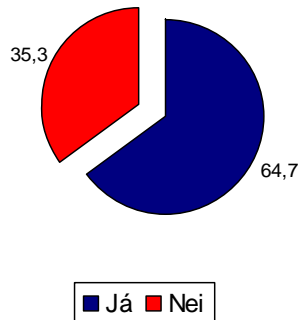
Mynd VII. 10 Fá nemendur kennslu í hinum ýmsu fögum á móðurmáli sínu?

Þegar spurt var hvernig, hvenær og hvar kennsla í/á móðurmáli nemenda færi fram sögðu flestir að kennslan færi ekki fram í skólanum (36). Nokkuð margir nefnu að kennslan færi fram í fjarnámi (16) og að kennari í skólanum kenndi móðurmálið (13). Nánari útlistun svara má sjá í töflu VII.2.

Tafla VII.2. Hvernig, hvenær og hvar fer kennsla í/á móðurmáli nemenda fram? (Merkið við allt sem við á)		
	Fjöldi	Hlutfall svara
Kennslan fer ekki fram í skólanum		36
31,3%		
Í fjarnámi		15
13,0%		
Kennari í skólanum kennir móðurmálið		13
11,3%		
Íslenskir kennarar útvega nemendum námsefni á móðurmáli		11
9,6%		
Móðurmálið er kennt eftir að skóla lýkur á daginn		9
7,8%		
Móðurmálið er kennt á laugardögum eða sunnudögum		8
7,0%		
Leiðbeinandi í skólanum kennir móðurmálið		6
5,2%		
Leiðbeinandi í skólanum kennir á móðurmálinu hin ýmsu fög		5
4,3%		
Kennari í skólanum kennir á móðurmálinu hin ýmsu fög		3
2,6%		
Annað		9
7,8%		
Alls		115
99,9%		

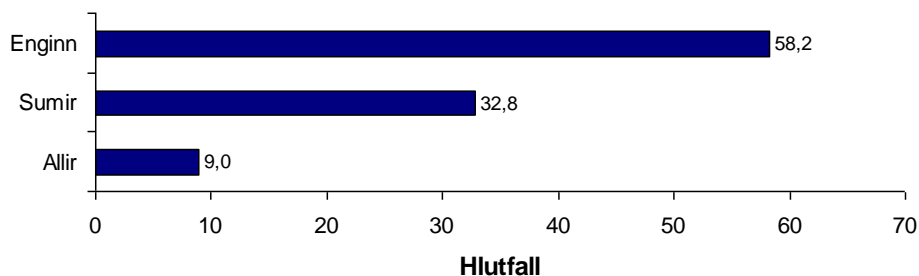
Tafla VII. 2 Hvernig, hvenær og hvar fer kennsla í/á móðurmáli nemenda fram? (Merkið við allt sem við á)

Þó nokkuð virðist vera um tvítyngda starfsmenn í grunnskólum landsins. Nokkuð stór hluti (65%) sagði tvítyngda einstaklinga vinna við skólann sem kennarar, stuðningsfulltrúar, skólaliðar eða í öðrum störfum.

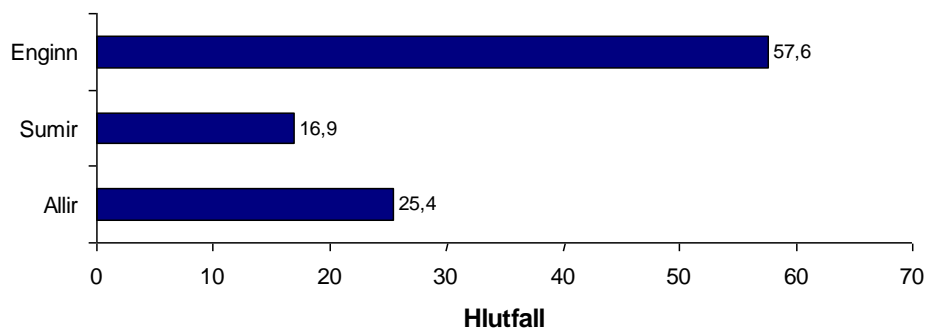
Mynd VII. 11 Vinna tvítyngdir einstaklingar við skólann sem kennarar, stuðningsfulltrúar, skólaliðar, eða í öðrum störfum?

Þátttakendur voru spurðir hvort tvítyngdu starfsmennirnir væru með kennararéttindi frá upprunalandi og tæpur helmingur (41,8%) sagði suma eða alla starfsmenn hafa kennararéttindi frá upprunalandi sínu. Rúm 58% sögðu engan af tvítyngdu starfsmönnum hafa kennararéttindi frá upprunalandi sínu.

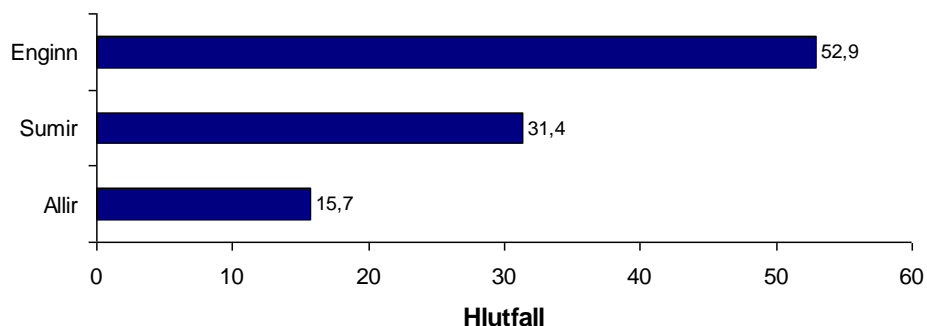
Mynd VII. 12 Eru tvítyngdu starfsmennirnir með kennararéttindi frá upprunalandi?

Fjórðungur sagði alla tvítyngdu starfsmenn skólans hafa fengið viðurkenningu frá menntamálaráðuneytinu á kennararéttindum frá upprunalandi, tæp 17% sögðu suma hafa fengið þau viðurkennd. Flestir, eða 57,6%, sögðu enga starfsmenn hafa fengið slíka viðurkenningu á námi sínu.

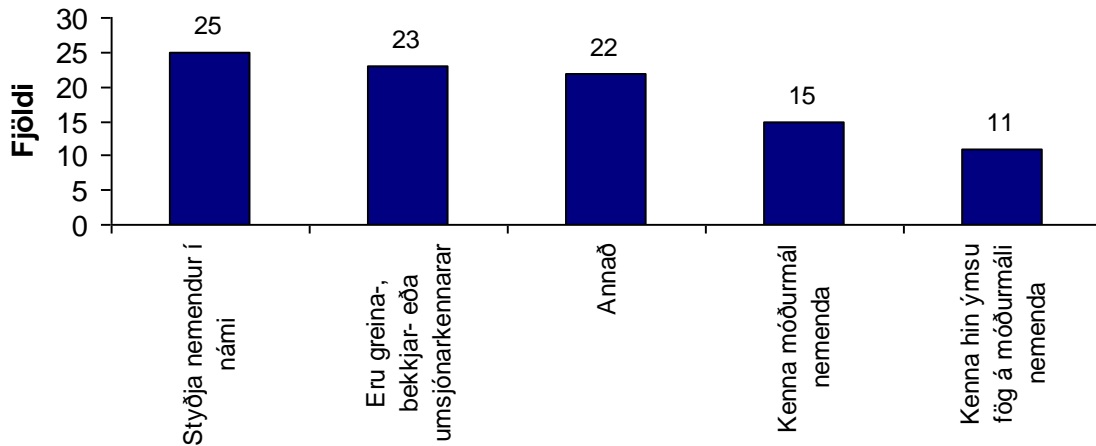
Mynd VII. 13 Hafa þeir fengið viðurkenningu frá menntamálaráðuneytinu á kennararéttindum frá upprunalandi?

Þegar þátttakendur voru spurðir hvort tvítyngdu starfsmennirnir hefðu numið við íslenskan háskóla sögðu tæp 16% að þeir hefðu allir gert það, rúm 31% suma en 53% að enginn tvítyngdu starfsmannanna hefði numið við íslenskan háskóla.

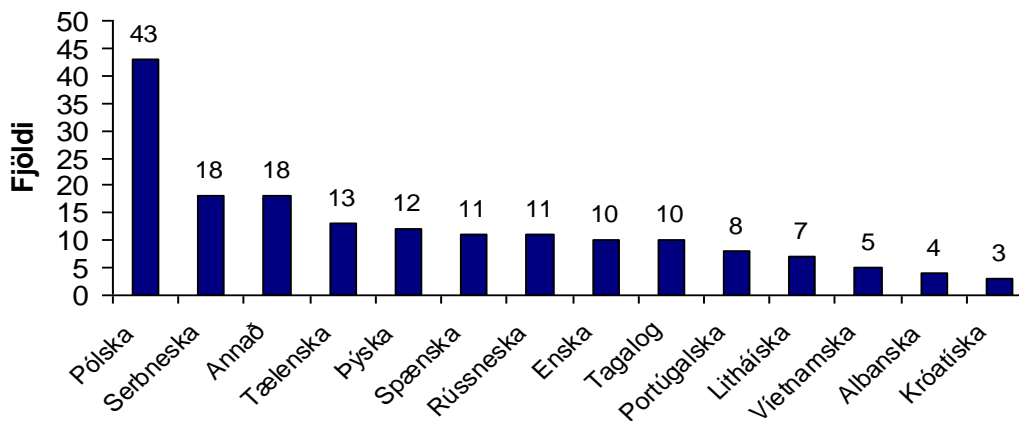
Mynd VII. 14 Hafa þeir numið við íslenskan háskóla?

Þátttakendur voru spurðir hvernig tvítyngdu starfsmenn skólans ynnu á vettvangi og sögðu flestir þá styðja nemendur í námi með því að brúa bilið á milli móðurmáls viðkomandi nemenda og íslenskunnar (25), að viðkomandi aðilar væru greina-, bekkjar- eða umsjónakennarar innan skólans (23) og (22) sögðu þá sinna öðrum störfum.

Mynd VII. 15 Hvernig vinna tvítyngdu starfsmennirnir á vettvangi? (merkið við það sem við á)

Flestir tvítyngdir starfsmenn í skólum landsins samkvæmt svarendum eiga pólsku að móðurmáli, en 43 sögðu að pólsku- og íslenskumælandi starfsmaður ynni við sinn skóla. Nokkuð margir nefndu einstakling með serbnesku að móðurmáli (18), tælensku (13) og spænsku (12). Nánari útlístun svara má sjá á mynd VII.16.

Mynd VII. 16 Hvaða tungumál eiga tvítyngdu starfsmennirnir að móðurmáli? (merkið við það sem við á)

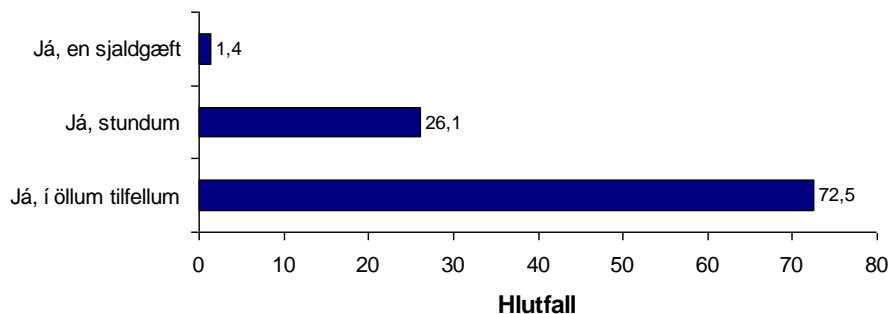
VIII. Móttaka

Í þessum kafla kemur fram hvernig skólarnir standa að móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál, hvernig upplýsingagjöf til foreldra er háttað og hvort og hvernig skólasamfélagið er búið undir komu nemendanna.

Meirihluti sagði sinn skóla hafa unnið móttökuáætlun (57,5%). Af þeim sögðu 30% að móttökuáætlunin væri aðgengileg á vef skólans.

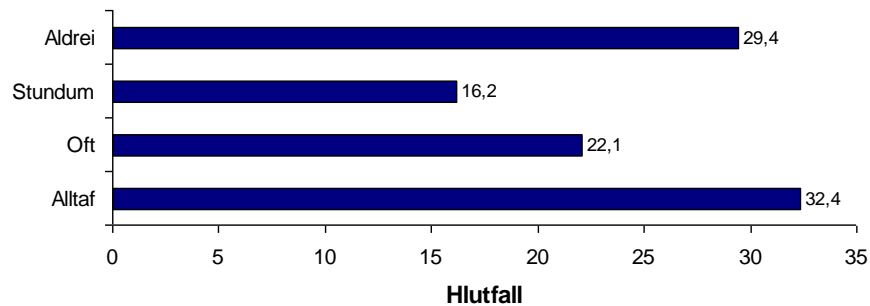
Móttökuáætlunum virðist framfylgt nokkuð vel í grunnskólum landsins því meirihluti (72,5%) sagði móttökuáætlunum framfylgt í öllum tilfellum þegar nemendur með íslensku sem annað tungumál hefja nám við skólana og fjórði hver það stundum gert. Aðeins 1,4% sagði slíkt sjaldgæft.

Mynd VIII. 3 Er áætluninni framfylgt þegar nemendur með íslensku sem annað tungumál hefja nám við skólann?

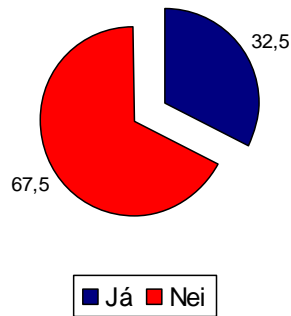
Þátttakendur voru spurðir hvort áætluninni væri einnig framfylgt þegar nemendur með íslensku að móðurmáli hefja nám við skólann og sagði þriðjungur það alltaf vera gert, 22% það oft gert

og 16% það stundum gert. Rúm 29% sögðu áætluninni aldrei framfylgt þegar nemendur með íslensku að móðurmáli hefja nám við skólann.

Mynd VIII. 4 Er áætluninni einnig framfylgt þegar nemendur með íslensku að móðurmáli hefja nám við skólann?

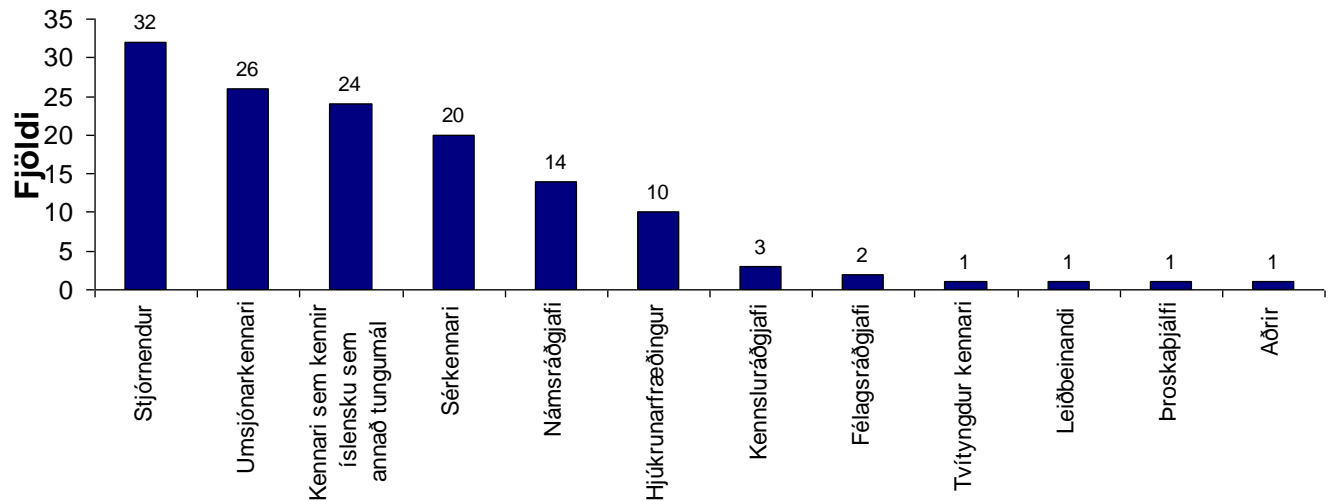
Þriðjungur sagði móttökuteymi starfrækt innan skólanna en tveir af hverjum þremur sagði slíkt ekki tíðkast.

Mynd VIII. 5 Er móttökuteymi starfrækt í skólanum?

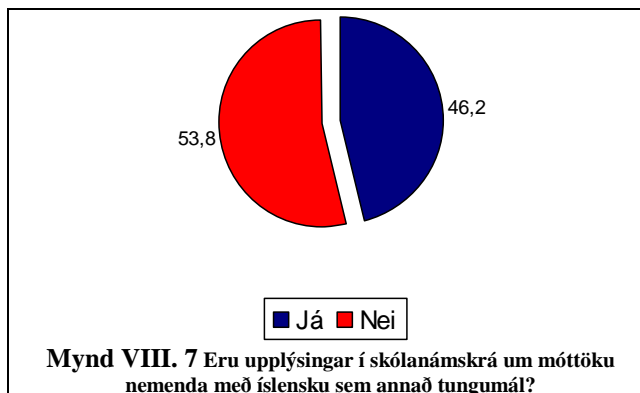
Svarendurnir sem sögðu móttökuteymi starfrækt í sínum skóla voru spurðir hverjir skipuðu slíkt móttökuteymi. Gefnir voru upp svarmöguleikar og svarendur beðnir um að merkja við allt sem við átti. Flestir nefndu stjórnendur (32), umsjónarkennara (26) og kennara sem kenna íslensku sem annað tungumál (24). Einnig nefndu nokkrir sérkennara (20), námsráðgjafa (14) og hjúkrunarfræðinga (10). Nánari útlístun svara má sjá á mynd VIII.6.

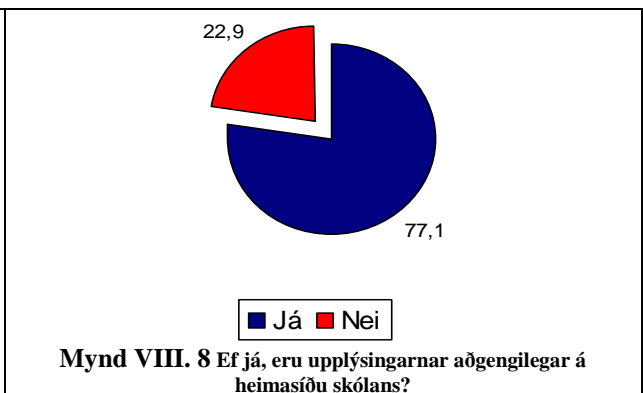

Mynd VIII. 6 Ef já, hverjir eru í móttökuteyminu? (Merkið við það sem við á)

Þátttakendur voru spurðir hvort upplýsingar væru í skólanámskrá um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál og sagði tæpur helmingur svo vera. Af þeim sagði mikill meirihluti (77,1%) þær vera aðgengilegar á heimasíðu skólans.

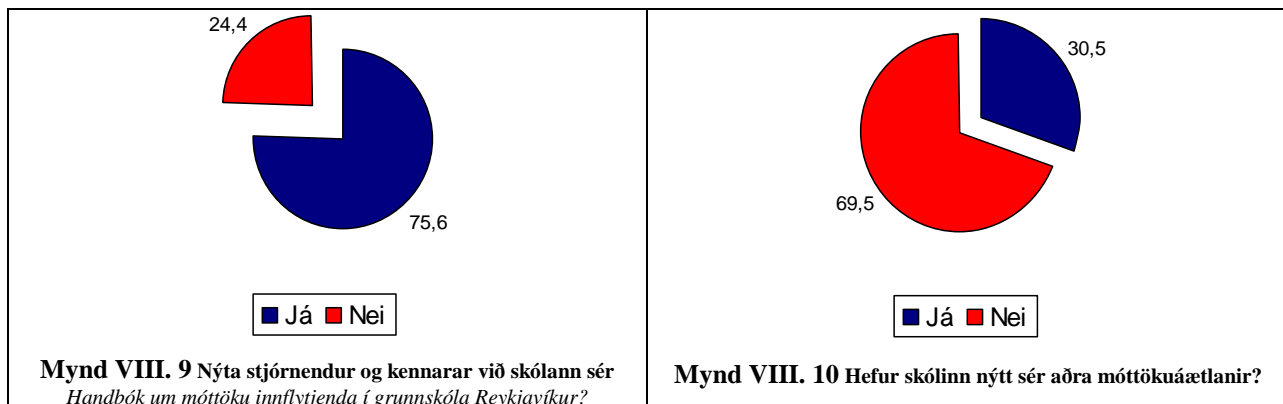

Mynd VIII. 7 Eru upplýsingar í skólanámskrá um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?

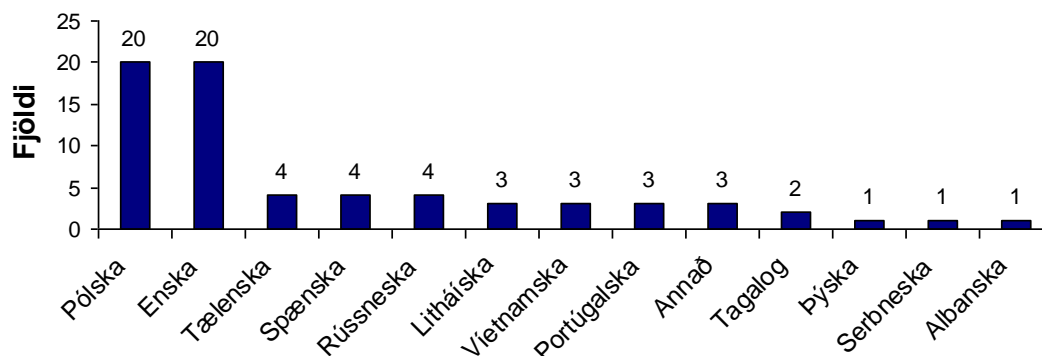

Mynd VIII. 8 Ef já, eru upplýsingarnar aðgengilegar á heimasíðu skólans?

Þrír af hverjum fjórum svarendum sögðu stjórnendur og kennara nýta sér *Handbók um móttöku innflytjenda í grunnskóla Reykjavíkur*. Þrír af hverjum tíu sögðu sinn skóla nýta sér aðrar móttökuáætlanir. Þeir voru beðnir um að greina frá því hverjar þær væru. Áætlanirnar sem voru nefndar eru fengnar á heimasíðum annarra grunnskóla, Skólaskrifstofu Suðurlands, Fjarðabyggð og Reykjanesbæ. Einnig voru nefndar eigin áætlun skólans, áætlun móðurskóla nýbúadeildar í kjördæminu og ýmislegt gott sem fundist hefur, íslenskt og erlent.

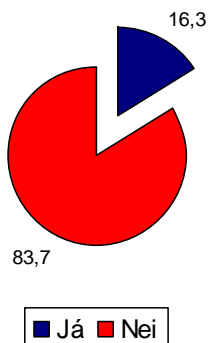

Þegar þátttakendur voru spurðir hvort upplýsingar um þeirra skóla væru til á öðrum tungumálum og þá hvaða, nefndu flestir pólsku (20) og ensku (20). Að auki nefndu svarendur m.a. tælensku (4), spænsku (4), rússnesku (4), ásamt fleiri tungumálum sem sjá má á mynd VIII.11.

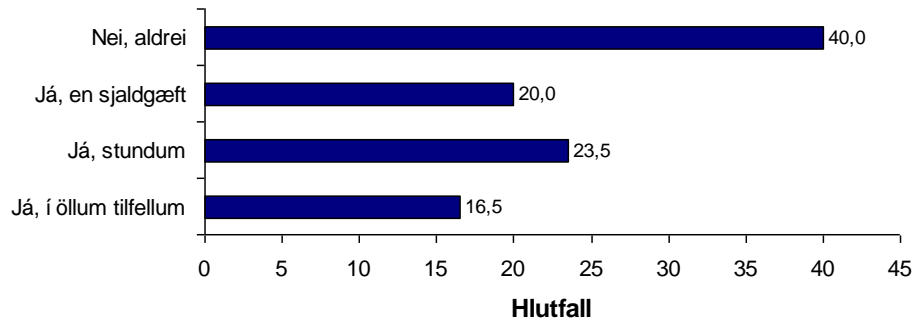
Mynd VIII. 11 Eru upplýsingar um skólann til á einhverjum ofangreindum tungumálum?

Upplýsingar á öðrum tungumálum en íslensku virðast ekki vera aðgengilegar á heimasíðu skólanna. Tæp 84% sögðu svo ekki vera.

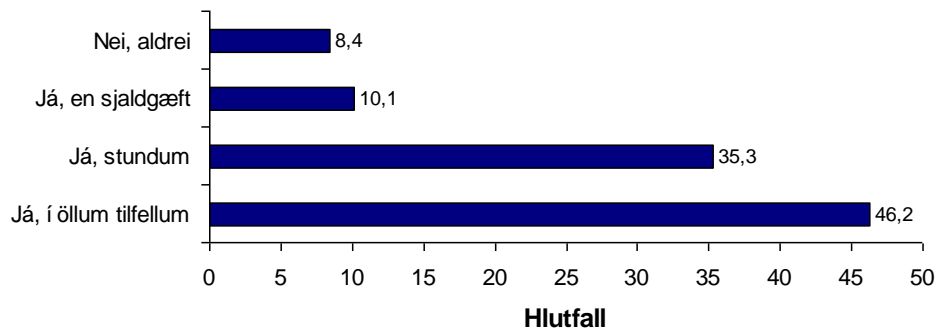
Mynd VIII. 12 Er upplýsingaefnið
aðgengilegt á heimasíðu skólans?

Foreldrar virðast heldur ekki alltaf fá afhent upplýsingaefni um skólastarfið á eigin móðurmáli í móttökuvíðtali, því 40% sögðu svo ekki vera og fimmti hver það sjaldan gert. Tæpur fjórðungur (23,5%) sagði það stundum gert og tæp 17% það gert í öllum tilfellum.

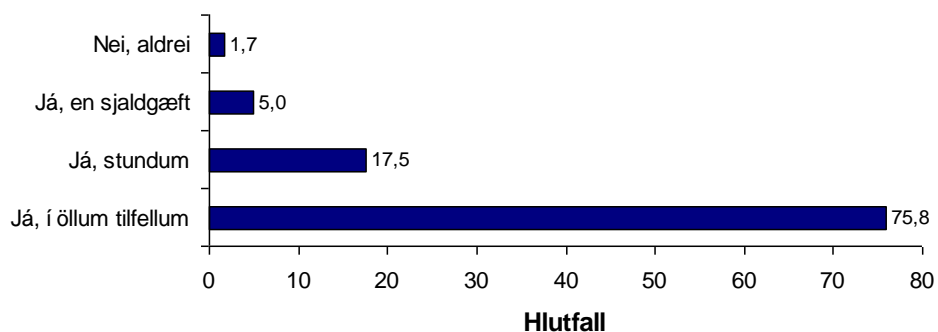
Mynd VIII. 13 Fá foreldrar afhent upplýsingaefni á eigin móðurmáli um skólastarfið í móttökuvíðtali?

Það virðist almennt hjá grunnskólum landsins að nýta túlkapjónustu. Rúmlega níu af hverjum tíu (91,6%) sögðu sinn skóla nýta sér þjónustu túlka í tengslum við móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál. Tæpur helmingur (46%) sagði það gert í öllum tilfellum, 35% stundum og tíundi hver svarandi sagði það sjaldan gert.

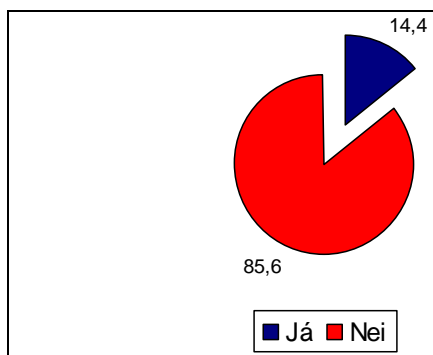
Mynd VIII. 14 Nýtir skólinn sér þjónustu túlka í tengslum við móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Starf grunnskólanna virðist nokkuð vel kynnt fyrir nemendum og foreldrum þegar nemendur með íslensku sem annað tungumál hefja nám í íslenskum grunnskólum. Þrír af hverjum fjórum svarendum sögðu foreldra og nemendur fá kynningu á skólanum og skólastarfinu í öllum tilfellum. Tæp 2% sögðu þá aldrei fá slíka kynningu.

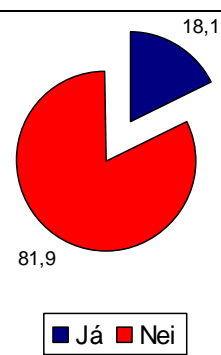

Mynd VIII. 15 Fá foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál kynningu á skólanum og skólastarfinu?

Rúm 14% sögðu skólareglur vera til á nokkrum tungumálum í sínum skólum og 18% skólareglurnar til á myndrænu formi.

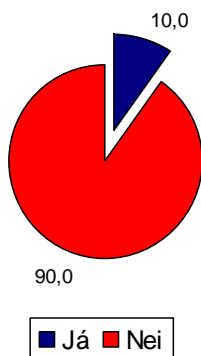

Mynd VIII. 16 Eru skólareglurnar til á erlendum tungumálum?

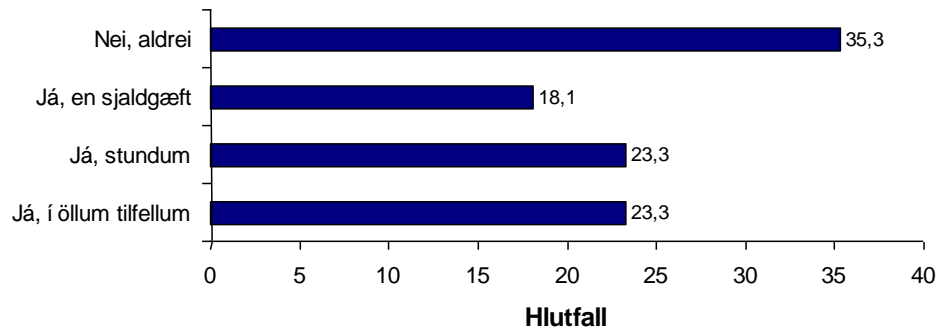
Mynd VIII. 17 Eru skólareglurnar til á myndrænu formi?

Merkingar grunnskólanna virðast sjaldan vera á öðrum tungumálum en íslensku, en aðeins einn af hverjum tíu sögðu merkingar í sínum skóla vera á fleiri tungumálum.

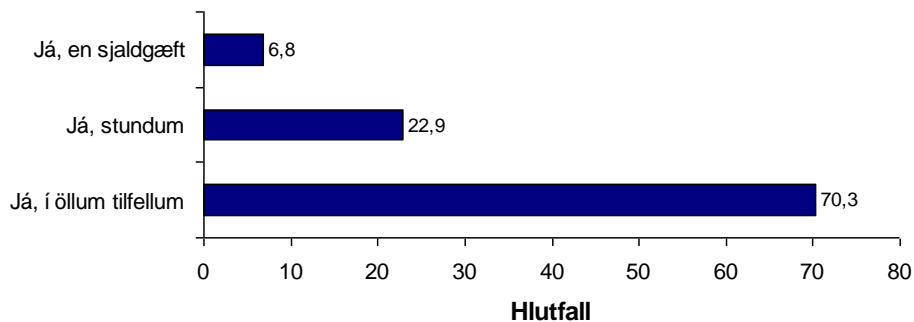
Mynd VIII. 18 Eru merkingar í skólanum á fleiri tungumálum en íslensku?

Aðspurðir sögðu 23% að foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál fái í öllum tilfellum afhentar upplýsingar um útivistarreglur og önnur 23% sögðu það stundum gert. Rúmlega þriðjungur sagði það aldrei gert.

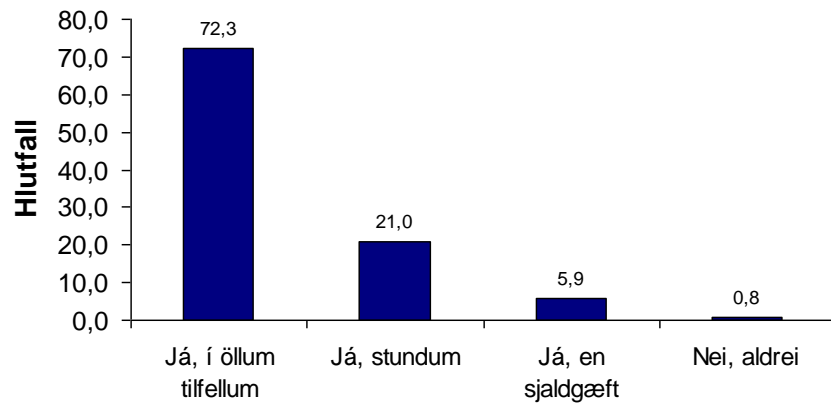
Mynd VIII. 19 Fá foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál afhentar upplýsingar um útivistarreglur?

Um 70% sögðu nemendur sem fyrir eru í viðkomandi grunnskóla undirbúna undir komu nýrra nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann. Tæp 23% sögðu slíkan undirbúning stundum fara fram og tæp 7% það sjaldan gert.

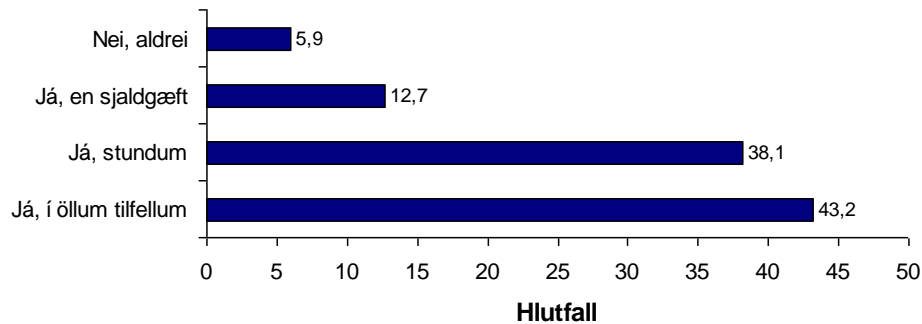
Mynd VIII. 20 Eru bekkjarfélagar undirbúnir undir komu nýrra nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann?

Langstærsti hluti sagði kennara undirbúna undir komu nemenda erlendis frá ýmist í öllum tilfellum (72,3%) eða stundum (21,0%). Tæp 6% sögðu þá sjaldan undirbúna.

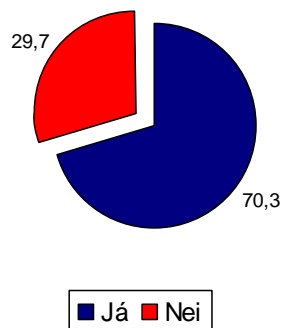
Mynd VIII. 21 Eru kennarar undirbúnir undir komu nemenda erlendis frá?

Einnig svöruðu margir (81,3%) að allt starfsfólk skólanna væri stundum eða í öllum tilfellum undirbúið á einhvern hátt undir komu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann.

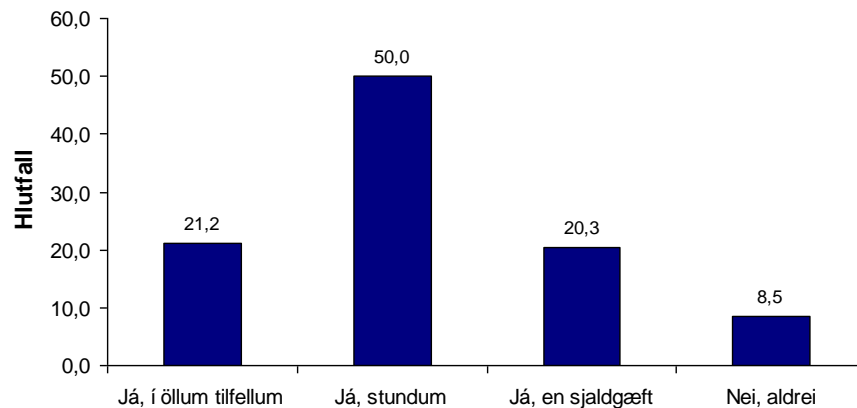
Mynd VIII. 22 Eru aðrir starfsmenn undirbúnir undir komu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann?

Sjö af hverjum tíu sögðu nemendur og starfsfólk síns skóla fá leiðbeiningar um hvernig þau geti stutt nýja nemendur í íslenskunámi.

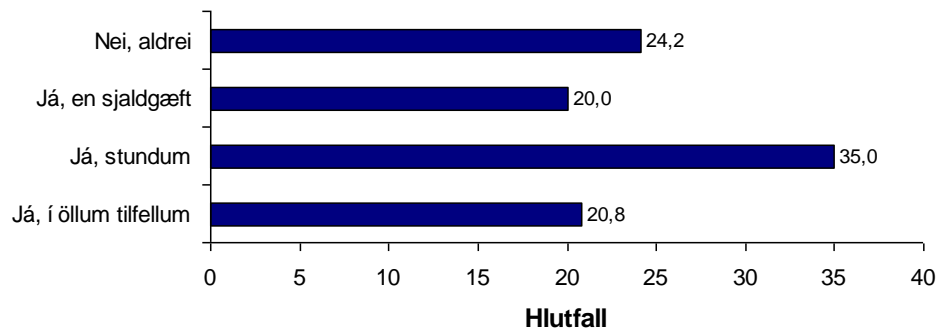
Mynd VIII. 23 Fá nemendur og starfsfólk skólans leiðbeiningar um hvernig þau geti stutt nýju nemendurnar í íslenskunáminu?

Helmingur sagði kennara og stjórnendur stundum kynna sér bakgrunnsmenningu nemenda með íslensku sem annað tungumál og rúm 21% kynna sér hana í öllum tilfellum. Tæp 9% sögðu þá aldrei kynna sér bakgrunnsmenningu nemenda.

Mynd VIII. 24 Kynna kennarar og stjórnendur sér bakgrunnsmenningu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

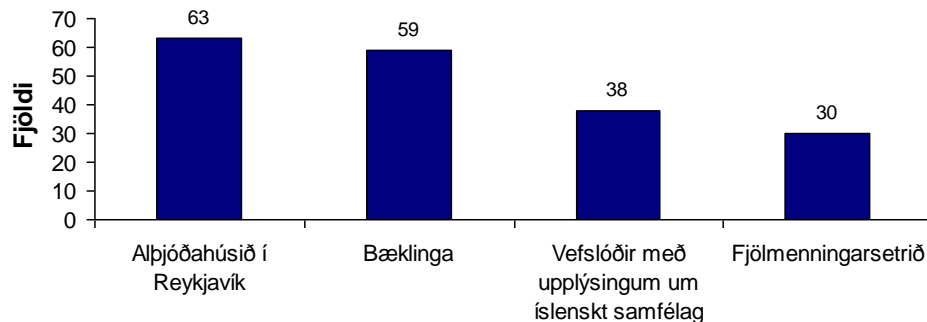
Þátttakendur voru spurðir hvort nemendur með íslensku sem annað tungumál og foreldrar þeirra fengju upplýsingar hjá skólunum um íslenskt samfélag. Rúmlega helmingur sagði þá fá slíkar upplýsingar annað hvort í öllum tilvikum (20,8%) eða sumum (35%) og fimmtungur að það væri sjaldgæft. Fjórðungur sagði sinn skóla aldrei miðla slíkum upplýsingum til nemendanna og foreldra þeirra.

Mynd VIII. 25 Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál og foreldrar þeirra upplýsingar hjá skólanum um íslenskt samfélag?

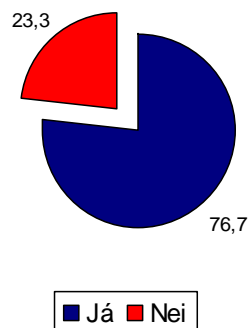
Þátttakendur voru spurðir hvort foreldrar fengju upplýsingar hjá skólunum um upplýsingaaðila eða -efni. Flestir nefndu Alþjóðahúsið (63), þá bæklinga (59), vefslóðir með upplýsingum um

íslenskt samfélag (38) og Fjölmenningarsetur (30). Svarendur gátu merkt við allt sem við átti og því er hlutfall svara yfir 100%.

Mynd VIII. 26 Fá foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál upplýsingar hjá skólanum um eitthvað ofangreint?

Rúmlega þrír af hverjum fjórum svarendum sögðu að lögð væri áhersla á virk samskipti skóla og heimilis nemenda með íslensku sem annað tungumál.

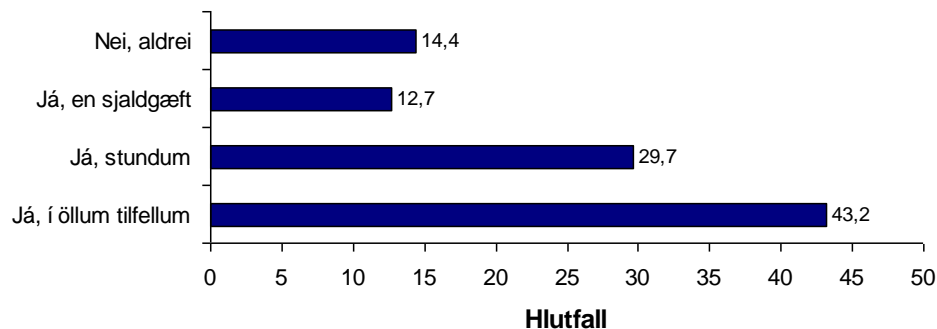
Mynd VIII. 27 Er lögð áhersla á virk samskipti skóla og heimilis nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Spurt var um hvernig samskiptin færu fram. Í svörum kom m.a. fram að tölvupóstur væri oft notaður, reglulegir fundir væru haldnir með foreldrum nemenda, skilaboð væru þýdd á móðurmál viðkomandi, tvítyngdir starfsmenn kæmu skilaboðum á framfæri, stuðst væri við túlkaþjónustu, skilaboð væru endurskrifuð á einfaldri íslensku, skilaboð væru send með heimavinnubókum og samskiptabókum og einnig væri stuðst við myndir og orð og í sumum tilfellum ensku.

Meirihluti (72,9%) sagði sinn skóla stundum eða í öllum tilfellum fara þess á leit við foreldra nemenda með íslensku sem annað tungumál að þeir sýni skólanum gögn svo sem einkunnir,

greiningargögn og annað í tengslum við nám nemenda í upprunalandi þeirra. Tæp 13% sagði slíkt sjaldgæft en rúm 14% það aldrei gert.

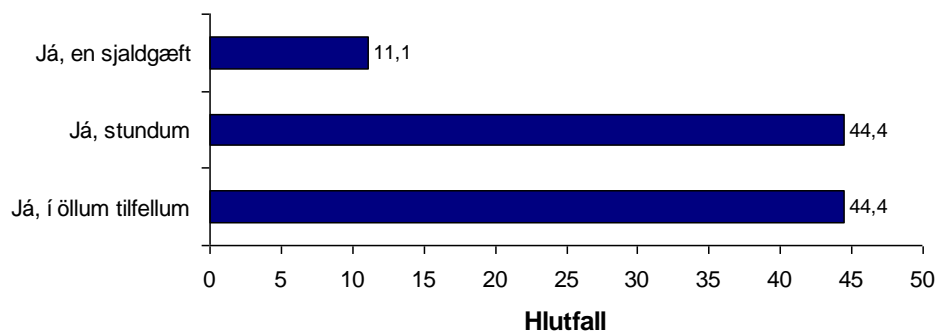
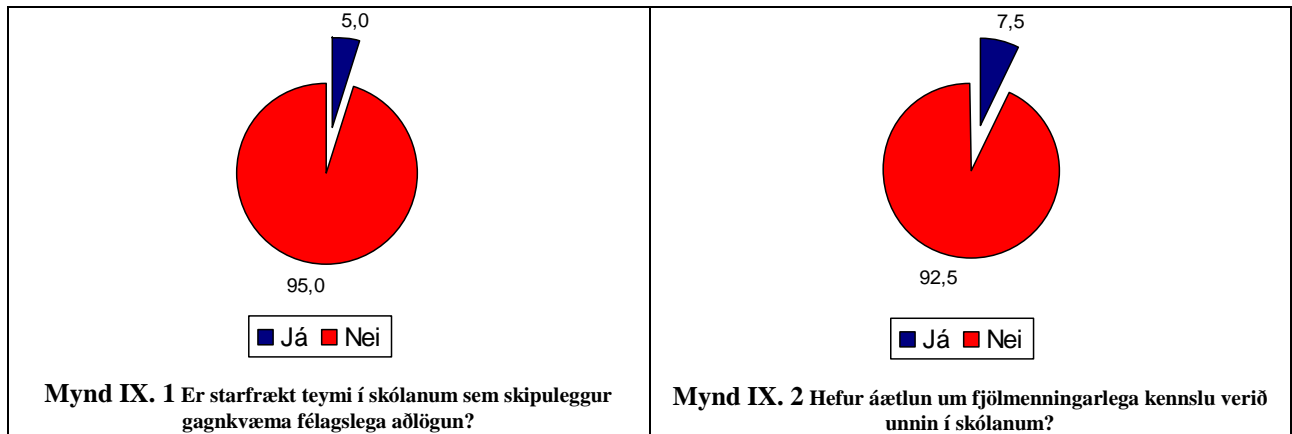

Mynd VIII. 28 Fer skólinn þess á leit við foreldra nemenda með íslensku sem annað tungumál að þeir sýni skólanum gögn svo sem einkunnir, greiningargögn og annað í tengslum við nám nemenda í upprunalandi þeirra?

IX. Gagnkvæm félagsleg aðlögun

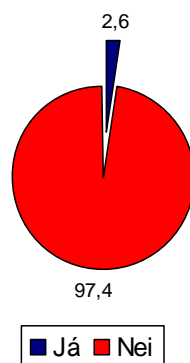
Í þessum kafla er fjallað um hvort og hvernig skólarnir hvetji til gagnkvæmrar félagslegrar aðlögunar. Með gagnkvæmri félagslegri aðlögun er átt við að ekki sé nóg að einblína á aðlögun nemenda sem flytja til landsins heldur sé öllum nemendum og starfsfólki skólans og jafnvel aðstandendum nemenda gefinn kostur á að laga sig að breyttum samfélagsaðstæðum. Slík aðlögun á sér ekki alltaf stað sjálfkrafa né án meðvitaðra aðgerða.

Í ljós kom að hvorki virðist algengt að sérstök teymi séu starfrækt í grunnskólum sem skipuleggja gagnkvæma félagslega aðlögun né heldur að unnið sé að áætlunum um fjölmennningarlega kennslu. Lítil hluti (5%) sagði starfrækt teymi í sínum skóla sem skipuleggur gagnkvæma félagslega aðlögun. Sömuleiðis sagði lágt hlutfall (7,5%) að áætlun um fjölmennningarlega kennslu hefði verið unnin í skólanum. Tveir þriðju þeirra sögðu slíka áætlun aðgengilega á heimasíðu skólans og 44% sögðu henni framfylgt í skólanum í öllum tilfellum og önnur 44% að henni væri stundum framfylgt.

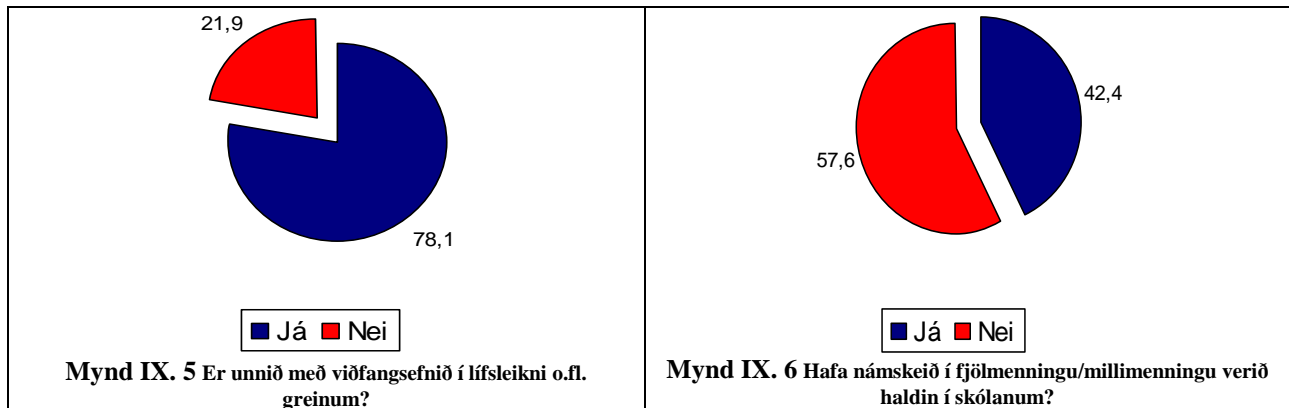
Mynd IX. 3 Er áætluninni framfylgt?

Lítil áhersla virðist vera lögð á upplýsingar um gagnkvæma félagslega aðlögun í skólanámskrám grunnskólanna. Aðeins 2,6% sögðu upplýsingar í skólanámskrá um gagnkvæma félagslega aðlögun nemenda.

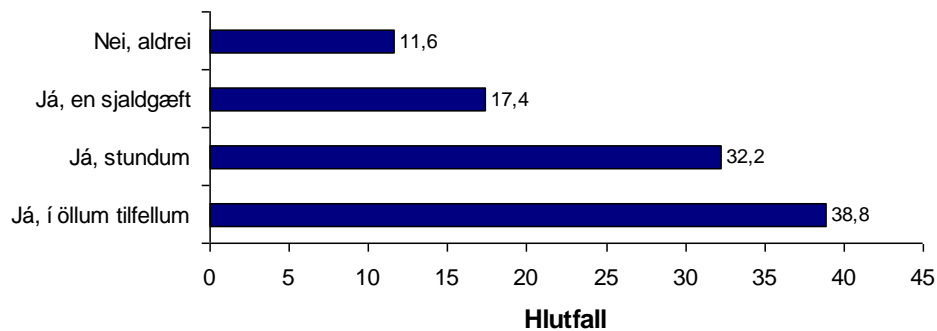

Mynd IX. 4 Eru upplýsingar í skólanámskrá um gagnkvæma félagslega aðlögun nemenda með íslensku sem annað tungumál og þeirra sem fyrir eru?

Rúmur fimmtungur (21,9%) sagði unnið að gagnkvæmri aðlögun í lífsleikni og fleiri greinum en tveir af hverjum fimm (42,4%) sögðu námskeið um fjölmenningu og/eða millimenningu hafa verið haldin í skólunum.

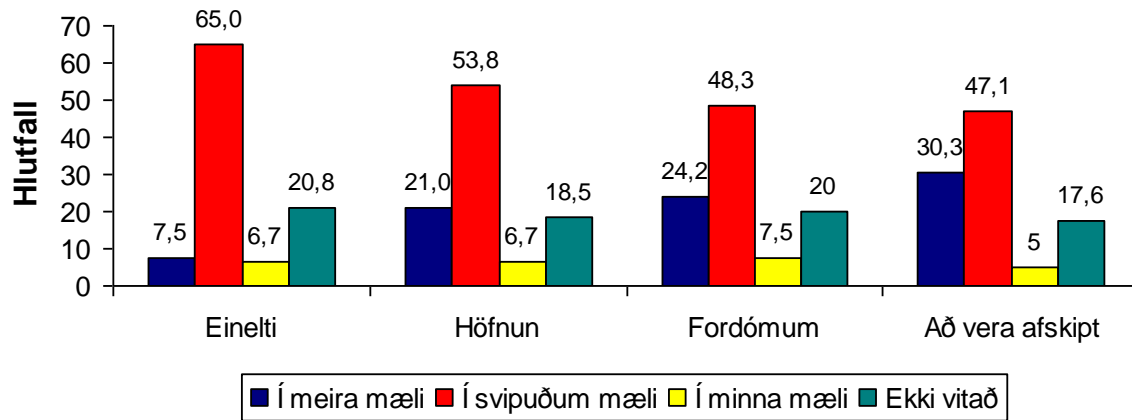
Nokkuð virðist vera um að nemendur og foreldrar með íslensku sem annað tungumál fái sérstaka kynningu í skólanum á félagsstarfi og tómstundatilboðum í sveitarfélaginu. Tæp 39% sögðu slíka kynningu fara fram í öllum tilfellum og þriðjungur að slík kynning færi stundum fram. Þó sögðu 29% að kynning í skólanum færi sjaldan eða aldrei fram.

Mynd IX. 7 Fá nemendur og foreldrar með íslensku sem annað tungumál kynningu í skólanum á félagsstarfi og tómstundatilboðum í sveitarfélaginu?

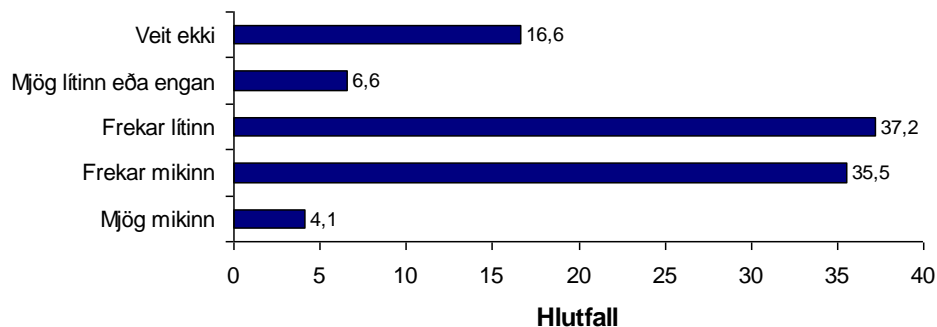
Algengara virðist að nemendur með íslensku sem annað tungumál verði fyrir fordómum eða séu afskiptir innan skólanna en aðrir nemendur. Fjóórðungur taldi fyrrnefnda hópinn verða í meira mæli fyrir fordómum og 30% hann vera í meira mæli afskiptur. Rúmur fimmtungur taldi nemendur með íslensku sem annað tungumál verða í meira mæli fyrir höfnun og 7,5% einelti. Um eða yfir helmingur taldi þó að hóparnir væru í svipuðum mæli afskiptir (47,1%), yrðu fyrir

einelti (65%), höfnun (53,8%) og fordómum (48,3%). Nánari útlistun á svörum má sjá á mynd IX.8.

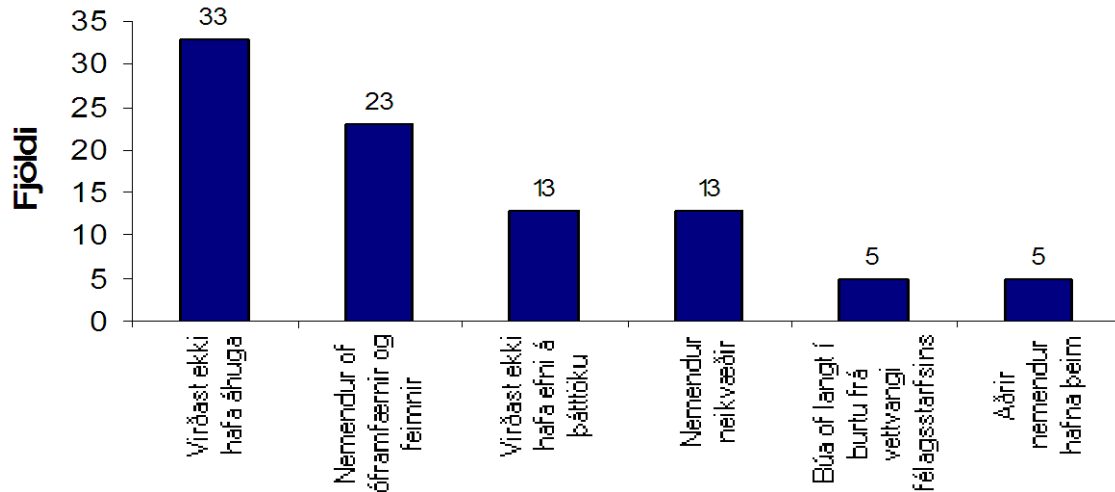
Mynd IX. 8 Verða nemendur með íslensku sem annað tungumál í meira eða minna mæli en aðrir nemendur fyrir einhverju ofangreindu?

Varðandi þátttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál í félags- og tómstundastarfi þá töldu um 40% svarenda þá taka mjög eða frekar mikinn þátt í því, en tæp 44% þá taka lítinn eða engan þátt.

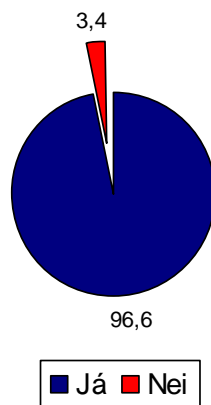
Mynd IX. 9 Taka nemendur með íslensku sem annað tungumál mikinn eða lítinn þátt í félags- og tómstundastarfi í sveitarfélaginu?

Svarendur voru spurðir um ástæðu þess að þeir tækju lítinn eða engan þátt og töldu þá flestir ástæðuna vera að nemendurnar skorti áhuga (33) og/eða þeir væru of óframfærnir og feimnir til að taka þátt (23). Nokkuð margir töldu einnig að nemendur væru neikvæðir og vildu ekki umgangast hina nemendurnar (13) og/eða þeir hefðu ekki efni á þátttöku í félags- og tómstundastarfinu (13). Nánari útlistun svara má sjá á mynd IX.10.

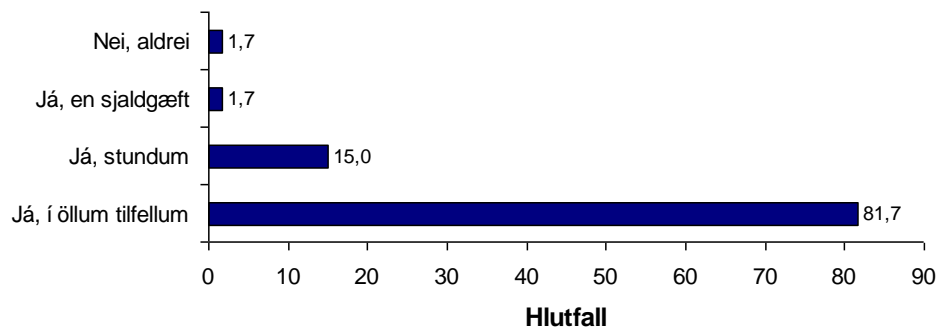
Mynd IX. 10 Ef þeir taka lítinn eða engan þátt, hverjar eru helstu ástæður þess? (Merkið við þá möguleika sem eiga við)

Nemendur með íslensku sem annað tungumál virðast almennt hvattir til þátttöku í félags- og tómstundastarfi sveitarfélagsins því tæp 97% sögðust hvetja nemendur til þess.

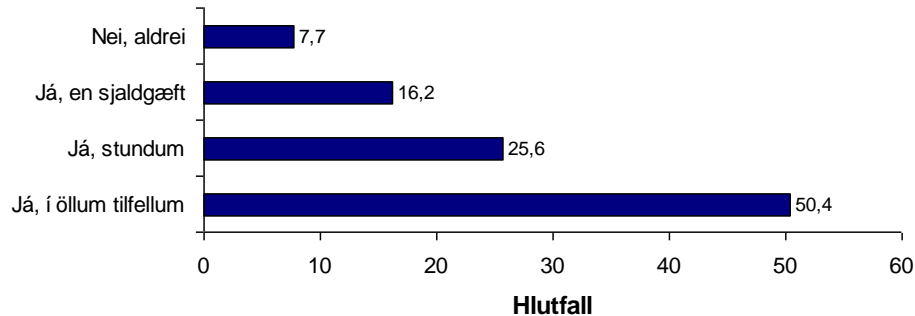
Mynd IX. 11 Eru nemendur með íslensku sem annað tungumál hvattir í skólanum til að taka þátt í félags- og tómstundastarfi í sveitarfélaginu?

Tæp 82% sögðu foreldra hvatta til þess að heimsækja skólana í öllum tilfellum og 15% að þeir væru stundum hvattir til þess. Einungis 3,4% sögðu það vera sjaldgæft eða að þeir væru aldrei hvattir til þess að heimsækja skólana.

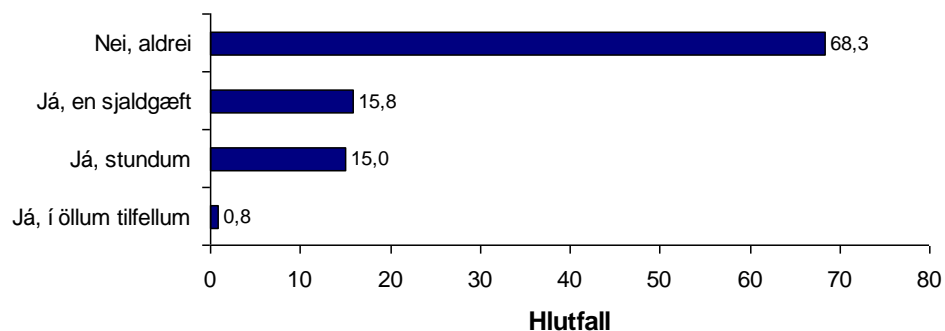
Mynd IX. 12 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að heimsækja skólann?

Þrír af hverjum fjórum svarendum sögðu foreldra stundum (25,6%) eða í öllum tilfellum (50,4%) hvatta til þátttöku í foreldrafélagi skólans. Tæp 8% sögðu að þeir væru aldrei hvattir til þess.

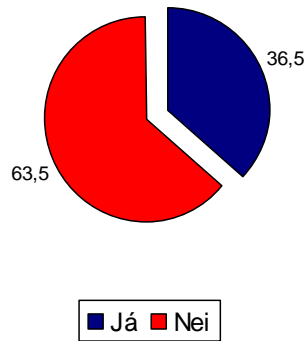
Mynd IX. 13 Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að taka þátt í foreldrafélagi skólans?

Ekki virðist vera mikið um að fjölskyldur nemenda með íslensku sem annað tungumál fái íslenska stuðningsaðila. Tveir þriðju sögðu slíkt aldrei gert, tæp 16% það vera sjaldgæft og 15% sögðu fjölskyldur með íslensku sem annað tungumál stundum fá íslenska stuðningsaðila.

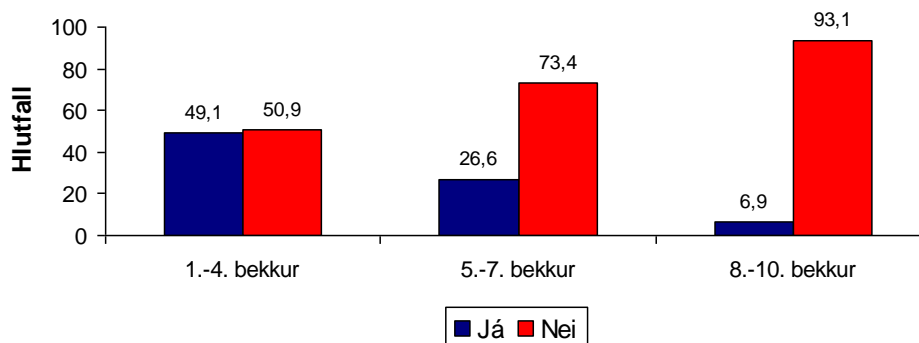
Mynd IX. 14 Fá fjölskyldur nemenda með íslensku sem annað tungumál íslenska stuðningsaðila?

Ekki virðist mikil áhersla lögð á að hvetja foreldrafélög skóla til að bjóða foreldrum nemenda með íslensku sem annað tungumál þátttöku í félaginu. Þó svöruðu 36,5% að foreldrafélag síns skóla vera hvatt til þess.

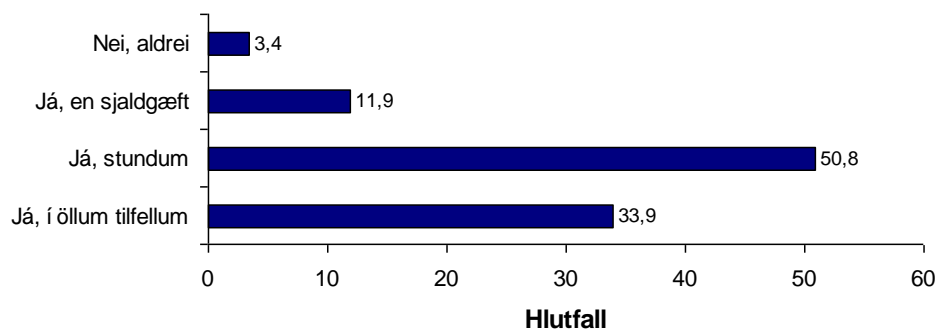
Mynd IX. 15 Er foreldrafélag skólans hvatt til að bjóða foreldrum nemenda með íslensku sem annað tungumál þátttöku í félaginu?

Eitthvað virðist vera um að vinahópar séu starfræktir í bekkjum skólanna, þá sérstaklega í fyrstu bekkjum grunnskólans. Rétt tæpur helmingur (49,1%) sagði vinahópa starfrækta í 1.-4. bekk og rúmur fjórðungur (26,6%) í 5.-7. bekk. Tæp 7% sögðu vinahópa starfrækta í 8.-10. bekk.

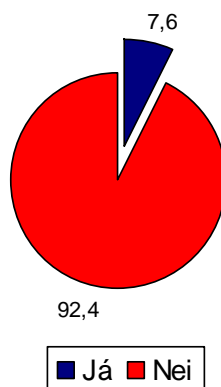
Mynd IX. 16 Eru vinahópar starfræktir í bekkjum skólans?

Svo virðist sem kennarar reyni með markvissum hætti að koma á sambandi á milli nemenda með íslensku sem annað tungumál og bekkjarfélaga þeirra þar sem einn eða fleiri nemendur aðstoða við aðlögunina og námið. Þriðjungur sagði það reynt í öllum tilfellum, helmingur sagði það stundum reynt og rúm 15% það sjaldan eða aldrei gert.

Mynd IX. 17 Reyna kennarar með markvissum hætti að koma á sambandi á milli nemenda með íslensku sem annað tungumál og bekkjarfélaga þar sem einn eða fleiri nemendur aðstoða við aðlögunina og námið?

Lítið virðist vera um að eldri nemandur taki nemendur með íslensku sem annað tungumál undir sinn verndarvæng og aðstoði við félagslega aðlögun. Aðeins 7,6% sögðu slíkt vera fyrir hendi í sínum skóla.

Mynd IX. 18 Er stuðningskerfi fyrir hendi í skólanum þar sem eldri nemandi tekur nemanda með íslensku sem annað tungumál undir sinn verndarvæng og aðstoðar við félagslega aðlögun hans?

X. Samantekt

Með könnuninni hefur verið safnað mikið af upplýsingum sem varða nemendur með íslensku sem annað tungumál í íslenskum grunnskólum. Upplýsingarnar eru m.a. um skipulag og áherslu í námi og kennslu, móttöku og gagnkvæmri félagslegri aðlögun nemenda með íslensku sem annað tungumál. Einnig hafa safnast upplýsingar um bakgrunn og reynslu skólanna, samstarf þeirra við aðrar stofnanir og sérfræðinga, símenntun starfsfólks og hin fjölmörgu móðurmál sem töluð eru í grunnskólum landsins. Hér verður stiklað á stóru og rýnt í nokkrar niðurstöður.

Skólarnir virðast ánægðir með störf sín þegar kemur að nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál. Um 75% svarenda sögðust frekar eða mjög ánægðir með móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál í sínum skólum, 80% voru ánægðir með kennsluhættina og 62% með gagnkvæma félagslega aðlögun. Símenntunarpörf skólanna er engu að síður mikil á þessum sviðum því 50% svarenda töldu þörf á þjálfun eða fræðslu um móttöku, 75% um gagnkvæma félagslega aðlögun og 76% um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál.

Þess má geta að 62% svarenda voru skólastjórnendur eða deildarstjórar en þeir virðast þó ekki bera mestu ábyrgðina á nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál. Niðurstöður sýna að svarendur telja ábyrgðaraðila nemendanna í flestum tilfellum vera umsjónarkennara, sérkennara eða kennara í sérstökum deildum. Þrátt fyrir þessar niðurstöður, svara aðeins rúmlega 4% umsjónarkennara könnuninni.

Móttökuteymi eru starfrækt í þriðjungi skólanna sem svöruðu könnuninni og eru stjórnendur oftast meðlimir í teyminum en einnig er algengt að í þeim sitji umsjónarkennarar, kennarar sem kenna íslensku sem annað tungumál, sérkennarar, námsráðgjafar og hjúkrunarfræðingar.

Í flestum skólum er til móttökuáætlun vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál. Móttökuáætlunum er framfylgt nokkuð vel í grunnskólum landsins því meirihluti, eða 72,5%, sagði móttökuáætlun framfylgt í öllum tilfellum þegar nemendur með íslensku sem annað tungumál hefja nám við skólann og fjórði hver það stundum gert. Rúmlega helmingur eða tæp 58% sagði skólann sinn hafa unnið móttökuáætlun. Af þeim sögðu 30% að móttökuáætlunin væri aðgengileg á vef skólans. Þetta hlýtur að teljast til góðra tíðinda enda í samræmi við áherslur *Aðalnámskrá grunnskóla* (2007), en þar stendur: „Hver skóli skal móta sér áætlun um innritun og móttöku tvítyngdra barna og fjölmenningarlega kennslu.“

Þrátt fyrir ákvæði þess efnis í *Aðalnámskrá* kom í ljós að ekki er mikið unnið að gerð áætlana um fjölmenningarlega kennslu í skólunum. Lítið hlutfall svarenda (7,5%) sagði að áætlun um fjölmenningarlega kennslu hefði verið unnin í skólanum. Tveir þriðju þeirra sögðu slíka áætlun aðgengilega á heimasíðu skólans og 44% sögðu henni framfylgt í skólanum í öllum tilfellum og önnur 44% að henni væri stundum framfylgt (*Aðalnámskrá* grunnskóla, 2007).

Kennsla í íslensku sem öðru tungumáli virðist taka mið af lengd dvalar á Íslandi en einnig stöðu og þörfum nemenda. Aðspurðir sögðu tæplega tveir af hverjum þremur svarendum að kennslan í íslensku miðaðist við dvalartíma nemenda hér á landi og langflestir, eða tæp 93%, sögðu jafnframt að tímafjöldinn í íslenskukennslunni tæki mið af stöðu nemenda í íslensku sem öðru tungumáli. Rúm 17% sögðu alltaf lagt mat á stöðu nemenda í hinum ýmsu fögum og íslensku sem öðru tungumáli þegar þeir byrji í skólanum. Rétt rúm 35% sögðu það oftast gert og einn af hverjum fimm það stundum gert. Fjórdi hver svarandi sagði það aldrei gert.

Þegar spurt var um matstækin sem notuð eru til að meta stöðu nemendanna, nefndu svarendur m.a. upplýsingar frá foreldrum sem aflað er með eða án aðstoðar túlka, vitnisburð skóla sem nemendur voru í áður, stöðu unglinga í stærðfræði og ensku sem er athuguð með skólaprófum og mat sem gert er á móðurmáli viðkomandi nemenda með aðstoð túlks.

Í *Aðalnámskrá* grunnskóla (2007) kemur fram að til að ná markmiðum sem varða m.a. þjálfun í menningarfærni og íslensku máli, örvun námsgetu og námstækni og að viðhalda og þróa þekkingargrunn og læsi, þurfi „að greina stöðu og þarfir einstakra nemenda áður en námsáætlun er gerð.“ Hluti skólanna fer eftir því sem þar er lagt til varðandi greiningu á stöðu og þörfum nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál.

Þegar þátttakendur voru spurðir hvað kennslan í íslensku sem öðru tungumáli miðaðist við margar kennslustundir á viku sagði um helmingur (47,1%) að það væri breytilegt. Þeir sem gáfu upp stundafjölda sögðu langflestir það vera tvær klukkustundir á viku eða fleiri. Talsvert algengt er að nemendur með íslensku sem annað tungumál séu teknir út úr almennum bekkjartímum og settir í tíma í íslensku sem öðru tungumáli. Tæpur þriðjungur sagði slíkt gert í öllum tilfellum í sínum skóla og rúmur helmingur það stundum gert. Að auki sögðu tæplega 11% það gert þó það væri sjaldgæft en tæplega sex af hundraði sögðu það aldrei gert. Svarendur voru beðnir um að merkja við þá tíma sem nemendur væru helst teknir úr þegar þeir væru settir í tíma í íslensku sem öðru tungumáli. Flestir merktu við íslensku (88), dönsku (67) og samfélagsgreinar (46). Þá merktu nokkuð margir við náttúrufræði (35), kristinfræði (33) og stærðfræði (21). Spurt var um

hver kenndi nemendum íslensku sem annað tungumál þegar þeir væru teknir út úr almennum tímum og kom í ljós að sérkennarar (77) virðast oftast hafa það hlutverk. Nokkuð margir nefndu einnig umsjónarkennara (22), að margir kennarar kæmu að kennslunni (22) og að sami kennari kenndi öllum nemendunum (21). Kennsla í íslensku sem öðru tungumáli fer í flestum tilfellum fram í sérkennslustofum (74) eða sérstökum skólastofum sem einungis eru notaðar til þess (34). Álíka margir svarendur sögðu kennsluna fara fram í öðru rými skólans (30), að nemendum væri alltaf kennt inni í bekk (27) og að kennslan færi fram á bókasafni (22). Aðspurðir sagði meiri en helmingur svarenda (62,4%) misjafnt hve mörgum nemendum með íslensku sem annað tungumál væri kennt saman. Rúm 16% sögðu 3-5 nemendum kennt saman og ellefu af hundraði sögðu 2 nemendum kennt saman. Tæplega tíundi hver svarandi sagði nemendum alltaf eða oftast kennt einum sér.

Spurt var um hvort einhverjir nemendanna með íslensku sem annað tungumál fengju sérkennslu vegna greiningar, fötlunar, námserfiðleika og/eða hegðunarerfiðleika. Tveir af hverjum þremur sögðu þá fá sérkennslu vegna námserfiðleika, en (14%) nefndu að þeir fengju sérkennslu vegna fötlunar. Yfir helmingur sagði þá fá sérkennslu vegna greiningar og þrír af hverjum tíu vegna hegðunarerfiðleika.

Einnig var spurt um greiningartækin sem helst væru notuð til að greina hin ýmsu frávík nemenda með íslensku sem annað tungumál og voru svarendur beðnir um að merkja við allt sem við átti á lista yfir slík tæki. Flestir nefndu hefðbundin greiningartæki sem einnig væru notuð til þess að meta nemendur sem eiga íslensku að móðurmáli. Sextán sögðu að notuð væru greiningartæki á móðurmáli nemenda sem meta m.a. málþroska þeirra og tólf að önnur greiningartæki væri notuð. Þeir sem nefndu önnur greiningartæki nefndu m.a. WISC-próf með aðstoð túlks, greiningar talmeinafræðings og myndir.

Þá er nokkuð algengt að litið sé á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli sem afbrigði af sérkennslu því tæp 63% sögðu að slíkt væri tilfellið í sínum skóla. Þetta eru merkilegar niðurstöður þegar þær eru skoðaðar í ljósi skilgreiningar á nemendum með sérþarfir. Í *Reglugerð um nemendur með sérþarfir í grunnskóla* nr.585/2010 eru þeir skilgreindir á eftirfarandi hátt: „Nemendur með sérþarfir teljast þeir sem eiga erfitt með nám sökum sértækra námsörðugleika, tilfinningalegra eða félagslegra erfiðleika og/eða fötlunar, sbr. 2. gr. laga um málefni fatlaðra nr. 59/1992, nemendur með leshömlun, langveikir nemendur, nemendur með þroskaröskun, geðraskanir og aðrir nemendur með heilsutengdar sérþarfir.“

Ekki er mikið um að starfsmenn grunnskóla fái þjálfun í hvernig nýta megi þjónustu túlka. Aðeins um fjórðungur sagði starfsmenn í sínum skóla hafa fengið slíka þjálfun þrátt fyrir að tæp 90% sögðu sinn skóla nýta sér túlkaþjónustu. Athygli vekur að túlkaþjónusta annarra en þeirra sem koma frá viðurkenndri túlkaþjónustu er oft nýtt. Af þeim sem sögðu sinn skóla nýta sér túlkaþjónustu oft eða stundum virtust flestir leita til Alþjóðahúss eftir slíkrri þjónustu (62). Þá sögðu 33 svarendur aðila sem búi í samfélaginu og tali tungumál nemenda og íslensku túlka oft eða stundum, 29 nefndu tvítyngdan kennara og 23 svarendur ættingja foreldra. Vinur foreldra var nefndur í 17 tilvikum en 20 svarendur sögðu börn oft eða stundum túlka fyrir önnur börn. Athygli vekur að 10 svarendur sögðu börn túlka fyrir fullorðna.

Lestrarsérfræðingum gæti þótt athyglisverðar niðurstöður sem varða lestrarkennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál. Þátttakendur fengu uppgefna nokkra valmöguleika og þeir spurðir hvaða aðferð væri notuð til að kenna nemendum með íslensku sem annað tungumál umskráningu (að lesa úr bókstafstáknum). Langflestir sögðu hljóðaaðferð notaða (106), en einnig nefndu margir orðaaðferð (49). Þá sögðu 22 nota aðferðina LTG (lestur á talmálsgrunni) og 7 sögðust nota stöfunaraðferð.

Skólarnir virðast sveigjanlegir gagnvart nemendum með íslensku sem annað tungumál þegar kemur að prófum og skipulagi þeirra. Samkvæmt svarendum fá nemendur með íslensku sem annað tungumál í flestum tilfellum lengri próftíma (77,1%) og/eða próf sem eru alltaf eða oftast aðlöguð að getustigi þeirra (77,4%). Rúm 46% sögðu nemendur alltaf eða oftast fá að hafa orðabækur með sér í prófum eða verkefnum og 35% að þeir fengju alltaf eða oftast aðstoð við próftöku. Fæstir svarendur, eða 14% sögðu þá alltaf eða oftast fá að hafa opnar kennslubækur í prófum eða verkefnum en tveir þriðju sögðu að þeir fengju það stundum.

Nokkrar athyglisverðar rannsóknir hafa verið gerðar á líðan nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál í grunnskólum. Sem dæmi má nefna rannsókn Þórodds Bjarnasonar (2010), prófessors í félagsfræði, *Staða barna og unglinga af erlendum uppruna á Íslandi 2006-10*. Með henni eru m.a. viðhorf og líðan nemenda í 10. bekk könnuð. Áhugavert gæti verið að bera saman niðurstöður rannsóknar Þórodds við niðurstöður þessarar könnunar. Rannsókn Þórodds endurspeglar upplifun nemenda en könnunin sem hér er til umfjöllunar upplifun fagfólks skólanna.

Svarendur virðast telja algengara að nemendur með íslensku sem annað tungumál verði fyrir fordómum eða séu afskiptir innan skólanna en aðrir nemendur. Fjórðungur taldi fyrrnefnda

hópin verða í meira mæli fyrir fordómum en aðrir nemendur og 30% hann vera í meira mæli afskiptur. Rúmur fimmtungur taldi þá verða í meira mæli fyrir höfnun og 7,5% einelti. Um helmingur taldi þó að hóparnir verði í svipuðum mæli afskiptir, fyrir höfnun og fordómum, en 65% þá verða í svipuðum mæli fyrir einelti. Athygli vekur að 20% svarenda telja sig ekki geta svarað því hvor hópurinn verði í frekari mæli fyrir einhverjum ofangreindra misbeitinga.

Gegnumgangandi jákvætt viðhorf til móðurmáls nemenda með íslensku sem annað tungumál er greinilegt í niðurstöðum könnunarinnar. Kennarar virðast leita námsgagna á móðurmáli víða og hvetja nemendur til að nota móðurmálið. Þátttakendur voru spurðir hvort foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál væru hvattir til að viðhalda móðurmáli barna sinna og aðstoða þau við að læra að lesa á móðurmálinu. Meirihluti (85,5%) sagði að í öllum tilfellum væru þeir hvattir til að viðhalda móðurmáli barna sinna og tæplega tíundi hver sagði það stundum gert. Stór hluti (71,8%) sagði að foreldrar væru hvattir til að aðstoða börn við að læra að lesa á eigin móðurmáli.

Rúmur þriðjungur sagði nemendur fá kennslu á móðurmáli sínu. Af þeim sögðu 33 að boðið væru upp á kennslu á pólsku, 7 á spænsku, 5 nefndu tagalog, 3 ensku, 3 tælensku, 2 litháísku, 2 rússnesku og 1 portúgölsku. Tæplega tveir þriðju sögðu nemendur ekki fá slíka kennslu og gáfu helst þær skýringar að kennarar fengjust ekki til starfsins (30), að sveitarfélagið vildi ekki borga fyrir slíka kennslu (21) og að margar aðrar ástæður lægju þar að baki (36).

Enn fremur var spurt var hvort kunnátta í móðurmáli nemenda væri viðurkennd sem hluti af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli. Rúmur helmingur (53,3%) sagði kunnáttu í móðurmáli alltaf eða stundum viðurkennda en tæpur fimmtungur (18,6%) það sjaldan gert. Nokkuð stór hluti (28%) sagði kunnáttuna aldrei vera viðurkennda sem hluta af skyldunámi í stað annars tungumáls. Þessi niðurstaða

kemur nokkuð á óvart í ljósi 16. gr. *Laga um grunnskóla nr 91/2008*: „Grunnskólum er heimilt að viðurkenna kunnáttu í móðurmáli nemenda með annað móðurmál en íslensku sem hluta af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli.“

Mikið er um tvítyngda starfsmenn í grunnskólum landsins. Nokkuð stór hluti (65%) sagði tvítyngda einstaklinga vinna við skólann sem kennarar, stuðningsfulltrúar, skólaliðar eða í öðrum störfum. Þátttakendur voru spurðir hvort tvítyngdu starfsmennirnir væru með kennararéttindi frá upprunalandi og tæpur helmingur (41,8%) sagði suma eða alla starfsmenn hafa kennararéttindi frá upprunalandi sínu, en rúm 58% sögðu engan af sínum tvítyngdu starfsmönnum hafa slík réttindi. Fjórðungur sagði alla tvítyngdu starfsmenn skólans hafa fengið viðurkenningu frá

menntamálaráðuneytinu á kennararéttindum frá upprunalandi, tæp 17% sögðu suma hafa fengið þau viðurkennd. Flestir, eða 57,6%, sögðu enga starfsmenn hafa fengið slíka viðurkenningu.

Þegar þátttakendur voru spurðir hvort tvítyngdu starfsmennirnir hefðu numið við íslenskan háskóla sögðu tæp 16% að þeir hefðu allir gert það, rúm 31% suma en 53% að enginn tvítyngdu starfsmannanna hefði numið við íslenskan háskóla. Einnig var spurt hvernig tvítyngdu starfsmenn skólans ynnu á vettvangi og sögðu flestir (25) þá styðja nemendur í námi með því að brúa bilið á milli móðurmáls viðkomandi nemenda og íslenskunnar, að viðkomandi aðilar væru greina-, bekkjar- eða umsjónakennarar innan skólans (23), en (22) sögðu þá sinna öðrum störfum.

Flestir tvítyngdir starfsmenn í skólum landsins samkvæmt svarendum eiga pólsku að móðurmáli, en 43 sögðu að pólsku- og íslenskumælandi starfsmaður ynni við sinn skóla. Nokkuð margir nefndu einstakling með serbnesku að móðurmáli (18), tælensku (13) og spænsku (12).

Nokkuð er um að nemendur og foreldrar með íslensku sem annað tungumál fái sérstaka kynningu í skólanum á félagsstarfi og tómstundatilboðum í sveitarfélaginu. Tæp 39% sögðu slíka kynningu fara fram í öllum tilfellum og þriðjungur að slík kynning færi stundum fram. Þó sögðu 29% að kynning í skólanum færi sjaldan eða aldrei fram.

Varðandi þátttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál í félags- og tómstundastarfi þá töldu um 40% svarenda þá taka mjög eða frekar mikinn þátt í því, en tæp 44% þá taka lítinn eða engan þátt. Svarendur voru því næst spurðir fyrir ástæðu þess að þeir tækju lítinn eða engan þátt og töldu þá flestir ástæðuna vera að nemendurnar skorti áhuga (33) og/eða þeir væru of óframfærnir og feimnir til að taka

þátt (23). Nokkuð margir töldu einnig að nemendur væru neikvæðir og vildu ekki umgan

Í *Aðalnámskrá grunnskóla* (2007) stendur: „Mikilvægt er að skólar leiti allra leiða til að bjóða foreldrum og forráðamönnum af erlendum uppruna að taka þátt í foreldrastarfi og styðja þannig menntun barna sinna.“ Þrír af hverjum fjórum svarendum sögðu foreldra stundum (25,6%) eða í öllum tilfellum (50,4%) hvatta til þátttöku í foreldrafélagi skólans. Tæp 8% sögðu að þeir væru aldrei hvattir til þess. Lítil áhersla er þó lögð á að hvetja foreldrafélög skóla til að bjóða foreldrum nemenda með íslensku sem annað tungumál þátttöku í félaginu. Þó svöruðu 36,5% að foreldrafélag síns skóla vera hvatt til þess.

Ekki er mikið um að fjölskyldur nemenda með íslensku sem annað tungumál fái íslenska stuðningsaðila. Tveir þriðju sögðu slíkt aldrei gert, tæp 16% það vera sjaldgæft og 15% sögðu fjölskyldur með íslensku sem annað tungumál stundum fá íslenska stuðningsaðila.

Samstarf á milli grunn- og leikskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál er lítið. Rétt rúm 43% sögðu sinn skóla hafa mjög lítið eða ekkert samstarf við leikskóla. Tæp 15% sögðu samstarf milli skólanna vera frekar eða mjög mikið. Svör þátttakenda voru svipuð þegar spurt var um samstarf við framhaldsskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál. Rúmur helmingur sagði samstarf á milli skólastiganna vera mjög lítið eða ekkert og 32% að samstarfið væri frekar lítið. Rúmlega fimmtán af hundraði sögðu samstarfið vera frekar eða mjög mikið.

Skólarnir virðast komnir nokkuð langt með þróun móttöku, en eiga lengra í land með gagnkvæma félagslega aðlögun, fjölmennningarlega kennsluhætti og nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál. Svör þátttakenda um símenntunarþarfir skólanna endurspeglar þennan raunveruleika, 50% svarenda töldu þörf á þjálfun eða fræðslu um móttöku, 75% um gagnkvæma félagslega aðlögun og 76% um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál. Þetta sést líka í svörum við spurningunni um hvers konar efni á opnum vef myndi nýtast skólunum best. Gefnir voru upp 15 valmöguleikar og svarendur beðnir um að merkja við 5 mikilvægustu atriðin. Flestir (90) nefndu að námsefni á opnum vef myndi nýtast sínum skóla best og litlu færri (85) töldu aðlagð námsefni í tengslum við útgefið efni Námsgagnastofnunar og annarra aðila nýtast best. Þá nefndu margir upplýsingar um nám og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli (78), efni á móðurmáli nemenda (75), upplýsingar um gagnkvæma félagslega aðlögun (64), efni útbúið af kennurum (64) og matstæki í íslensku sem öðru tungumáli (62).

Á margan hátt virðast skólarnir starfa samkvæmt því sem lagt er til í Aðalnámskrá grunnskóla, en betur má ef duga skal. Í *Aðalnámskrá grunnskóla* (2007) stendur:

Kennsluhættir þurfa að miðast við fjölbreyttan nemendahóp þar sem allir nemendur, íslenskir og erlendir, hafa jafnan aðgang að náminu. Sérstaklega er bent á fjölmennningarlega kennslu, samvinnunám og nemendamiðaðar aðferðir sem miðast að því að allir nemendur verði virkir í eigin námi. Kennsluhætti þarf að endurskoða eftir því sem nemendahópurinn breytist (bls. 24).

Eins og fram kom hér að ofan, þá hafa skólarnir lítið unnið að gerð áætlana um fjölmennningarlega kennslu. Varðandi samvinnunám svaraði rétt rúmur þriðjungur það frekar eða mjög mikið stundað í þeirra skólum, en 36% sögðu það lítið eða alls ekki stundað.

Þátttakendur voru einnig spurðir hvort nemendur með íslensku sem annað tungumál og nemendur með íslensku að móðurmáli hefðu jafnan aðgang að upplýsingum, kennslu og námsframboði. Rúmur helmingur (54,6%) taldi nemendur með íslensku að móðurmáli hafa betri aðgang að upplýsingum, en nánast enginn að nemendur með íslensku sem annað tungumál hefðu betri aðgang. Um 44% töldu hópana hafa jafnan aðgang að upplýsingum. Rúmur þriðjungur (34,3%) taldi nemendur með íslensku að móðurmáli hafa betri aðgang að kennslu en 4% nemendur með íslensku sem annað tungumál. Rúm 61% taldi aðgang hópanna jafnan. Um 58% töldu að hóparnir hefðu jafnan aðgang að námsframboði. Tæp 39% sögðu að nemendur með íslensku að móðurmáli hefðu betri aðgang samanborið við 3% sem töldu nemendur með íslensku sem annað tungumál hafa betri aðgang.

Hér hefur nokkrum niðurstöðum könnunarinnar verið gerð skil. Vonast er til að skólasamfélagið geti nýtt sér þær til að vinna á markvissari hátt með fjölbreyttum nemendahópi. Einnig er vonast til að þær nýtist stjórnvöldum og skólasamfélaginu við stefnumótun og skipulagningu á móttöku, námi og kennslu nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál. Mikilvægt er að þær nýtist einnig við stefnumótun og skipulagningu á aðlögun allra nemenda að breyttu skólasamfélagi, öðrum nemendum og starfsfóki.

Heimildir

Aðalnámskrá grunnskóla: íslenska (2007). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

Birna Arnbjörnsdóttir (2000). *Íslenska sem annað tungumál: handbók fyrir kennara*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.

Lög um grunnskóla nr. 91/2008.

Reglugerð um nemendur með sérþarfir í grunnskóla nr.585/2010.

Þóroddur Bjarnasonar (2010, ágúst). *Staða barna og unglinga af erlendum uppruna á Íslandi 2006-10*. Fyrirlestur fluttur á Rannsóknarstofu í fjölmenningsfræðum á vegum Menntavísindasviðs Háskóla Íslands, Reykjavík.

Viðauki I

Kæri viðtakandi,

Þann 11. maí nk. mun þér berast mikilvæg könnun í tölvupósti frá undirritaðri. Könnunin er send til 148 grunnskóla í landinu.

Skólastjórnendur í þínum skóla hafa falið þér að svara könnuninni. Svör þín eiga að vera lýsandi um það starf sem fram fer innan veggja skólans sem þú starfar við. Vinsamlegast svaraðu af hreinskilni og einlægni. Við leitum ekki að glansmynd heldur raunveruleika sem hægt er að byggja markvisst og vandað skólastarf á og sem er þess megnugur að hafa áhrif á stefnu og aðgerðir stjórnvalda.

Viljir þú ekki taka einn/ein ábyrgð á að svara könnuninni, þá er mælt með að nokkrir starfsmenn skólans svari henni sameiginlega. Þar sem könnunin er mjög viðamikil er ráðlagt að prenta hana út (hún fylgir hér í pdf-formi í viðhengi) og skoða. Þannig gefst svarendum ráðrúm til að afla svara við spurningum hjá samstarfsfólki áður en svörin eru slegin inn í rafræna könnunarformið.

Þegar búið er að afla upplýsinga í tengslum við könnunina þá tekur um 30 – 45 mínútur að setja svörin inn í rafræna könnunarformið.

Allar upplýsingar eru trúnaðarmál.

Í könnuninni er spurt um:

1) **nám og kennslu** nemenda með íslensku sem annað tungumál. *Nemendur með íslensku sem annað tungumál geta verið innflytjendur, Íslendingar sem hafa dvalið langdvölum erlendis og tvítyngdir nemendur sem eru fæddir á Íslandi en tala annað tungumál en íslensku á heimilum sínum.*

2) **skipulag og áherslu í móttöku** nemenda sem kunna enga eða mjög takmarkaða íslensku þegar þeir hefja nám í íslenskum grunnskólum.

3) **gagnkvæma félagslega aðlögun** þessara nemenda og þeirra sem fyrir eru. Með gagnkvæmri félagslegri aðlögun er átt við að ekki sé einungis einblínt á aðlögun nemenda sem flytja til landsins heldur sé öllum nemendum skólans gefinn kostur á að laga sig að breyttum aðstæðum. Slík aðlögun snýst m.a. um að vekja nemendur til vitundar um mikilvægi jákvæðra og innihalds- og árangursríkra samskipta við einstaklinga sem tilheyra mismunandi samfélagshópum (milliménningarfærni).

Í könnuninni eru spurningar sem eftirtaldir aðilar hafa mikinn áhuga á að fá svör við:

Menntamálaráðuneytið,

Innflytjendaráð, Menntasvið Reykjavíkurborgar, Jöfnunarsjóður sveitarfélaga, Menntavísindasvið Háskóla Íslands, Samband íslenskra sveitarfélaga, Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða o.fl.

Svör við könnuninni þurfa að berast fyrir föstudaginn 22. maí næstkomandi og hafið í huga að svör ykkar eru mjög mikilvæg.

Ef einhverjar spurningar vakna við svörun spurningalistans, má skjóta þeim til undirritaðrar með tölvupósti eða símleiðis.

Með fyrirfram þökk fyrir skjót viðbrögð.
Gangi ykkur vel.

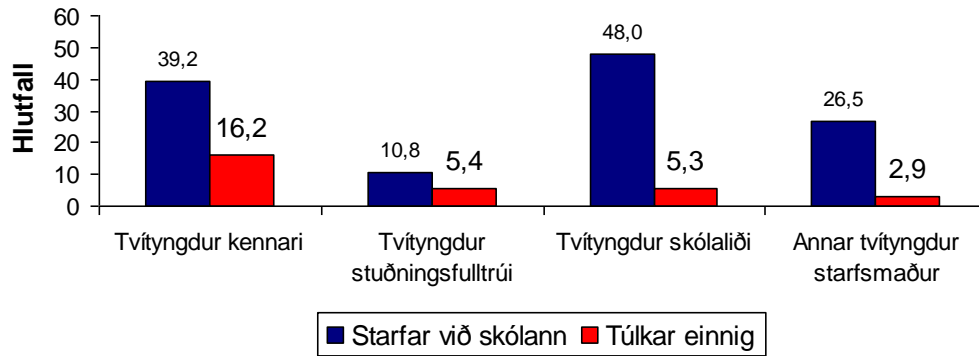

Nemendur með íslensku sem annað tungumál_prentað yfirlit spuminga.pdf

Hulda Karen Daniélsdóttir
Kennsluráðgjafi og verkefnastjóri
Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða
Skúlagötu 21
101 Reykjavík
Sími: +354-411-1600/+354-411-1638
Netfang: hulda.karen.danielsdottir@reykjavik.is

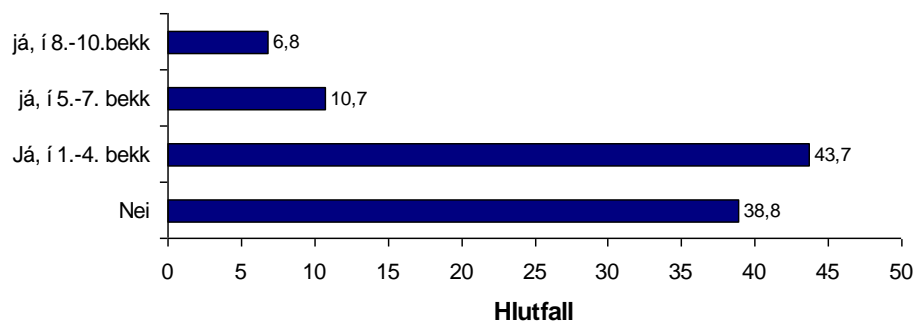
Viðauki II

Svarendur voru spurðir að því hvort tvítyngdir starfsmenn skólans túlkuðu í samskiptum skólans við fjölskyldur nemenda með íslensku sem annað tungumál. Hlutfallslega flestir svarendur sögðu tvítyngda kennara túlka í samskiptum skóla og foreldra (16,2%), nokkrir merktu við tvítyngdan stuðningsfulltrúa (5,4%) og tvítyngdan skólaliða (5,3%).

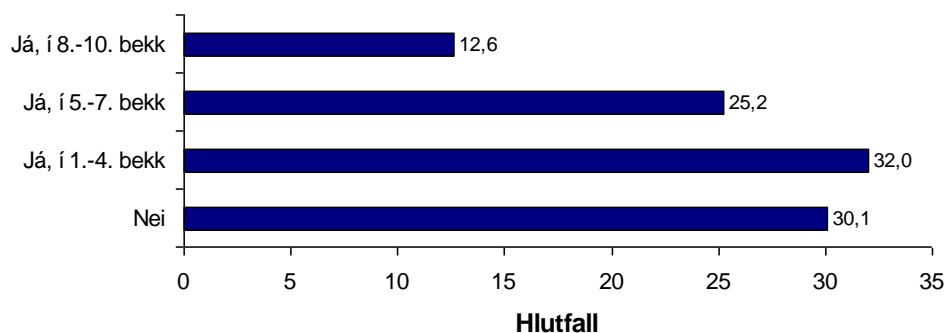
Mynd IV.12. Vinsamlegast merkið í hverja línu Já eða Nei og tiltakið einnig hvort þeir túlki fyrir skólann í samskiptum við fjölskyldur nemenda

Þátttakendur voru annars vegar spurðir hvort námsefni einstakra námsgreina væri aðlagð og notað sem inntak í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál strax við komu þeirra í skólann og hins vegar hvort það væri gert eftir að nemendur væru komnir með undirstöðu í íslensku. Tæp 44% sögðu að námsefni væri aðlagð og notað sem inntak í kennslu strax við komu nemenda í skólann í 1.-4. bekk, tæp 11% í 5.-7. bekk og tæp 7% í 8.-10. bekk.

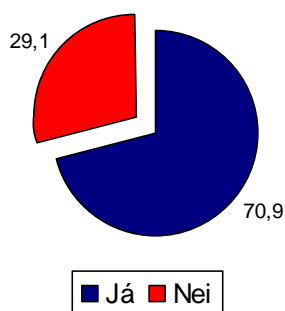
Mynd V.20. Er námsefni einstakra námsgreina aðlagð og notað sem inntak í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál strax við komu nemenda í skólann?

Tæpur þriðjungur sagði námsefnið aðlagð og notað sem inntak í kennslu þegar nemendur væru komnir með undirstöðu í íslensku í 1.-4. bekk, fjórðungur það gert í 5.-7. bekk og rúm 12% í 8.-10. bekk.

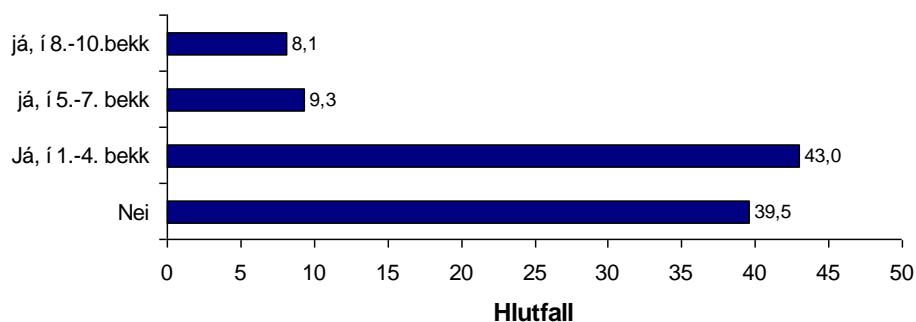
Mynd V.21. Er námsefni einstakra námsgreina aðlagð og notað sem inntak í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál þegar nemendur eru komnir með undirstöðu í íslensku?

Nokkuð mikið virðist vera um að foreldrar yngri nemenda með íslensku sem annað tungumál séu hvattir til þess að nýta sér skóladagvist¹ því tæp 71% sögðu svo vera.

Mynd VIII.19. Eru foreldrar yngri nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að nýta sér skóladagvist?

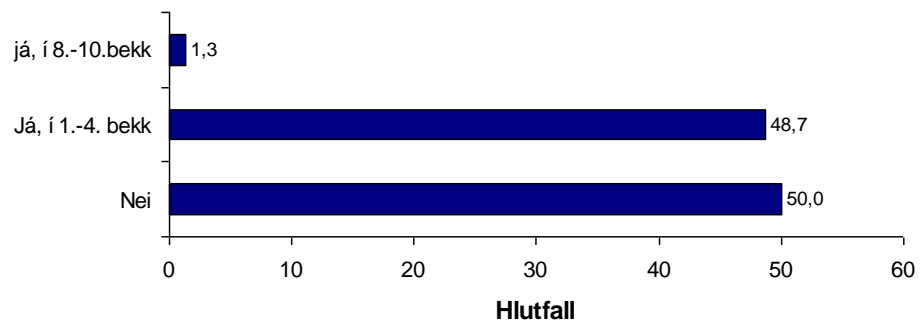
Einnig virðist nokkuð algengt að foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál séu hvattir til þess að nýta sér frístundaheimili en rúm 60% sögðu svo vera og þá í flestum tilfellum foreldrar barna í 1.- 4. bekk grunnskóla (43%).

Mynd VIII.20. Eru foreldrar yngri nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að nýta sér frístundaheimili?

Helmingur sagði foreldra hvatta til þess að nýta sér heilsdagsskóla og þá nánast alltaf foreldrar sem eiga nemendur í fyrstu fjórum bekkjum grunnskólans, eða 48,7%.

Mynd VIII.21. Eru foreldrar yngri nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að nýta sér heilsdagsskóla?

Viðauki III

Nemendur með íslensku sem annað tungumál í grunnskólum

Ágæti viðtakandi,

Tilgangur þessarar könnunar er þríþættur:

Í fyrsta lagi er henni ætlað að safna upplýsingum um skipulag og áherslur í móttöku, gagnkvæmri félagslegri aðlögun og námi og kennslu nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál. Niðurstöðurnar gætu nýst til að koma betur til móts við þarfir einstaklinga og skóla.

Í öðru lagi eiga niðurstöður hennar að nýtast fræðimönnum á háskólastigi og öðrum rannsakendum.

Í þriðja lagi getur könnunin nýst stjórnvöldum í stefnumótunarvinnu og við gerð aðgerðaáætlana.

ATHUGIÐ: Aðeins er hægt að svara þessari könnun einu sinni.

Þegar ýtt hefur verið á "SVARA KÖNNUN" neðst í listanum, er ekki hægt að nálgast spurningalistann

aftur til að leiðrétta svör.

Ábyrgðaraðilar könnunarinnar eru:

Hulda.Karen.Danielsdottir@Reykjavik.is

- kennsluráðgjafi við Þjónustumiðstöð Miðborgar og Hlíða

Lara.Kristin.Sturludottir@Reykjavik.is

- verkefnastjóri á aðalskrifstofu Velferðarsviðs

Kærar þakkir fyrir þátttökuna !

1.2. Í hvaða kjördæmi er skólinn þinn?

Reykjavíkurbæmi

Norðvesturkjördæmi

Norðausturkjördæmi

Suðurkjördæmi

Suðvesturkjördæmi

1.3. Starf þess/þeirra sem svara/r könnun (Merkið við einn eða fleiri eftir því sem við á)

Skólastjórnandi

Umsjónarkennari

Kennari sem kennir íslensku sem annað tungumál í sérstökum tímum, oft utan bekkjar

Sérkennari

Leiðbeinandi

Deildarstjóri

Teymi um svörun spurningalistans

Annað

I - ALMENNUR HLUTI

1.4. Hversu margir nemendur alls stunda nám við skólann? (skrifið fjöldann í reitinn hér fyrir neðan)

Fjöldi nemenda alls:

1.5. Hversu margir nemendur með íslensku sem ANNAÐ TUNGUMÁL stunda nám við skólann? (skrifið fjöldan í reitinn fyrir neðan)

Fjöldi nemenda með íslensku sem annað tungumál:

1.6. Hvaða hugtök eru oftast notuð í skólanum til að aðgreina þennan hóp nemenda?

Vinsamlegast merkið við 5 algengustu hugtökin.

Nýbúi

Útlendingur

Nemandi af erlendum uppruna

Nemandi af erlendu bergi brotinn

Nemandi sem kemur mállaus inn í skólann

Nemandi með annað móðurmál en íslensku

Nemandi með íslensku sem annað tungumál

Innflytjandi

Tvítyngdur nemandi

Annað

1.7. Hversu mikla reynslu hefur skólinn af móttöku og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Enga reynslu

1 - 3 ára reynslu

4 - 6 ára reynslu

7 - 9 ára reynslu

10 ára reynslu eða meira

1.8. Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig í móttöku nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál?

Mjög vel

Frekar vel

Hvorki vel né illa

Frekar illa

Mjög illa

1.9. Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig við að stuðla að gagnkvæmri félagslegri aðlögun nemenda sem hafa íslensku sem annað tungumál og nemendanna sem fyrir eru?

Mjög vel

Frekar vel

Hvorki vel né illa

Frekar illa

Mjög illa

1.10. Hvernig finnst þér skólinn hafa staðið sig í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Mjög vel

Frekar vel

Hvorki vel né illa

Frekar illa

Mjög illa

1.11. Ef merkt var við HVORKI VEL NÉ ILLA, FREKAR ILLA eða MJÖG ILLA, hverjar eru mikilvægustu ástæður þess? - Vinsamlegast merkið við 5 mikilvægustu ástæðurnar.

Skólinn hefur ekki markað sér stefnu um málefni nemenda með íslensku sem annað tungumál
 Of litlu fé er veitt í skólann vegna þessara nemenda
 Nemendurnir fá ekki næga aðstoð
 Það vantar kennara sem kunna til verka
 Það vantar rými innan skólans til kennslunnar
 Nemendur fá ekki nógu marga tíma í íslensku sem öðru tungumáli
 Of mörgum nemendum með íslensku sem annað tungumál er kennt saman
 Nemendur með íslensku sem annað tungumál fá ekki aðstoð við heimanám
 Vinnan með nemendum er ekki nægilega markviss
 Of margir kennarar koma að þessari kennslu
 Of fáir kennarar koma að þessari kennslu
 Það er ekki nógu mikið samstarf á milli kennaranna sem kenna þessum nemendum
 Oft er óskýrt hver ber ábyrgð á viðkomandi nemanda
 Lítið sem ekkert samstarf er haft við foreldra nemenda með íslensku sem annað tungumál
 Kennarar eru ragir við að eiga samskipti við foreldra sem tala ekki íslensku
 Það er erfitt fyrir kennara að aðlaga námsefnið fyrir nemendur með íslensku sem annað tungumál
 Sumum kennurum finnst vinnan sem fylgir kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál
 þþyngjandi
 Viðhorf einstakra kennara og annars starfsfólks er stundum ekki nógu jákvætt í garð þessara nemenda
 Kennarar hafa ekki nægan tíma til að sinna þessum nemendum sérstaklega
 Annað

Næst koma spurningar um þróunarverkefni

1.12. Hafa kennarar í skólanum unnið þróunarverkefni sem tengjast einhverju eftirfarandi:

Já Nei

- a) móttöku nemenda sem koma í skólann erlendis frá?
- b) gagnkvæmri félagslegri aðlögun nemenda sem koma erlendis frá og þeirra sem fyrir eru?
- c) námi og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli?

1.13. Hefur afrakstur þróunarverkefna verið nýttur með einhverjum hætti?

Já

Nei

1.14. Ef já, hverjum nýtist verkefnið/verkefnin? (merkið við allt sem á við)

Kennaranum sem vann verkefnið

Öllum kennurum skólans

Kennurum í öðrum skólum

Öðrum aðilum

Næst koma spurningar um ráðgjöf og fræðslu

1.15. Hefur skólinn fengið utanaðkomandi aðstoð, vegna nemenda sem læra íslensku sem annað tungumál, í tengslum við eitthvað eftirfarandi (hér er ekki átt við túlkun) ?

Oft Stundum Sjaldan Aldrei

- a) Móttöku?
- b) Gagnkvæma félagslega aðlögun?
- c) Nám og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli?
- d) Annað?

1.16. Ef merkt var við ANNAÐ í spurningunni á undan, vinsamlegast tilgreinið í reitinn hér fyrir neðan hvers konar aðstoð var um að ræða.

1.17. Hvert hefur skólinn helst snúið sér eftir aðstoð og ráðgjöf vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál? (merkið við það sem á við)

Kennsluráðgjafi

Alþjóðahús
Intercultural Ísland
Fjölmenningssetur
Kennarar í öðrum skólum
Kennarar í sama skóla
Erlendir sérfræðingar
Háskólakennarar
Aðrir

1.18. Hefur aðstoð og fræðsla kennsluráðgjafa verið veitt með einhverjum eftirfarandi hætti? - Vinsamlegast merkið við öll atriðin.

Já Nei

- a) á staðnum?
- b) í síma
- c) með tölvupósti?
- d) á skrifstofu ráðgjafa?
- e) með öðrum hætti?

Næst koma spurningar um símenntun starfsfólks

1.19. Hafa kennarar eða annað starfsfólk skólans sérhæft sig í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál, með einhverjum eftirfarandi hætti?

Já Nei

- a) tekið áfanga á háskólastigi?
- b) sótt símenntunarnámskeið utan skólans?
- c) setið námskeið á vegum skólans?
- d) setið fræðslufundi í skólanum eða á öðrum vettvangi?
- e) aflað sér viðtækrar þekkingar á eigin vegum?
- f) með öðrum hætti?

1.20. Hefur fræðsla um fjölmenningu/millimenningu farið fram í skólanum fyrir einhverja eftirfarandi aðila:

Já Nei

- a) fyrir stjórnendur?
- b) fyrir kennara?
- c) fyrir nemendur?
- d) fyrir allt starfsfólk?
- e) fyrir foreldra?

1.21. Hvers konar þjálfun eða fræðslu hefur skólinn helst þörf fyrir?

Engin

þörf

Frekar

lítil þörf

Frekar

mikil þörf

Mjög

mikil

þörf

- a) Um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?
- b) Þjálfun í hvernig megi styðjast við þjónustu túlka?
- c) Um gagnkvæma félagslega aðlögun nemenda

með íslensku sem annað tungumál og þeirra sem fyrir eru?

d) Um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

e) Um fjölmennningarlega kennslu og millimenningu?

f) Annars konar þjálfun eða fræðslu?

1.21a. Ef merkt var við ANNARS KONAR ÞJÁLFUN EÐA FRÆÐSLU í spurningunni á undan, vinsamlegast tilgreinið í reitinn hér fyrir neðan hvers konar þjálfun eða fræðslu er um að ræða.

Annars konar þjálfun eða fræðsla:

Næst koma spurningar um opinn vef

1.22. Hvers konar efni á opnum vef myndi nýtast skólanum best? - Merkið við 5 mikilvægustu atriðin

Upplýsingar um móttöku

Upplýsingar um gagnkvæma félagslega aðlögun

Upplýsingar um nám og kennslu í íslensku sem öðru tungumáli

Upplýsingar um fjölmennningarlega kennslu

Upplýsingar um millimenningu

Upplýsingar um hvernig styðjast megi við þjónustu túlka

Efni útbúið af kennurum

Kennsluleiðbeiningar

Námsefni

Aðlagð námsefni í tengslum við útgefið námsefni Námsgagnastofnunar og annarra aðila

Efni á móðurmáli nemenda

Fræðsluefni (greinar, rannsóknir, skýrslur, o.fl.)

Myndbútar (sýnikennsla) um góðar leiðir í námi og kennslu

Matstæki í íslensku sem öðru tungumáli

Vettvangur spjalls

Annað

1.23. Ef merkt var við ANNAÐ, skrifið þá hvaða efni um ræðir í reitinn hér fyrir neðan

Annað, hvað

Næst koma spurningar um túlkaþjónustu

1.24. Hafa starfsmenn skólans fengið þjálfun í hvernig nýta megi þjónustu túlka?

Já

Nei

1.25. Nýtir skólinn sér túlkaþjónustu?

Já

Nei

1.26. Ef já, vinsamlegast merkið við eftirfarandi möguleika:

Oft Stundum Sjaldan Aldrei

Frá Alþjóðahúsi

Frá ICI (Intercultural Ísland)

Frá Fjölmenningarsetri

Tvítyngdur kennari

Ættingi foreldra nemenda

Vinur foreldra nemenda

Einhver sem talar tungumál nemenda og íslensku og býr í samfélaginu

Börn túlka fyrir fullorðna
Börn túlka fyrir börn
Túlkur kemur á vettvang
Túlkur túlkar gegnum síma
Túlkun á upplýsingum í rituðu máli
Annað

1.27. Ef nei, vinsamlegast tilgreinið mikilvægustu ástæður þess í reitinn hér fyrir neðan.

Mikilvægustu ástæður:

Næst koma spurningar um samstarf

1.28. Er gert ráð fyrir samstarfi kennara sem kenna íslensku sem annað tungumál (oft utan bekkjar) og umsjónar- og greinakennara?

Já

Nei

1.29. Er gert ráð fyrir föstum samstarfstímum ofangreindra aðila í stundaskrá?

Já

Nei

1.30. Er starfrækt teymi um nám og kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólanum?

Já

Nei

1.31. Ef já, hverjir sitja í því teymi? (Merkið við allt sem við á)

Stjórnandi

Kennari sem kennir íslensku sem annað tungumál

Umsjónarkennari

Sérkennari

Tvítýngdur kennari

Námsráðgjafi

Stuðningsfulltrúi

Aðrir

1.32. Hefur skólinn þinn mikið eða lítið samstarf við leikskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Mjög mikið

Frekar mikið

Frekar lítið

Ekkert eða mjög lítið

1.33. Er mikið eða lítið samstarf á milli skólans þíns og framhaldsskóla vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Mjög mikið

Frekar mikið

Frekar lítið

Ekkert eða mjög lítið

1.34. Er mikið eða lítið samstarf á milli starfsfólks skólans og eftirtalinna aðila vegna nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Mjög

mikið

Frekar

mikið

Frekar

lítið

Ekkert eða

mjög lítið
Félagsráðgjafa?
Sálfræðinga?
Proskapjálfa?
Talmeinafræðinga?
Námsráðgjafa?
Starfsfólks heilbrigðisþjónustu?
Starfsfólks íþróttafélaga?
Frístundaráðgj./annarra starfsm.
tómstundaúrræða?

II - NÁM OG KENNSLA

1.35. Hver ber helst ábyrgð á nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál? (Merkið við þau atriði sem við eiga)

Kennarar í sérstakri deild fyrir nemendur með íslensku sem annað tungumál
Umsjónarkennari nemenda
Sérkennari
Aðrir

1.36. Hafa nemendur með íslensku sem annað tungumál og nemendur með íslensku að móðurmáli jafan aðgang að eftirfarandi?

Já, jafn mikill
aðgangur
Betri aðgangur nem. með
ísl. AÐ MÓÐURMÁLI
Betri aðgangur nem. með ísl.
SEM ANNAÐ TUNGUMÁL
Upplýsingum?
Kennslu?
Námsframboði?

1.37. Eru upplýsingar í skólanámskránni um kennslu í íslensku sem öðru tungumáli?

Já
Nei

1.38. Ef já, eru þær aðgengilegar á heimasíðu skólans?

Já
Nei

1.39. Er í þínum skóla lítið á kennslu í íslensku sem öðru tungumáli sem afbrigði af sérkennslu?

Já
Nei

1.40. Eru nemendur með íslensku sem annað tungumál teknir út úr almennum bekkjartímum og settir í tíma í íslensku sem öðru tungumáli?

Já, í öllum tilfellum
Já, stundum
Já, en sjaldgæft
Nei, aldrei

1.41. Ef já, úr hvaða tímum eru þeir helst teknir? (Merktu við þá möguleika sem eiga við)

Íslensku
Stærðfræði
Ensku
Dönsku

Samfélagsgreinum
Náttúrufræði
Kristinfræði
List- og verkgreinum
Íþróttum
Sundi
Dansi
Tónmennt
Annað

1.42. Hvað miðast kennslan í íslensku sem öðru tungumáli við margar kennslustundir á viku?

Breytilegur fjöldi stunda
1 kennslustund á viku
2 kennslustundir á viku
3 kennslustundir á viku
4 kennslustundir á viku
Fleiri en 4 kennslustundir á viku

1.43. Miðast kennslan í íslensku sem öðru tungumáli við hversu lengi nemendur hafa dvalið hér á landi?

Já
Nei

1.44. Miðast tímafjöldinn við stöðu nemenda í íslensku sem öðru tungumáli og þarfir þeirra?

Já
Nei

1.45. Er lagt mat á stöðu nemenda í hinum ýmsu fögum og íslensku sem öðru tungumáli þegar þeir byrja í skólanum?

Alltaf
Oftast
Stundum
Aldrei

1.46. Ef alltaf, oftast eða stundum er lagt mat á stöðu nemenda, hvaða matstæki eru helst notuð?

Helstu matstæki:

1.47. Er nemendum sem læra íslensku sem annað tungumál kennt einum sér eða í hópum?

Alltaf/oftast kennt einum sér
2 nemendum saman
3-5 nemendum saman
6-8 nemendum saman
Fleiri en 8 nemendum saman
Misjafnt hve mörgum er kennt saman

1.48. Vinna nemendur með íslensku að móðurmáli og nemendur með íslensku sem annað tungumál saman í sérstökum tímum utan bekkjar?

Já
Nei

1.49. Fá einhverjir nemendur í skólanum með íslensku sem annað tungumál sérkennslu vegna einhvers eftirfarandi: (merkið við það sem við á)

Já Nei
a) Vegna greiningar?
b) Vegna fötlunar?

- c) Vegna námserfiðleika?
- d) Vegna hegðunarerfiðleika?

1.50. Hvaða greiningartæki eru helst notuð til að greina hin ýmsu frávik hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál ? (Merkið við þá möguleika sem eiga við)

Hefðbundin greiningartæki sem einnig eru notuð til að meta nemendur sem eiga íslensku að móðurmáli

Greiningartæki á móðurmáli nemenda sem meta m.a. málþroska þeirra

Önnur greiningartæki

1.50a. Ef merkt var við ÖNNUR GREININGARTÆKI í spurningunni á undan, vinsamlegast tilgreinið þau greiningartæki önnur sem helst eru notuð, í reitinn hér fyrir neðan.

Önnur greiningartæki:

1.51. Eru einstaklingsnámskrár gerðar fyrir nemendur með íslensku sem annað tungumál?

Alltaf

Oftast

Stundum

Aldrei

1.52. Eru viðfangsefni íslenskukennslunnar (íslenska sem annað tungumál) samræmd og samþætt öðrum námsgreinum?

Alltaf

Oft

Stundum

Aldrei

1.53. Er unnið með heildstæð og þemabundin verkefni?

Alltaf

Oft

Stundum

Aldrei

1.54. Er samvinnunám lítið eða mikið stundað í skólanum?

Mjög lítið eða alls ekki

Frekar lítið

Hvorki né

Frekar mikið

Mjög mikið

1.55. Er námsefni einstakra námsgreina aðlagð og notað sem inntak í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Nei Já, í 1.-4.

bekk

Já, í 5.-7.

bekk

Já, í 8.-10.

bekk

Strax við komu nemenda í skólann?

Þegar nemendur eru komnir með undirstöðu

í íslensku?

1.56. Hvaða námsbækur, námsgögn og leiðir eru notuð í kennslu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Mjög

mikið

Nokkuð

mikið
 Frekar
 lítið
 Aldrei eða
 mjög lítið
 Námsfni sem Námsgagnastofnun gefur
 út
 Tölvuforrit
 Myndbönd
 DVD diskar
 Barnabækur
 Dagblöð
 Tímarit
 Snældur/diskar til að þjálfra hlustun og tal
 Hljóðbækur
 Margmiðlunarefni
 Fjölmennningarleg námgögn
 Kennsluvefir
 Kötluvefurinn
 Skólavefurinn
 Vefur Námsgagnastofnunar
 Hugtakalistar á vef Námsgagnastofnunar
 Aðrir vefir
 Leikræn tjáning
 Sönglög
 Rímur
 Ljóð
 Vettvangsferðir
 Spil, námsspil o.fl.
 Tölvur (í ritun, læsi, upplöflun o.fl.)
 Orðabækur
 Námsfni sem kennari útbýr
 Greinabundið vefefni
 Námsfni á Wikipedia á íslensku eða
 móðurmáli nemanda
 Vefsíður ýmissa íslenskra grunnskóla
1.57. Er mikil eða lítil áhersla lögð á að þjálfra eftirfarandi hjá nemendum með íslensku sem annað tungumál?
 Mjög mikil
 áhersla
 Frekar mikil
 áhersla
 Frekar lítil
 áhersla
 Mjög lítil/Engin
 áhersla
 Hljóðkerfisvitund
 Hlustun
 Tal

Gagnvirkan lestur
Lesskilning
Raddlestur
Leiðir til að ná inntaki texta
kennslubóka
Ritun
Gagnrýna hugsun
Menningarfærni
Námstækni
Annað

1.58. Hver eftirtalinna kennsluaðferða er notuð til að kenna nemendum með íslensku sem annað tungumál umskráningu (að lesa úr bókstafstáknunum)? (Merkið við þá möguleika sem við eiga)

Hljóðaaðferð
Orðaaðferð
LTG (Lestur á talmálsgrunni)
Stöfunaraðferð

Næst koma spurningar um námsmat

1.59. Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál alltaf, oft, stundum eða aldrei eitthvað eftirfarandi?

Alltaf Oftast Stundum Aldrei
a) Lengri próftíma en hinir sem hafa íslensku að móðurmáli?
b) Próf sem hafa verið aðlöguð getustigi þeirra?
c) Aðstoð við próftöku, s.s. túlka?
d) Að nota orðabækur í prófum og verkefnum?
e) Að styðjast við opnar kennslubækur í prófum og verkefnum?

1.60. Hverjar eftirfarandi matsaðferða er helst notast við til að meta þekkingu, færni, frammistöðu og framfarir nemenda? - Vinsamlegast merkið við 5 algengustu aðferðirnar.

Símat er helst notað
Stuðst er við persónu-, framfaramöppur, tékklista o.fl.
Próf eru helst notuð
Matið byggir helst á skriflegum verkefnum
Mat er lagt á dagbækur
Ritgerðir eru metnar
Verkleg vinna er metin
Stuðst er við myndir og teikningar
Matið er munnlegt. Kennari spyr og nemendur svara
Mat er lagt á virkni
Mat er lagt á ástundun
Sjálfsmat
Jafningjamat

Nemendur sýna stundum fram á færni, kunnáttu, skilning og þekkingu á móðurmálinu
Stuðst er við hlutverkaleikir og aðra leiki
Stuðst er við hljóðupptökur/myndbandsupptökur
Nemendum er gefinn kostur á að benda á, gera hring um eða teikna svör

Stutt afmörkuð verkefni metin

Heildstæð verkefni metin

Nemendum er gefinn kostur á að velja um hvernig þeir koma kunnáttu, þekkingu, skilningi og færni sin

Annað

1.61. Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál stuðning við heimanám í skólanum?

Já

Nei

1.62. Ef já, hverjir veita þann stuðning? (Merkið við það sem við á)

Umsjónarkennarar

Sérkennari

Tvítyngdur kennari

Sjálfboðaliði

Stjórnendur

Þroskaþjálfari

Aðrir nemendur sem tala móðurmál nemandans

Aðrir nemendur sem hafa íslensku að móðurmáli

Leiðbeinandi

Skólaliði

Stuðningsfulltrúi

Aðrir

1.63. Hver kennir nemendum sem teknir eru út úr tímum, íslensku sem annað tungumál?

Sérkennari

Tvítyngdur kennari

Leiðbeinandi

Umsjónarkennari

Tveggja kennara kerfi er notað

Sami kennari kennir öllum nemendum

Ör skipti hafa verið á kennurum sem sjá um þessa kennslu

Margir kennarar koma að kennslunni

Aðrir

1.64. Hvar í skólahúsnæðinu er nemendum kennd íslenska sem annað tungumál? (Merkið við allt sem við á)

Nemendum er alltaf kennt inni í bekk

Í sérstakri skólastofu sem er bara notuð til kennslu í íslensku sem öðru tungumáli

Í sérkennslustofu

Á skrifstofu

Á bókasafni

Á gangi

Í öðru rými

Næst koma spurningar um móðurmál

1.65. Vinna nemendur verkefni á móðurmáli sínu?

Já

Nei

1.66. Reyna kennarar að nálgast námsefni á móðurmáli nemenda á einhvern eftirfarandi hátt? (Merkið við allt sem við á)

Oft Stundum Sjaldan Aldrei

Á íslenskum bókasöfnum

Á erlendum bókasöfnum

Hjá foreldrum nemenda

Hjá nemendum

Á Netinu

Pantað erlendis frá

Hjá Tungumálaverinu í Laugalækjarskóla

Annars staðar

1.67. Er kunnátta í móðurmáli nemenda, sem hafa íslensku sem annað tungumál, viðurkennd sem hluti af skyldunámi er komi í stað skyldunáms í erlendu tungumáli?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

1.68. Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál kennslu í móðurmáli sínu?

Já

Nei

1.68a. Ef nei, hvers vegna ekki? (Merkið við allt sem á við)

Kennarar fást ekki til starfans

Sveitarfélagið vill ekki borga fyrir slíka kennslu

Foreldrar vilja ekki að barnið/börnin fái slíka kennslu

Aðrar ástæður

1.69. Ef já, hvaða tungumál er/eru það? (merkið við allt sem við á)

pólska

enska

þýska

tælenska

serbneska

króatíska

litháíska

albanska

víetnamska

spænska

rússneska

portúgalska

tagalog

annað

1.70. Fá nemendur kennslu í hinum ýmsu fögum á móðurmáli sínu ?

Já

Nei

1.71. Ef já, hvaða tungumál er/eru það? (Merkið við allt sem á við)

pólska
enska
þýska
tælenska
serbneska
króatíska
litháíska
albanska
vítnameenska
spænska
rússneska
portúgalska
tagalog
annað

1.72. Hvernig, hvenær og hvar fer kennsla í/á móðurmáli nemenda fram? (Merkið við allt sem við á)

Í fjarnámi

Kennari í skólanum kennir á móðurmálinu hin ýmsu fög

Leiðbeinandi í skólanum kennir á móðurmálinu hin ýmsu fög

Kennari í skólanum kennir móðurmálið

Leiðbeinandi í skólanum kennir móðurmálið

Móðurmálið er kennt á laugardögum eða sunnudögum

Móðurmálið er kennt eftir að skóla lýkur á daginn

Kennslan fer ekki fram í skólanum

Íslenskir kennarar útvega nemendum námsefni á móðurmáli

Annað

1.73. Vinna tvítyngdir einstaklingar við skólann? - T.d. sem kennarar, stuðningsfulltrúar, skólaliðar, eða í öðrum störfum?

Já

Nei

1.73a. Vinsamlegast merkið í hverja línu Já eða Nei og tiltakið einnig hvort þeir túlki fyrir skólann í samskiptum við fjölskyldur nemenda.

Nei Já Túlkar

einnig

Túlkar

ekki

Er starfandi tvítyngdur kennari?

Er starfandi tvítyngdur stuðningsfulltrúi?

Er starfandi tvítyngdur skólaliði?

Er starfandi tvítyngdur einstaklingur við e-r önnur störf?

1.74. Eru tvítyngdu starfsmennirnir með kennararéttindi frá upprunalandi?

Allir

Sumir

Enginn

Veit ekki

**1.75. Hafa þeir fengið viðurkenningu frá menntamálaráðuneytinu á kennararéttindum f
prunalandi?**

Allir
Sumir
Enginn
Veit ekki

1.76. Hafa þeir numið við íslenskan háskóla?

Allir
sumir
Enginn
Veit ekki

**1.77. Ef einhverjir tvítyngdu starfsmannanna hafa numið við íslenskan háskóla, hafa þe
gið þar kennararéttindi?**

Allir
Sumir
Enginn
Veit ekki

1.78. Hvernig vinna tvítyngdu starfsmennirnir á vettvangi? (Merkið við það sem við á)

Kenna móðurmál nemenda
Kenna hin ýmsu fög á móðurmáli nemenda
Styðja nemendur í námi með því að brúa bilið á milli móðurmáls viðkomandi nemenda og
íslenskunnar
Eru greina-, bekkjar- eða umsjónarkennarar
Annað

**1.79. Hvaða tungumál eiga tvítyngdu starfsmennirnir að móðurmáli? (Merkið við það
sem við á)**

pólska
enska
þýska
tælenska
serbneska
króatíska
litháíska
albanska
víetnamska
spænska
rússneska
portúgalska
tagalog
annað

**III - MÓTTAKA - Móttaka er ferli sem sett er í gang þegar nemendur með íslensku sem
annað tungumál byrja í skólanum.**

3.1. Hefur skólinn unnið móttökuáætlun?

Já
Nei

3.2. Ef já, er hún aðgengileg á heimasíðu skólans?

Já

Nei

3.3. Er áætluninni framfylgt þegar þegar nemendur með íslensku sem annað tungumál hefja nám við skólann?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.4. Er áætluninni einnig framfylgt þegar nemendur með íslensku að móðurmáli hefja nám við skólann?

Alltaf

Oft

Stundum

Aldrei

3.5. Er móttökuteymi starfrækt í skólanum?

Já

Nei

3.6. Ef já, hverjir eru í móttökuteyminu? (Merkið við það sem við á)

Stjórnendur

Umsjónarkennari

Sérkennari

Greinakennari

Kennari sem kennir íslensku sem annað tungumál

Tvítýngdur kennari

Leiðbeinandi

Hjúkrunarfræðingur

Sálfræðingur

Þroskaþjálfari

Félagsráðgjafi

Námsráðgjafi

Kennsluráðgjafi

Aðrir

3.7. Eru upplýsingar í skólanámskrá um móttöku nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Já

Nei

3.8. Ef já, eru upplýsingarnar aðgengilegar á heimasíðu skólans?

Já

Nei

3.9. Nýta stjórnendur og kennarar við skólann sér "Handbók um móttöku innflytjenda í grunnskóla

Reykjavíkur" ? (sjá á slóðinni http://www.reykjavik.is/Portaldata/1/Resources/skjol/svid/menntasvid/pdf_skjol/utgafur/grunnskolar/ymsarskyrslurogbaeklingar/handbok4.pdf

)
Já

Nei

3.10. Hefur skólinn nýtt sér aðrar móttökuáætlanir?

Já

Nei

3.11. Ef já, hverjar? - Vinsamlegast skrifið í reitinn hér fyrir neðan

Aðrar móttökuáætlanir:

3.12. Eru upplýsingar um skólann til á einhverjum eftirfarandi tungumálum? (Merkið við allt

sem við á)

pólska

enska

þýska

tælenska

serbneska

króatíska

litháíska

albanska

víetnamska

spænska

rússneska

portúgalska

tagalog

annað tungumál

3.13. Er upplýsingaefnið aðgengilegt á heimasíðu skólans?

Já

Nei

3.14. Fá foreldrar afhent upplýsingaefni á eigin móðurmáli um skólastarfið í móttökuviðtali?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.15. Nýtir skólinn sér þjónustu túlka í tengslum við móttöku nemenda með íslensku sem

annað tungumál?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.16. Fá foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál kynningu á skólanum

og skólastarfinu?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.17. Eru skólareglurnar til á erlendum tungumálum?

Já

Nei

3.18. Eru skólareglurnar til á myndrænu formi?

Já

Nei

3.19. Eru merkingar í skólanum á fleiri tungumálum en íslensku?

Já

3.20. Fá foreldrar og nemendur með íslensku sem annað tungumál afhentar upplýsingar um útivistarreglur ?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.21. Eru bekkjarfélagar undirbúnir undir komu nýrra nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.22. Eru kennarar undirbúnir undir komu nemenda erlendis frá?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.23. Fá nemendur og starfsfólk skólans leiðbeiningar um hvernig þau geti stutt nýju nemendurnar í íslenskunáminu?

Já

Nei

3.24. Eru aðrir starfsmenn undirbúnir undir komu nemenda með íslensku sem annað tungumál í skólann?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.25. Kynna kennarar og stjórnendur sér bakgrunnsmenningu nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.26. Fá nemendur með íslensku sem annað tungumál og foreldrar þeirra upplýsingar hjá skólanum um íslenskt samfélag?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.27. Fá foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál upplýsingar hjá skólanum um eitthvað eftirfarandi ... (Merkið við þá möguleika sem eiga við).

Alþjóðahúsið í Reykjavík

Fjölmenningarsetrið

Vefslóðir með upplýsingum um íslenskt samfélag

Bæklinga

Annað

3.28. Er áhersla lögð á virk samskipti skóla og heimilis nemenda með íslensku sem annað tungumál?

Já

Nei

3.29. Ef já, hvernig fara þau samskipti fram?

3.30. Fer skólinn þess á leit við foreldra nemenda með íslensku sem annað tungumál að þeir sýni skólanum gögn svo sem einkunnir, greiningargögn og annað í tengslum við nám nemenda í upprunalandi þeirra?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.31. Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að viðhalda móðurmáli nemenda?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.32. Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að aðstoða börn sín við að læra að lesa á eigin móðurmáli?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.33. Fá foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál afhentan bæklinginn “Spurningar og svör fyrir fjöltyngdar fjölskyldur” ? (þar er m.a. fjallað um mikilvægi móðurmáls, sjá á vefslóðinni <http://www.rvk.is/desktopdefault.aspx/tabid-1492>)

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

3.34. Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að styðja börn sín í námi með því að útvega þeim kennslu-, fræði- eða yndislestrarbækur á eigin móðurmáli?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

IV - GAGNKVÆM FÉLAGSLEG AÐLÖGUN nemenda með íslensku sem annað tungumál og nemenda með íslensku að móðurmáli

4.1. Er starfrækt teymi í skólanum sem skipuleggur gagnkvæma félagslega aðlögun?

Já

Nei

4.2. Hefur áætlun um fjölmennningarlega kennslu verið unnin í skólanum?

Já

Nei

4.3. Ef já, er hún aðgengileg á heimasíðu skólans?

Já

Nei

4.4. Er áætluninni framfylgt?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

4.5. Eru upplýsingar í skólanámskrá um gagnkvæma félagslega aðlögun nemenda með íslensku sem annað tungumál og þeirra sem fyrir eru?

Já

Nei

4.6. Ef já, eru upplýsingarnar aðgengilegar á heimasíðu skólans?

Já

Nei

4.7. Er unnið með viðfangsefnið í lífsleikni o.fl. greinum?

Já

4.8. Hafa námskeið um fjölmenningu og/eða millimenningu verið haldin í skólanum?

Já

Nei

4.9. Fá nemendur og foreldrar með íslensku sem annað tungumál kynningu í skólanum á félagsstarfi og tómstundatilboðum í sveitarfélaginu?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

4.10. Verða nemendur með íslensku sem annað tungumál, í meira eða minna mæli en aðrir nemendur, fyrir einhverju eftirfarandi?

Í meira mæli Í svipuðu mæli Í minna mæli Ekki vitað

a) Einelti

b) Höfnun

c) Fordómum

d) Að vera afskipt

4.11. Taka nemendur með íslensku sem annað tungumál mikinn eða lítinn þátt í félagsog

tómstundastarfi í sveitarfélaginu?

Mjög mikinn

Frekar mikinn

Frekar lítinn

Mjög lítinn eða engan

Veit ekki

4.11a. Ef þeir taka lítinn eða engan þátt, hverjar eru helstu ástæður þess? Merkið við þá möguleika sem eiga við.

Virðast ekki hafa áhuga

Virðast ekki hafa efni á þátttöku

Búa of langt í burtu frá vettvangi félagsstarfsins

Nemendur of óframfærnir og feimnir til að taka þátt

Nemendur neikvæðir og vilja ekki umgangast hina nemendurnar

4.11b. Eru nemendur með íslensku sem annað tungumál hvattir í skólanum til að taka þátt í félags- og tómstundastarfi í sveitarfélaginu?

Já

Nei

4.12. Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að heimsækja skólann?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

4.13. Eru foreldrar nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að taka þátt í foreldrafélagi skólans?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

4.14. Fá fjölskyldur nemenda með íslensku sem annað tungumál íslenska stuðningsaðila (vinafjölskyldu)?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

4.15. Er foreldrafélag skólans hvatt til að bjóða foreldrum nemenda með íslensku sem annað tungumál þátttöku í félaginu?

Já

Nei

4.16. Ef já, hvernig var það gert? (Merkið við allt sem við á)

Skrifuð boð á íslensku send heim með nemanda

Skrifuð boð á tungumáli viðkomandi send heim

Hringt í foreldra

Farið heim til nemenda

4.17. Eru vinahópar starfræktir í bekkjum skólans?

Já Nei

1. - 4. bekkur

5. - 7. bekkur

8. - 10. bekkur

4.18. Reyna kennarar með markvissum hætti að koma á sambandi á milli nemenda með íslensku sem annað tungumál og bekkjarfélaga þar sem einn eða fleiri nemendur aðstoða við aðlögunina og námið?

Já, í öllum tilfellum

Já, stundum

Já, en sjaldgæft

Nei, aldrei

4.19. Er stuðningskerfi fyrir hendi í skólanum þar sem eldri nemandi tekur nemanda með íslensku sem annað tungumál undir sinn verndarvæng og aðstoðar við félagslega aðlögun hans?

Já

Nei

4.20. Eru foreldrar yngri nemenda með íslensku sem annað tungumál hvattir til að nýta sér eitthvað eftirfarandi?

Nei Já, í 1.-4. bekk Já, í 5.-7. bekk Já, í 8.-10. bekk

a) Skóladagvist

b) Frístundaheimili

c) Heilsdagsskóla

4.21. Í reitinn hér fyrir neðan má gjarnan koma á framfæri upplýsingum og athugasemdum til viðbótar ef einhverjar eru.

Athugasemdir

Vinsamlegast gætið þess að öllum spurningum hafi verið svarað og engin orðið útundan, áður en ýtt er á SVARA KÖNNUN.